

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ» БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

**міжнародної науково-практичної конференції
магістрантів і молодих вчених**

«НАУКОВІ ПОШУКИ МОЛОДІ У ХХІ СТОЛІТТІ»

**Інноваційні пріоритети
у розвитку економіки та менеджменту**

17 листопада 2022 року

Біла Церква – 2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р екон. наук.
Варченко О.М., д-р екон. наук.
Мерзлов С.В., д-р с.-г. наук.
Димань Т.М., д-р с.-г. наук.
Мірзоєв Т. К., канд. с.-г. наук.
Аріас Р., д-р філософії.
Гассемі Нейжад Ж., д-р філософії.
Зубченко В.В., канд. екон. наук.
Паска І.М., д-р екон. наук.
Хомяк Н.В., канд. екон. наук.
Качан Л.М., канд. с.-г. наук.
Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.
Куманська Ю.О., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук.

Наукові пошуки молоді у XXI столітті. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції магістрантів і молодих вчених, 17 листопада 2022 р. Біла Церква: БНАУ, 2022. 137 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

Ел. адреса: <http://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/34>

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

УДК: 614.2:336.148

АБОЛЄШЕВ А. В., магістрант

Науковий керівник – **РИБАК Н.О.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ

В умовах гострого дефіциту бюджетних коштів, а також враховуючи високий рівень морального й фізичного зносу основних засобів медичних установ, постає потреба пошуку додаткових джерел фінансування закладів охорони здоров'я та найбільш раціонального та ефективного використання їх основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, фондівдача, фондомісткість, медичне страхування, інноваційні джерела фінансування.

Сфера охорони здоров'я займає важливу роль в життєдіяльності суспільства. Тому постійні процеси модернізації й перебудови сфери охорони здоров'я для підвищення якості медичних послуг потребують значних капіталовкладень. Суспільством охорона здоров'я сприймається як невід'ємна складова рівня і якості життя - зокрема, що відіграє найважливішу роль в економічному розвитку держави, що забезпечує відтворення і якість трудових ресурсів, що створює базу для соціально-економічного зростання. Окрім того, система охорони здоров'я держави є одним із елементів, що забезпечують національну безпеку країни.

Необоротні активи закладів охорони здоров'я є одним із найважливіших чинників, що зумовлюють кінцеві результати їх діяльності. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби. Раціональне використання основних засобів та функціональних потужностей бюджетної установи сприяє покращанню всіх техніко-економічних показників, зокрема збільшенню обсягу діяльності, зниженню трудомісткості одиниці виконаних робі або наданих послуг.

Забезпеченість основними засобами передбачає відповідність їх наявної кількості за складом і структурою нормативним потребам бюджетної установи, які визначаються, виходячи з її потужності, обсягу та функціональних особливостей діяльності. Аналіз якісного стану основних засобів бюджетної установи ґрунтується на дослідженні їх структури та відповідності основним вимогам науково-технічного прогресу в галузі.

Прибутковість та якість послуг комунальних підприємств в значній мірі залежать від фізичного стану основних фондів, який визначається рівнем їх зносу. Цей показник для комунальних підприємств міста є високим і пояснюється тим, що органи місцевого самоврядування отримали у власність фізично та морально застарілу комунальну інфраструктуру. У всіх комунальних підприємствах спостерігається нестача власних коштів на фінансування капітальних інвестицій.

Впроваджена реформа у сфері охорони здоров'я передбачає зміни принципів фінансування медичних установ, якщо до реформи державні лікарні фінансувалися із бюджету, то відтепер вони можуть мати декілька джерел фінансування, отримувати як бюджетні кошти, так і кошти фізичних та юридичних осіб. Передбачається, що проведені законодавчі зміни підвищать ефективність фінансування медичних установ за рахунок бюджету, проте в багатьох випадках (деякі види обслуговування на вторинній і третинній ланках, надання медичних послуг соціально незахищеним верствам населення, розробка і впровадження інноваційних та високотехнологічних видів лікування, лікування тяжких або хронічних захворювань) надання якісної медичної допомоги в необхідному обсязі вимагає розширення і диверсифікації каналів фінансування медичної галузі.

При цьому додаткові фінансові ресурси можуть бути отримані з наступних джерел.

1. Обов'язкове медичне страхування, послуги з якого надаватимуться страховими компаніями, які мають ліцензію на здійснення відповідного виду медичного страхування. Саме тому обов'язкове медичне страхування є надійною гарантією покриття додаткових витрат на лікування, не передбачених державним фінансуванням, у разі виникнення у населення потреби у них.

2. Кошти фондів добровільного медичного страхування. Така форма фінансування дає можливість забезпечити повну або часткову виплату коштів за надання медичних і медико-профілактичних послуг застрахованим особам у разі розладів здоров'я відповідно до умов укладеного договору зі страховою компанією. На жаль, такий вид страхування є недоступним для працівників з низькими доходами, не кажучи вже про малозабезпечені верстви населення. Як правило, поліси добровільного медичного страхування працівники окремих, часто іноземних компаній отримують разом з роботою в якості елемента бонусної системи. При цьому застрахованими є усі працівники організації або підприємства.

3. Кошти населення частіше залучаються у випадках, коли окремі види медичних послуг надаються на умовах співплатежів – частково вони фінансуються за рахунок бюджетних ресурсів, іншу частину оплачують домогосподарства. Система співплатежів є вирішальною у випадках, коли медичну послугу пацієнт прагне отримати з власної ініціативи, а її ненадання не загрожує його здоров'ю. Крім того, доцільно її застосовувати тоді, коли гарантовану державою медичну послугу (як-то діагностичні процедури) пацієнт прагне отримати у комфортніших за стандартні умовах або позачергово.

4. Інноваційні джерела фінансування, зокрема державно-приватне партнерство (ДПП). Розвиток державно-приватної інтеграції є пріоритетним напрямом, від стану якого залежить матеріально-технічне переоснащення і підвищення ефективності функціонування соціальної інфраструктури.

5. Доцільним є використання коштів накопичувальних фондів територіальних громад і благодійних фондів, благодійних внесків та пожертвувань юридичних і фізичних осіб; коштів, одержаних за надання платних медичних послуг, а також інших джерел, не заборонених законодавством. Проте, зважаючи на епізодичний характер допомоги від таких джерел фінансування, потрібно їх розглядати як додаткові, незаплановані надходження, які можна використовувати зважаючи на конкретну ситуацію у певному медичному закладі.

Для подальшого розвитку медичної галузі необхідним є розроблення та

впровадження такої системи фінансування галузі охорони здоров'я, яка б врахувала як можливості громадян, так і їхні потреби. З цією метою доцільним є поєднання різних джерел фінансування, що у значній мірі дозволить покращити як фінансування медицини, так і якість послуг, що надаватимуться. Раціональний розподіл фінансового навантаження між різними категоріями громадян, роботодавцями та державою забезпечить збільшення надходжень коштів та покращення якості медичних послуг.

Список використаних джерел

1.Бенько І.Д., Сисяк С.В. Аналіз ефективності використання основних засобів у медичних установах/ І.Д. Бенько , С.В. Сисяк // Економічний аналіз: зб. наук. праць кафедри економічного аналізу. Тернопіль: Економічна думка, 2011. С.254 -257.

2.Рябець Д.М. Інвестиційна привабливість сфери охорони здоров'я /Д.М. Рябець // Причорноморські економічні студії. 2020. Випуск 54. С.48.

3.Сабецька Т. І. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я України / Т.І.Сабецька // Економіка та суспільство. 2021. Випуск 27. - Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-54>

УДК 336.0

АРТЮШОК М. І., магістрант

Науковий керівник – **МАЛЬЧИК М. В.**, д-р екон. наук, професор

Національний університет водного господарства та природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ NFT ДЛЯ БРЕНДІВ

Охарактеризовано NFT-технології, що мають можливість створити абсолютно новий і великий ринок, для якого бренди можуть залучати своїх клієнтів. Виділено успішні критерії запуску NFT-технологій.

Ключові слова (Keywords): бренд, стратегія брендингу, інноваційний ринок, NFT технології, блокчейн.

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що за останні кілька років технології NFT розвиваються із стрімкою швидкістю. Завдяки глобальному інтересу NFT відкрили нові способи для комунікацій бренду та взаємодії споживачів, які, як відомо, є двома основними категоріями ефективної маркетингової стратегії. Розглянемо детальніше що це таке NFT та як бренди можуть використовувати їх у своїх маркетингових кампаніях.

Невзаємозамінні токени (NFT) - це криптографічні токени, які не можна обмінювати один на одного. Ці токени повністю відрізняються один від одного, вони унікальні та обмежені в кількості. [2]

Створення NFT називається карбуванням. Коли NFT карбується, він отримує право власності та записується в цифрову книгу, яка називається блокчейном. Блокчейн - це розподілена книга, яка схожа на велику електронну таблицю Excel, де кожен може бачити кожен запис. Після карбування NFT він зберігається та управляється через криптогаманець, такий як Coinbase. NFT зазвичай приймають форм-фактор зображень (наприклад, Jpeg), але також можуть бути 3D-моделлю, аудіо, відео чи іграми, а також можуть набувати інших форм.

Популярність невзаємозамінних токенів (NFT) різко зросла в останні роки. У

2020 році сектор NFT коштував 10 млн. \$. Роком пізніше галузь зросла до колосальних 22 млрд. \$ і стрімка тенденція до зростання продовжується.

Одним з найбільш очікуваних застосувань NFT є їх потенційне використання в метавесвіті. Замість єдиної монолітної сутності метавесвіт є децентралізованою мережею віртуальних світів, де користувач може робити покупки, спілкуватися та грати. [5]

Оскільки метавесвіт набирає все більшої популярності, транснаціональні корпорації та малі підприємства прагнуть інтегрувати NFT у свої стратегії маркетингу та брендингу. Деякі бренди випускають колекційні товари NFT або обмежені тиражі як спосіб відкрити нові потоки доходу, підвищити лояльність до бренду або зібрати гроші на добру справу, тоді як інші використовують їх як спосіб підвищити свій імідж, розповісти історію або охопити нову аудиторію, а треті - для продажу квитків на події в прямому ефірі.

Від іграшкової компанії Mattel (бренд Hot Wheels) до гіганта краси Estée Lauder (бренд Clinique) та кінокомпанії Warner Bros (фільм Matrix), бренди використовують NFT інноваційними способами для виведення на ринок нових проектів, просування важливих подій, збільшення кількості підписників у соціальних мережах, підтримки кампаній або демонстрації підтримки благодійної організації чи руху.

Виділимо найкращі приклади використання технологій NFT: [4]

1) Щоб відзначити Міжнародний день дружби 30 липня, Coca-Cola випустила серію з чотирьох NFT, анімаційних, один з одного цифрових творів мистецтва, що забезпечують мультисенсорний досвід – розблокування предметів-сюрпризів при покупці для першого власника. Розроблені для того, щоб стимулювати очікування та додати розважальної цінності. Сюрпризи включали «Coca-Cola Bubble Jacket Wearable», яку можна носити на платформі віртуальної реальності Decentraland, карту дружби Coca-Cola, натхненну оригінальними творами мистецтва 1940-х рр. Всі виручені кошти від аукціону NFT (575 883 \$) скеровано на Міжнародну Спеціальну Олімпіаду.

2) Італійський модний бренд Gucci розробили кросівки з доповненою реальністю як цифрові предмети колекціонування. Це один із провідних брендів класу люкс, поряд з Louis Vuitton та Prada, які створюють NFT-колекції та використовують блокчейн для захисту своєї продукції від підробок. [3]

3) Найбільша у світі мережа ресторанів McDonald's випустила обмежену кількість NFT (названих MCNFT) як частину колекції віртуального колекційного мистецтва, на якому представлено McRib, щоб викликати захоплення щодо тимчасового повернення продукту та обмеженої доступності. Колекція з 10 окремих McRib NFT була доступна лише для тих, хто ретвітнув запрошення бренду, що зробили понад 21 000 людей протягом лише кількох годин.

Варіанти використання NFT величезні, і цілком імовірно, що багато розробників придумують нові та захоплюючі інновації для цієї перспективної технології. Виділимо основні критерії успішності які розглядають можливість запуску NFT: [1]

- NFT має зацікавити спільноту. NFT успішних брендів починають і продовжують набирати обертів на основі справді зацікавленої аудиторії. Тому варто провести дослідження і виявити унікальні цінності бренду та цільової аудиторії.

- NFT має бути корисним. NFT будуть сприйняті краще, якщо є очевидні переваги, такі як: власник отримує доступ до спеціальних знижок, ранній доступ до нових продуктів, спеціальний статус на подіях.

- Створення дефіциту. Для першого NFT-проєкту обмежений набір дозволить бренду додатково стимулювати аудиторію до купівлі.

- NFT тотожно унікальності. Особливим елементом NFT є те, що клієнти насолоджуються ними як унікальним вираженням того, ким вони є як особистості. Тому варто розглянути можливість налаштування в реальному часі, щоб клієнти могли налаштувати свої NFT відповідно до свого стилю.

- Створення плану розвитку. Найкращі NFT розвиваються, тому що додають сюжетні лінії, методи використання та членів спільноти, які роблять володіння NFT більш вигідним. Деякі бренди дають додаткові NFT або певні вигоди для власників NFT як додатковий стимул.

Звичайно, NFT все ще відносно нові, і їх практичне використання все ще обмежене. Сьогодні NFT можуть здатися чимось незрозумілим для більшості, але вони пропонують багато корисних функцій (наприклад, прозорість у поєднанні з безпекою), які порушують обмеження сучасних технологій, які масово використовуються. Тому NFT користуються значною популярністю і ця тенденція з кожним роком зростає.

Подібно до технології блокчейн, що живить їх, NFT можуть відігравати значну роль у цифровому ландшафті майбутнього. Це особливо актуально для брендів, оскільки невзаємозамінні токени відкрили нові шляхи для взаємодії з аудиторією та створення для неї незабутніх вражень. NFT - це чудова можливість вивчити цифровий потенціал для бренду.

Список використаних джерел

1. What Is an NFT. URL: <https://academy.binance.com/en/articles/a-guide-to-crypto-collectibles-and-non-fungible-tokens-nfts> (дата звернення: 19.10.2022).

2. Make Your Brand a Household Name Using the Power of NFTs. URL: <https://www.entrepreneur.com/money-finance/make-your-brand-a-household-name-using-the-power-of-nfts/423863> (дата звернення: 19.10.2022).

3. How brands are using nfts—a continually updated list. URL: https://adage.com/live-blog/how-brands-marketers-use-nfts-updated-list?adobe_mc=MCMID%3D78147761674546995513640386238095274125%7CMCORGID%3D138FF2554E6E7220A4C98C6%2540AdobeOrg%7CTS%3D1666126739&CSAuthResp=1666126831866%3A0%3A5641743%3A0%3A24%3Asuccess%3A5CFF6B0609F28A905E785957DE4262C4 (дата звернення: 19.10.2022).

4. П'ять цікавих варіантів використання блокчейну, про які вам слід знати. URL: <https://www.binance.com/uk-UA/blog/ecosystem/%D0%BF%D1%8F%D1%82%D1%8C-%D1%86%D1%96%D0%BA%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2-%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D1%87%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%8F%D0%BA%D1%96-%D0%B2%D0%B0%D0%BC-%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8-421499824684902314> (дата звернення: 19.10.2022).

5. The Ultimate Guide to Brand NFTs. URL: <https://www.threekit.com/the-ultimate-guide-to-brand-nfts> (дата звернення: 19.10.2022).

БАБЕНКО Д. О., ГРИНЧУК К. В., магістранти
Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю. С.**, д-р екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ, ЇХ МІЖНАРОДНА ОЦІНКА ТА ПРОЯВИ НА ЕКОСИСТЕМУ УКРАЇНИ

Клімат досить часто порівнюють із погодою, проте між ними є велика різниця. Погода змінюється кожного дня – іноді йде дощ, а інколи стає спекотно або починаються морози. Клімат, у свою чергу, – це характер погодних умов, що зберігається протягом тривалого часу для певної території.

Ключові слова: кліматична криза, адаптація, парниковий ефект, глобальне потепління, хвилі тепла, перерозподіл вологи.

Протягом всієї історії існування нашої планети клімат зазнавав змін багато разів. Ученим відомо щонайменше про сім льодовикових періодів, після яких щоразу наступало потепління.

На сьогоднішній день, потепління – це не тільки природний процес, адже він відбувається у 10 разів швидше, аніж будь-коли. Усе частіше науковцями замість терміну «зміни клімату» вживається поняття «кліматична криза» для того, щоб підкреслити всю серйозність даної проблеми та потребу у її якнайшвидшому вирішенні. Кліматична криза є надмірно стрімкою зміною клімату через підвищення середньої температури на Землі. Аби їй протидіяти, необхідно досягти так званої «вуглецевої нейтральності» вже до 2050 року і адаптуватися до кліматичних змін. Серед головних причин зміни клімату можемо виділити парниковий ефект та викиди парникових газів в цілому.

Парниковий ефект – ситуація, коли парникові гази утримують сонячну енергію (радіацію) на поверхні планети і в атмосфері та затримують її повернення назад до космосу. Даний ефект підтримує на Землі максимально комфортну для нашого існування температуру. За його відсутності, середня глобальна температура могла б бути не +16°C, а -19°C. Тому це цілком нормальне природне явище. Проте після промислової революції, починаючи з середини 19 століття, через постійне спалювання викопного палива рівень концентрації парникових газів в нашій атмосфері почав досить різко рости. Серед відомих нам парникових газів найрозповсюдженішими є: оксид азоту (N₂O), двоокис вуглецю (CO₂), озон (O₃), метан (CH₄) та водяна пара.

Перші чотири з перелічених сполук можуть місяцями і навіть роками перебувати в атмосфері, не піддаючись фізичним чи хімічним змінам. Наприклад, молекула метану здатна знаходитись в атмосфері без змін аж до 14 років; а от молекула озону близько ста днів. Саме це є причиною підвищення глобальної температури упродовж десятиліть [1].

Пара (водяна) перебуває в атмосфері Землі лише кілька днів та досить швидко реагує на будь-які зміни температури. Якщо стає тепліше, то більше води починає випаровуватись і потрапляти в атмосферу. Тому водяна пара підсилює процес глобального потепління.

Людство здійснює суттєвий вплив на зміну концентрації парникових газів в

оболонці нашої планети, спалюючи здебільшого викопне паливо, таке як: нафту, газ, вугілля тощо. У момент його горіння в атмосферу вивільняється вуглець, котрий з'єднується із киснем, утворюючи CO₂. Вперше за сто тисяч років у повітрі сталося настільки стрімке збільшення вмісту вуглекислого газу.

Наслідками настільки суттєвих змін клімату є: глобальне потепління, танення льодовиків, поява теплових хвиль, збільшення річної кількості посух та пилових бурь, зміни в опадах, зникнення біорізноманіття, кліматичні біженці

Для початку варто зрозуміти зміст поняття «глобальної середньої температури»? Це усереднене значення усіх річних температур на планеті Земля. Переважно такі дані обчислюються за всіма регіонах щоденно, а вже потім фахівці виводять середнє арифметичне за один рік для усієї нашої планети. Різницею між річними показниками таких температур (середніх) і є тим самим зростанням (падінням) середньої глобальної температури на Землі. Збільшення глобальної усередненої температури на планеті означає виключно те, що холодних днів у році стало менше, а спекотних – більше. Це ніяк не означає, що кожен день порівняно з відповідним днем року у доіндустріальній епосі став на один градус теплішим [1].

Кліматичні зміни й людська діяльність ведуть до зникнення біорізноманіття (сюди входить різноманітність і всередині самих видів, і між видами, і між цілими екосистемами). Лише за останні 50 років чисельність популяцій хребетних на планеті скоротилась на 68%, що загрожує людству значними втратами палива, тваринної та рослинної їжі, води і ліків.

За останні три десятиліття середня річна температура в Україні вже виросла на 1°C. Усі сезони в Україні стали відчутно теплішими. Опираючись на дані від Мінприроди, можемо стверджувати, що середня температура в Україні влітку зросла аж на 1,3°C, а середня зимова температура – на 0,9°C. Середня весняна температура, у свою чергу, збільшилась на 0,9°C, а осіння – на 0,4°C. Як наслідок, спостерігається: посилення посухи, зміна водності озер та річок, поява не характерних для України екстремальних погодних явищ.

Зміна режиму зволоження та ріст температури призведуть до подальших змін у водному стоці річок та, відповідно, водозабезпеченні в регіонах. Протягом ХХІ століття для більшості областей України можна буде спостерігати скорочення поверхневого водного стоку. Все це пов'язано, в першу чергу, з потеплінням (зростання приземних температур повітря і, як наслідок, збільшення рівня випаровуваності) і зменшенням кількості опадів в атмосфері. Згідно з оцінками українських учених, в річці Дніпро у період з 2030 до 2040 року води стане менше на 29 %, а в річці Дністер – аж на 37 %. Все це призведе до помітного зменшення у врожайності та проблем (дизфункцій) у роботі АЕС [2].

Дослідження також показують, що в результаті кліматичних змін з'являються певні ризики підвищення рівня моря у прибережних територіях південних областей нашої держави. Підвищення рівня Чорного моря несе не що інше, як загрозу затоплення надважливих об'єктів промисловості, інфраструктури, цілих житлових кварталів та більшості об'єктів культурної спадщини, а також значні зміни або навіть повний колапс деяких екосистем регіонів прибережжя.

Головними підходами для вирішення антропогенних проблем зміни клімату є пом'якшення її наслідків: запобігання надмірним викидам парникових газів в атмосферу, сприяння їх поглинанню і адаптація до кліматичних змін. Необхідно посилювати роботи з адаптування, розвитку відповідної інфраструктури, яка

повинна постійно фінансуватися, в тому числі й через створення і організацію екологічного фонду за кошти з екологічного податку для їхнього подальшого використання виключно в природоохоронних цілях.

Список літератури

1. Фейген Б. Велике потепління: зміна клімату та піднесення й гибель цивілізацій / Київ: Ніка-Центр, 2016. 272 с.
2. Лизун С.О. Формування та реалізація національної екологічної політики України: монографія / Суми: Університетська книга, 2017. 336 с.

УДК 658.14/.17:637.2

БЕЗРУКОВА А.О., магістрантка

Науковий керівник – **ТКАЧЕНКО К.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

Проаналізовано обсяги джерел фінансових ресурсів та динаміку структури активів та пасивів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 роки.

Ключові слова: фінансові ресурси, оборотні активи, необоротні активи, зобов'язання, власний капітал.

У сучасних умовах функціонування будь-яке підприємство, незалежно від виду діяльності, організаційно-правової форми господарювання, масштабів роботи чи будь-яких інших критеріїв, піддається зовнішнім і внутрішнім факторам, які можуть призвести до появи негативних тенденцій у фінансово-господарській діяльності чи спричинити небезпеку банкрутства. В даному контексті на оптимальне фінансове забезпечення діяльності підприємства та ефективне використання наявних фінансових ресурсів дозволяє йому реалізовувати стратегічні цілі розвитку та адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища і запроваджувати заходи щодо фінансової стабілізації.

Здійснено оцінку рівня забезпеченості фінансовими ресурсами та визначимо можливості подальшого розвитку молокопереробного підприємства на прикладі ТДВ «Яготинський маслозавод». Проведемо аналіз активів та пасивів досліджуваного підприємства за 2019-2021 роки. Наглядно узагальнена структура активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за досліджуваний період наведена на рис. 1.

На рис. 1 видно, що обсяг оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» перевищує обсяг необоротних активів. Частка оборотних активів знизилась з 69,93% у 2019 р. до 66,32% порівняно з 2021 р, тобто на 3,6%. Найбільшу частку у структурі оборотних активів підприємства становить дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, яка має тенденцію до збільшення на 127492 тис. грн. або на 2,68% у 2021 р. порівняно з 2019 р. та дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками, яка має тенденцію до зниження на 9317 тис. грн. або на 6,08% у 2021 р. порівняно з 2019 р. У складі оборотних активів вагоме значення мають запаси, вартість яких у 2020 р. порівняно з 2019 р. зменшилась на 1727 тис. грн. або на 1,3%, а в 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилась на 59287 тис. грн або на 2,9%.

Обсяг активів ТДВ «Яготинський маслозавод», тис. грн.

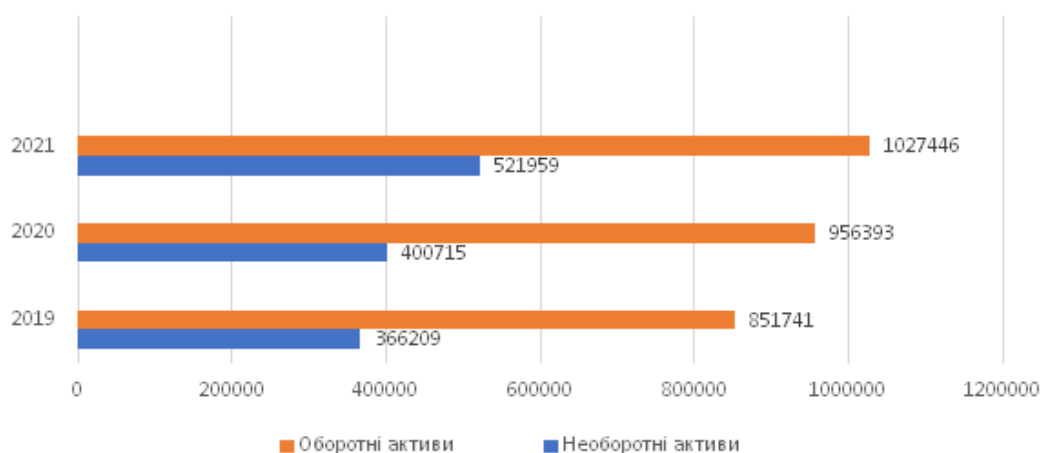

Рис. 1. Обсяг активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 рр.
Джерело: складено автором за даними [1].

При цьому також слід відзначити низький обсяг грошових коштів у балансі ТДВ «Яготинський маслозавод», це свідчить про недостатній рівень забезпеченості діяльності підприємства вільними грошовими коштами, що необхідні для фінансування щоденних операцій. Перевагою їх використання є те, що у них необмежені можливості користування, що є особливо важливим для проведення термінових операцій. Загалом, діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» є забезпеченою оборотними коштами, оскільки за останні роки спостерігається зростання обсягів як необоротних, так і оборотних активів.

Формування ефективної структури активу товариства відбувається за рахунок його капіталу, який у балансі відображений у складі пасивів. Для забезпечення оптимального співвідношення складових активу слід забезпечити й оптимальне формування пасиву. Ефективність системи управління формуванням капіталу, в першу чергу характеризується складом, структурою та динамікою капіталу підприємства [2].

За рахунок яких складових відбулась зміна структури капіталу ТДВ «Яготинський маслозавод» можна визначити в процесі аналізу пасиву балансу підприємства за 2019-2022 роки. Наглядно узагальнена структура пасивів ТДВ «Яготинський маслозавод» за досліджуваний період наведена на рис. 2.

На рис. 2 можна побачити види та обсяги джерел фінансових ресурсів для формування майна підприємства, та оцінити на скільки обсяг поточних зобов'язань перевищує обсяг довгострокових зобов'язань. В структурі пасиву за 2019-2021 рр. прослідковується динаміка збільшення частки поточних зобов'язань у 2021 р. на 175428 тис. грн. проти 2019 р.

Встановлено, що діяльність ТДВ «Яготинський маслозавод» фінансується, в першу чергу, за рахунок позикових коштів, однак підприємство володіє значною сумою власних коштів. Так, частка власного капіталу у загальній сумі пасивів підприємства є достатньою та має хоч і не значну, але тенденцію до зростання із 37,33% у 2019 р. до 38,26% у 2021 р., однак у 2021 р. власний капітал скоротився на 64434 тис. грн. порівняно з 2020 р. Позикові кошти підприємства складають поточні зобов'язання, у складі яких суттєву частку займають поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків – 17,73% у 2019 р. та 18,75% у 2021 році,

поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 12,80 % у 2019 р. та 12,99 % у 2021 р., а також короткострокові кредити банків — 12,71% у 2019 р. та 13,98 % у 2021 р.

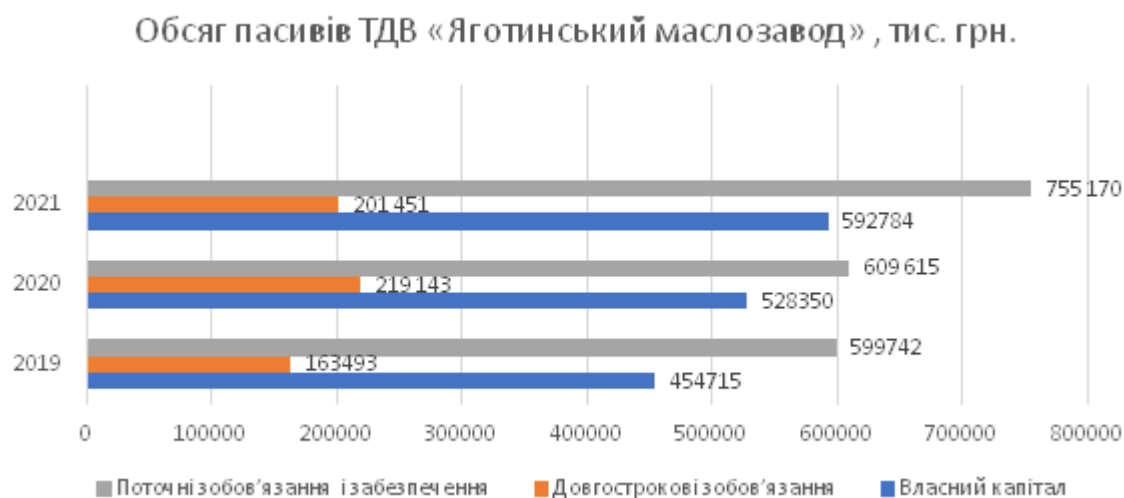

Рис. 2. **Обсяг пасивів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2019-2021 рр.**
Джерело: складено автором за даними [1].

Згідно проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: загальна сума капіталу підприємства з року в рік зростає, зокрема у 2020 р. зросла на 139158 тис. грн., або на 11,43% порівняно з 2019, а у 2021 р. даний показник зріс на 192297 тис. грн. або на 14,17% проти 2020 р.; обсяг власного капіталу демонструє високий темп зростання, обсяг якого у 2020 р. збільшився на 73635 тис. грн. або на 16,19% проти 2019 р., у 2021 р. збільшився на 64434 тис. грн. або на 12,20%; у складі пасивів варто відзначити незначне зростання поточних зобов'язань у 2020 р. на 1,65%, а у 2021 р. стрімке зростання на 23,87%.

Проведена оцінка рівня забезпеченості фінансовими ресурсами свідчить, що підприємство достатньою мірою забезпечене власним капіталом, але недостатньо ефективно використовує їх у процесі своєї діяльності. Загалом, більшість показників балансу мають позитивну динаміку, що свідчить, про розвиток підприємства та оновлення виробничих засобів.

Список літератури

1. АТ «Молочний альянс». ТДВ «Яготинський маслозавод» URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod/>
2. Клочан І.В., Трегубов О.С., Гнатенко І.А., Парохненко О.С. Управління розвитком підприємництва в інноваційній економіці: моделювання ефективного використання ресурсів та мінімізація трансакційних витрат. Інвестиції: практика та досвід. № 17. 2021. С. 6–10.

БАБЕНКО Д. О., ГРИНЧУК К. В., магістранти
Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю. С.**, д-р екон. наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАКТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Головними підходами для вирішення антропогенних проблем зміни клімату є пом'якшення її наслідків. Мається на увазі запобігання надмірним викидам парникових газів в атмосферу, сприяння їх поглинанню і адаптація до кліматичних змін.

Ключові слова (Keywords): антропогенні фактори, екосистема, глобальне потепління, термомодернізація, парникові гази, енергоменеджмент.

Сьогодні людство опинилося на порозі кліматичної катастрофи. Через антропогенні фактори тануть льодовики, підіймається рівень Світового океану, назавжди зникають екосистеми, почастишали випадки прояву екстремальних погодних явищ, більш як 250 мільйонів людей ризикують стати кліматичними біженцями уже до середини поточного століття. Продовження використання застарілих «брудних» технологій призведе лише до пришвидшення цих змін і цілковитого знищення природи.

Саме тому у 1992 році під час проведення міжнародного Саміту Землі у Ріо-де-Жанейро цілих 154 країни визнали існування змін клімату в результаті техногенної діяльності та прийняли важливе рішення щодо ведення спільної роботи для обмеження наслідків глобального потепління. У цьому ж році була прийнята Рамкова конвенція ООН із кліматичних змін.

Паризька угода була підписана на Міжнародних кліматичних переговорах ООН (COP21) у 2015 році. Уже за рік угода вступила в силу, одразу після того, як була схвалена 55 країнами, що відповідають за понад 55 % загальних викидів різних парникових газів у світі. На початок 2019 року, 184 країни (із 197 країн-учасниць Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату) ратифікували цю угоду. Саме Україна увійшла у двадцятку країн, котрі на державному рівні затвердили її першими.

Основною метою Паризької угоди є підтримання глобального потепління на Землі в межах 2°C і докладання максимальних зусиль для того, щоб зупинити потепління ще на 1,5°C. Все це означає, що людство мусить урізати викиди тих газів, що в результаті спалювання викопного палива утворюються в атмосфері, та є першопрчиною глобального потепління. Участь кожної окремо взятої країни в досягненні загальної світової цілі окреслюється нею індивідуально, має добровільний характер і називається «Національно визначеним внеском» [1].

Задля реалізації настільки амбітної мети Україна повинна відмовитися від видобування і використання викопного палива, збільшити енергоефективність та збудувати оновлені потужності, які виробляють енергію із відновлюваних джерел.

Найбільший потенціал в енергетичній економії криється в заходах з термомодернізації - скороченні споживання ресурсів за допомогою утеплення зовнішніх стін споруд, встановленні регулюючого та енергоефективного обладнання тощо. Для розв'язання цієї задачі впроваджуються практики

європейських країн: енергосервіс, шляхи співфінансування енергоефективних заходів, енергоменеджмент. В Україні, з метою забезпечення фінансування термомодернізації житлового фонду, із 2014 року діє спеціальна урядова програма так званих "теплих кредитів".

Також надважливим є розвиток відновлюваної енергетики країни. Наприклад, сонячне світло (вітер) продовжує світити (дути), навіть якщо їхня наявність на пряму залежить від погоди і часу. 24 травня 2022 року на Всесвітньому економічному форумі в Давосі був презентований та ретельно досліджений проєкт зі збільшення потужностей відновлюваної енергетики (ВЕ) в Україні з 9 до 30 ГВт до 2030 року. План був представлений Максимом Тімченко - генеральним директором ДТЕК. Проєкт передбачає інвестиції на рівні 35-40 млрд євро. Мається на увазі не лише будівництво сонячних та вітроелектростанцій. Це також включає й інвестиції в системи зберігання, передачі енергії, у тому числі будівництво підприємств з виробництва зеленого водню. Загалом в Україні представлені такі види відновлювальної енергетики: вітрова, воднева, сонячна, геотермальна, вітрова, біо- та гідроенергетика [2].

Перед вугільними містами нашої держави постають спільні виклики, оскільки собівартість видобутку вугілля в Україні значною мірою перевищує ринкову ціну. Ми щорічно покриваємо різницю, проте мільярдні дотації спрямовані, насамперед, на видобувну промисловість ведуть до виснаження бюджету. З цієї причини Україна мусить відмовитися від видобутку і подальшого спалювання вугілля. Аби люди зовсім не залишилися без засобів для повноцінного існування через згортання шахт, місцеві органи влади мають запровадити максимально справедливий перехід на оновлену модель економічного розвитку, що має назву «справедлива трансформація».

Більш як третя частина міст України (а саме 173 населених пункти) уже підписали міжнародну Угоду мерів і взяли на себе конкретні зобов'язання зі зменшення викидів парникових газів з 2020 до 2030 рр.. Сім міст України (Львів, Житомир, Чортків, Баранівка, Кам'янець-Подільський, Полтава і Тростянець) оголосили про рішення щодо переходу на стовідсоткову відновлювальну енергетику до середини цього століття [3].

Відмінною особливістю сучасних антропогенних процесів є їхня значна швидкість, котра є неприродною для певних екосистем та не дозволяє їй вчасно адаптуватися. Тому необхідно посилювати роботи з адаптування, розвитку відповідної інфраструктури, яка повинна постійно фінансуватися, в тому числі й через створення і організацію екологічного фонду за кошти з екологічного податку для їхнього подальшого використання виключно в природоохоронних цілях.

Список літератури

1. Маркевич К. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст: [аналіт. доп.] / Київ: Заповіт, 2019. 316 с.
2. Сиротюк С. В., Боярчук В.М., Гальчак В.П. Альтернативні джерела енергії. Енергія вітру: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Львів: Магнолія 2006, 2018. 182 с.
3. Гунько І. О. Оптимальне керування режимами електричних мереж з відновлюваними джерелами енергії з використанням Smart Grid технологій: автореф. дис. / Вінниця: ВНТУ, 2017. 21 с.

БАЛІЦЬКА Н.І., магістрантка

Науковий керівник – ПАНАСЮК В.І., канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ДІДЖИТАЛ–ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК КРОК ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ КРАЇНИ Й ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ «NEW PUBLIC MANAGEMENT»

Обґрунтовано сутність цифрової трансформації уряду як складової модернізації системи державного управління. Доведено актуальність реалізації принципів концепції New Public Management, що на рівні із цифровізацією суспільних процесів є складовими підвищення результативності, зниження витрат і досягнення ефективності надання публічних послуг, зміни свідомості управлінців й суспільства в цілому.

Ключові слова: цифровізація, New Public Management, діджиталізація, ClusterWall, публічне управління та адміністрування.

Використання інноваційних технологій в сучасному управлінському та суспільному контекстах, зокрема, задля трансформації державного управління, базується на концепції протистояння прагнення до стабільності системи державного управління й необхідності його постійного критичного переосмислення і динамічних змін. Наразі актуальною є проблема модернізації управлінського апарату та розробки більш ефективних методів управлінської діяльності на основі цифрових управлінських рішень і реалізації концепції New Public Management (NPM), в тому числі на місцевому рівні.

Технології здатні привнести інноваційні можливості в державний сектор і мають потужний потенціал для покращення взаємодії між урядом місцевого й державного рівнів та громадянами через відповідне спрощення процедур і відкритість та прозорість усіх процесів. Цифрова трансформація уряду означає подальшу модернізацію системи державного управління, безперервну трансформовану мобільність і розширену цифрову взаємодію. До того ж зростає зацікавленість спрямовувати цифрову трансформацію таким чином, щоб вона поважала фундаментальні права та демократичні цінності й приносила реальні можливості та діджитал–переваги суспільству в цілому [1].

Нині систему публічного управління та адміністрування можна розглядати як «technology–maker», зокрема з точки зору діяльності державних органів на основі принципів NPM в комбінації зі створенням і розповсюдженням цифрових технологій в урядуванні. Тобто держава має потенціал у використанні технологій та цифровізації за такими ключовими напрямками, як: розвиток і дослідження, інновації, освіта та інтелектуальна власність, публічні послуги, медицина й охорона здоров'я, енергетика та безпека, публічні закупівлі, фінансове регулювання і кредитування, міжнародна торгівля тощо [2, ст. 11 – 12].

Слід наголосити на тому, що процеси трансформації державного управління з використанням інноваційних інструментів базуються на оптимізації взаємовідносин органів влади та суб'єктів господарювання з урахуванням наступних умов: переходу від регуляторного менеджменту до ефективного, що

базується на прозорій та чіткій системі цільових показників ефективності (KPI) і дотриманні загальних стандартів; підвищенні ефективності витрачання бюджетних коштів на інформаційно–технологічну модернізацію в структурі взаємодії суб'єктів державного управління; децентралізації функцій управління, заснованій на передачі ряду повноважень органів державної влади з їх центрального рівня до регіональних структур державного управління; підвищенні якості та ефективності надання послуг громадянам шляхом розробки й впровадження системи електронних послуг з подальшим розвитком засобів підтримки електронного цифрового зв'язку державних і місцевих владних структур; розвитку інформаційних технологій, що дозволяють підвищити якість використання, зберігання та систематизації інформаційних ресурсів у структурах місцевого та державного адміністрування та ін. [3, ст. 2 – 6].

Тобто запровадження діджитал–технологій на рівні із реалізацією концепції NPM, що здатне підвищити ефективність держави, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування й забезпечити належний рівень розвитку усіх соціальних інститутів, спрямоване на вдосконалення надання адміністративних послуг, зміцнення взаємодії органів влади й громадянського суспільства, вільний доступ громадян до інформації, підвищення ефективності діяльності органів влади, створення умов для участі громадян у всіх процесах управління [3, ст. 2 – 6].

Комплексну процедуру цифровізації системи NPM можна представити такими її ключовими складовими: інформаційна підтримка, моніторинг і оцінка результатів, сприяння участі громадськості та бізнесу, забезпечення високого рівня цифрової грамотності й просвіти населення, управління даними, поступова систематизація цифрових послуг на місцевому і державному рівнях, доступність та прозорість надання послуг, залучення міжнародних організацій та установ, як стейкхолдерів, так і потенційних інвесторів та ін. [2, ст. 2 – 6].

Варто наголосити на тому, що хоча цифровізація і не вирішує проблеми корупції та прогапин в ефективності державності державного управління в цілому, вона все ж дає змогу підвищити якість контролю та аналізу витратних частин як державного, так і місцевого бюджетів, знижує ризик виникнення таких загроз. Можливості цифровізації спроможні делегувати частину функцій державного контролю суспільству та неприбутковим організаціям, що підвищить як прозорість витрачання коштів, так і ступінь залучення населення до процесів управління [2, ст. 2 – 6].

Одним із перспективних напрямків, що стосується подальшої діджиталізації публічного управління та адміністрування, може стати впровадження ініціативи «ClusterWall», яка являє собою інтерактивну платформу, що дозволяє створювати, керувати та оптимізувати вміст інформації простим й інтуїтивно зрозумілим способом. Це інтерактивне програмне забезпечення, розроблене PARTTEAM & OEMKIOSKS, має різні функціональні можливості та адаптується до різних секторів і галузей. Дане технологічне рішення можна інтегрувати в різні цифрові медіа–мультимедійні банери, цифрові рекламні щити, інтерактивні столи, сенсорні екрани тощо, в тому числі в приміщення органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, ЦНАПи та ін. задля покращення внутрішньої комунікації всередині установи, впровадження нових інструментів задля комфорту й безпеки громадян, як потенційних та реальних споживачів послуг та інвестування в удосконалення управління в цілому [4].

Отже, формування механізму діджитал–трансформації системи публічного управління та адміністрування із застосуванням ключових принципів «New Public Management» має розглядатися як суспільно–політичний курс держави, що забезпечує активну участь у процесі різних структур державного управління, а також бізнесу та громадськості.

Натомість досягнення цілей такої трансформації неможливе без ефективної мобілізації ресурсів, належної організації процесу і координації, систематизації знань, а також без зусиль і сприяння як держави, так і приватного та громадського сектору. Наголосимо на тому, що лише активна участь всіх стейкхолдерів (бізнесу, влади, громади, міжнародних організацій та інших учасників) на трансформаційні процеси дозволить будь-якій країні, в тому числі Україні започаткувати та реалізувати цілісну та ефективну, сталу та успішну систему цифровізації нового публічного діджитал–управління.

Список літератури

1. Digital transformation of public administration and services. European Commission. URL : https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/digital-transformation-public-administration-services_en (дата звернення : 26.10.2022р.)

2. Public Administration, Technology and Innovation: Government as Technology Maker?: The Contribution of EGPA. ResearchGate. URL : https://www.researchgate.net/publication/327102592_Public_Administration_Technology_and_Innovation_Government_as_Technology_Maker_The_Contribution_of_EGPA (дата звернення : 26.10.2022р.)

3. Innovative Technologies for the Public Administration Transformation. Studies of Applied Economics. URL: <https://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4945/4752> (дата звернення: 26.10.2022р.)

4. Interactive platform for communication and content sharing. Clusterwall. URL : <https://clusterwall.net/site/en/> (дата звернення : 26.10.2022р.)

УДК 330.341.1:005.336

БАТАЖОК О.В., магістрант

Науковий керівник – **ЮХИМЕНКО П.І.**, д-р.екон.наук
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ощадливе виробництво (Lean Production) – це концепція управління підприємством, що базується на постійному прагненні до усунення всіх втрат і перешкод виробництву.

Ключові слова: ефективна господарська діяльність, виробничий потенціал, ощадливе виробництво, підвищення прибутковості, інноваційні пропозиції.

Ефективна господарська діяльність підприємства передбачає дослідження напрямів підвищення прибутковості. Необхідним є виявлення факторів впливу на показники прибутку та пошук резервів зростання рентабельності.

Таблиця – Загальні показники по всіх проектах ПрАТ «Вентиляційні системи»

Загальні показники по всіх проектах	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Сума
Кількість нових проектів	389	94	986	1185	329	2983
Вартість ОЗ нових проектів (грн)	2 510 711	8 059 030	22 986 582	27 997 619	2 368 009	63 921 952
Сума реалізації нових проектів без ПДВ (грн)	159 666 168	146 676 906	148 895 373	191 503 570	1 542 004	648 284 020
Собівартість нових проектів (грн)	113 638 706	99 421 291	112 633 352	104 127 513	1 345 390	431 166 252
Валовий прибуток нових проектів (грн)	46 027 461	47 255 615	36 262 022	87 376 057	196 614	217 117 768
Рентабельність нових проектів (%)	29%	32%	24%	46%	13%	33%
Окупність нових проектів (%)	24%	24%	24%	24%	24%	340%

Джерело: складено за даними: [1].

Підвищення прибутковості є актуальною темою для підприємства ПрАТ «Вентиляційні системи». В умовах жорсткої конкуренції багато компаній переглядають підходи до сучасного виробництва та шукають нові рішення й можливості. Концепція ощадливого виробництва дозволяє за короткий час досягти помітного якісного зростання.

Витрати компанії обчислюються кількістю виробленого браку, зіпсованої сировини, устаткуванням, що простоє або виведене з ладу тощо. Якщо перемістити фокус на інтереси споживача, то ситуація докорінно змінюється, і втрати набувають більш широкого та глибокого змісту.

З точки зору покупця втрати – це все те, що не створює для нього цінності. Продукт, у якому зацікавлений споживач, у процесі виробництва простоє в очікуванні наступної технологічної операції, проходить зайві етапи обробки, які виникають через помилки в проектуванні, очікування поставок сировини. Витрати в результаті відображаються на кінцевій вартості продукту, що не вигідно покупцеві.

Концепція ощадливого виробництва орієнтована на інтереси покупця і тому чітко розділяє всі виробничі процеси на два основних типи: які створюють і не створюють цінність для споживача. Тому основним завданням цієї концепції є визначення та усунення тих дій, які споживають ресурси, але не створюють цінності.

Результатом впровадження концепції ощадливого виробництва є зниження витрат на якість продукції, прозорість управлінських процесів, підвищення рівня задоволеності споживачів продукцією компанії, зменшення витрат

ресурсів, а також зростання залученості співробітників підприємства у процес виробництва й посилення їхньої мотивованості [2].

Від впровадження концепції ощадливого виробництва виграють усі: покупець, підприємство і його співробітники. Через відсутність витрат на виробництві покупець отримує продукт найкращої якості за мінімальної вартості. Підприємство максимально оптимізує всі виробничі процеси, відмовляється від неефективних та непотрібних дій, виробляє ідеальний з точки зору покупця продукт і тим самим отримує конкурентні переваги на ринку. Оскільки система передбачає залучення до процесу кожного співробітника, робочий персонал також отримує свої вигоди, що виражаються в поліпшенні умов праці, можливості проявити ініціативу і реалізувати власні ідеї щодо поліпшення процесів з подальшою винагородою.

Методологія ощадливого виробництва виділяє вісім видів втрат [3]:

- перевиробництво;
- втрати часу через очікування матеріалів, сировини або необхідної інформації;
- непотрібне транспортування матеріалів (наприклад, через неоптимальне розташування обладнання або цехів);
- зайві етапи обробки, що виникають через помилки в проектуванні продукту або процесу;
- надлишкові запаси і процеси, що ведуть до їх утворення;
- зайві переміщення людей у процесі роботи;
- виробництво дефектів, браку;
- невикористаний людський потенціал.

Скорочення до мінімуму кожного виду втрат дозволяє отримати комплексний ефект, що виражається в максимальному зниженні рівня витрат і часу.

ПрАТ «Вентиляційні системи» має багаторічний успішний досвід впровадження концепції ощадливого виробництва, яка на підприємстві реалізовується під назвою VPS (Vents Production System). Застосування інструментів цієї системи дозволяє компанії підвищувати свою ефективність у таких напрямках, як якість, час виробничого циклу, охорона праці, атмосфера в колективі, зниження витрат. Усе це сприяє збільшенню обсягів продажів і прибутку компанії, а також підвищує задоволеність покупців.

Фундаментом концепції VPS є два основних принципи: повага до співробітників, покупців і суспільства, а також безперервні поліпшення.

Застосування на практиці інструментів ощадливого виробництва у компанії «Вентиляційні системи» можна представити на прикладі комірок. Першим і одним із ключових інструментів комірки є система менеджменту 5S, яка розшифровується як «сортування, систематизація, утримання в чистоті, стандартизація, вдосконалення». Суть цієї системи полягає в грамотній організації робочого місця/простору. Це візуально орієнтована система забезпечення порядку й організації робочого місця, покликана підвищити ефективність і керованість операційної зони, поліпшити корпоративну культуру, підвищити продуктивність праці та зберегти час.

Другим інструментом комірки є потік, основне завдання якого полягає в тому, щоб навчитися бачити виробничий потік, переходити від одного етапу до

іншого, визначати втрати, що ускладнюють рух у потоці, та усувати їх за допомогою відповідних інструментів.

Третій інструмент має назву стандартна робота. Це найбільш ефективний алгоритм виконання операції, зафіксований у візуально доступній формі. Необхідно зрозуміти, з якої кількості кроків складається той чи інший процес, скільки часу займає кожен крок. Однією з переваг стандартної роботи є скорочення часу адаптації нових співробітників на робочих місцях.

Четвертим елементом комірки є система витягання, коли цех або дільниця нічого не виробляє доти, доки цех-споживач, який є наступним у технологічному ланцюжку, не затребує у нього комплектувальні. Вона дуже схожа на супермаркет, коли, забираючи продукт із полиці, ми автоматично подаємо сигнал про те, що продукт необхідно поповнити. У компанії застосовуються різні системи витягання, одні з яких об'єднують виробничі комірки в одне ціле, інші пов'язують продукцію з потребами покупця.

П'ятий елемент комірки – це візуальне управління. Усі техніки та елементи комірки мають бути наочні. У компанії використовується система, завдяки якій нові проблеми видно одразу, і їх можна негайно почати вирішувати. Візуалізація – одна з основних концепцій, з якої починаються поліпшення, – є основою комірки [4].

П'ять зазначених елементів комірки дозволяють розвивати виробничі, адміністративні та навіть крос-функціональні процеси, охоплюючи всі підрозділи компанії.

Розвитку та прогресу не буває без оптимізації, саме тому в компанії ВЕНТС діє Програма інноваційних пропозицій. Упродовж 2022 року було отримано 35 пропозицій, з яких 10 мають економічний ефект та вже втілюються в життя. Будь-який співробітник, у якого з'явилася раціональна ідея, може заповнити бланк-заявку. Пропозиції необхідно подавати до моменту їх впровадження у виробництво, якщо ідея перспективна, автор ідеї отримує грошову винагороду. Пропозиції можуть бути спрямовані на: зниження витрат; підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва; економію трудових, матеріальних та фінансових ресурсів; досягнення ключових показників ефективності; розробку нової продукції; ліквідацію «вузьких» місць у роботі [5].

Список літератури

1. Офіційний сайт VENTS: веб-сайт. URL: <https://ventservice.com.ua/>
2. Система 5S організації робочих місць: веб-сайт. URL: <https://www.tot.com.ua/5s-methodology>
3. Ощадливе виробництво як концепція управління підприємством. Що таке LEAN-технології: веб-сайт. URL: <https://primedetailing.ru/uk/for-business/berezhlivoe-proizvodstvo-kak-koncepciya-upravleniya-predpriyatiem-cto.html>
4. Японська система управління виробництвом "5S": веб-сайт. URL: <https://biznesua.com.ua/yaponska-sistema-upravlinnya-virobnitstvom-5s/>
5. Венс. Корпоративний блог веб-сайт. URL: <https://ukrblog.vents.ua/category/articles>

УДК 658:005.922.1:336

БАРАНЕНКО О.М., магістрант
Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.О.**, доктор PhD

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Автором обґрунтовано актуальність моніторингу фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах та необхідність формування відповідної системи показників та їх порогових значень. Висвітлено основні показники, які важливо використовувати при проведенні аналізу фінансової безпеки підприємства та виділено їх порогові значення. Особливу увагу приділено питанню щодо необхідності використання показників росту вартості підприємства як основного результуючого показника фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, підприємство, показники фінансової безпеки.

Питання безпеки в останні роки набули актуальності, що пов'язано із посиленням нестабільності на фінансових ринках, а також у здійсненні господарської діяльності через підвищення цін на енергоносії, паливо, збільшеної частоти можливих проявів втрати та руйнування підприємства, продукції, внаслідок ведення війни. Саме у цих умовах, які раніше не мали місця у середовищі функціонування вітчизняних підприємств, зумовлюють необхідність розробки дієвих управлінських рішень щодо забезпечення фінансової безпеки, а також обґрунтуванні системи показників фінансової безпеки та їх порогових значень [1].

Ми поділяємо думку науковців і практиків про те, що для оцінювання фінансової безпеки мають значення не самі показники, а їх порогові значення, які розглядаються як граничні величини, недодержання яких є перешкодою без кризового розвитку підприємства та забезпечення процесів відтворення, що зумовлює прояв руйнівних тенденцій як в частині фінансової безпеки, так й економічної безпеки в цілому [2]. Система показників, які одержують кількісний вираз, дозволяє завчасно передбачити загрози та приймати превентивні заходи щодо їх попередження. Очевидно, що найвищий рівень безпеки досягається за умови, що весь комплекс показників перебуває у межах допустимих величин своїх порогових значень, а порогові значення одного показника досягаються не на шкоду іншим. Отже, можна зробити висновок, що за межами значень порогових показників підприємство втрачає здатність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможності на зовнішніх та внутрішніх ринках.

Очевидно, що при складанні системи індикаторів фінансової безпеки підприємства ключовим повинен стати показник росту вартості власного капіталу підприємства, оскільки він відображає рівень підвищення добробуту його власників. Відхилення фактичних та прогнозних параметрів від порогових індикаторів показує рівень загроз фінансової безпеки та черговість їх вирішення. Важливо постійно відслідковувати ці відхилення та здійснювати відповідні заходи щодо нейтралізації негативних наслідків.

У нинішніх умовах особлива роль у формуванні причин кризових явищ відводиться не стільки циклом оновлення капіталу і циклом оновлення технологій, а більшою мірою циклом накопичення грошових коштів суб'єктами бізнесу, а також збалансованому функціонуванню фінансових і валютних ринків.

Із цієї точки зору забезпечення фінансової безпеки підприємства – важливе завдання в системі економічної безпеки країни. Саме тому розробка системи граничних значень індикаторів фінансової безпеки підприємства є актуальною не

лише з точки зору підвищення його безпеки, а й національної економіки в цілому. З метою розробки системи порогових значень фінансової безпеки підприємства необхідно визначити показники, які характеризують безпеку, та виявити їх кількісні значення. У науковій літературі, стан фінансової безпеки підприємства пропонують оцінювати на основі використання наступної системи показників: фінансові показники; стан дебіторської та кредиторської заборгованості; темпи росту прибутку, обсягів реалізації продукції, активів; система показників вартості підприємства [3,4].

Основним критерієм оцінки фінансової безпеки підприємства є система показників його вартості, до яких відносять: інвестиційна вартість власного капіталу підприємства; ринкова капіталізація підприємства; темпи приросту вартості та ринкової капіталізації підприємства; порівняння вартості та ринкової капіталізації підприємства; порівняння темпів ринкової капіталізації підприємства і фондового індексу.

Зростання перелічених показників вартості підприємства буде свідчити про підвищення його фінансової безпеки. При аналізі важливо порівняти показники вартості власного капіталу підприємства та її ринкової вартості. Суттєва різниця між цими показниками свідчить про недооцінку або переоцінку акцій підприємства. У першому випадку це може зумовити до того, що підприємство стане привабливим об'єктом для поглинання, або такий стан може бути досягнутим неефективною роботою менеджерів, внаслідок чого організація може бути не забезпеченою достатніми інвестиційними ресурсами або інвестиції залучаються на не вигідних умовах. У другому випадку переоцінка акцій може скривати фінансові труднощі підприємства, що є загрозою для фінансової безпеки та може привести до банкрутства.

Забезпечення фінансової безпеки – стратегічна ціль фінансового менеджменту. З метою досягнення цієї цілі необхідно вирішення завдань у наступних областях: управління вартістю капіталу підприємства; рішення в області формування і оптимізації фінансових ресурсів; оптимізація управління поточним грошовим потоком.

Критерієм прийняття фінансових рішень є збільшення інвестиційної вартості капіталу підприємства, а не лише ріст ціни її акцій на фондовому ринку. На сьогодні зміна вартості акцій залежить також від макроекономічних чинників економіки країни. Особлива увага на сьогодні слід приділяти не лише виробничим і фінансовим показникам діяльності підприємства, не лише якості його інвестиційного портфеля, але й своєчасному донесенню цієї інформації інвесторам.

Водночас, великим підприємствам доцільно на основі бухгалтерського та фінансового департаментів створити спеціальну аналітичну групу [5], яка повинна вирішити наступні завдання: проводити аналіз курсу акцій на фондовому ринку; при цьому особливу увагу доцільно приділити динаміці ціни акцій підприємства, акцій конкурентів та фондових індексів, а також кореляції між переліченими показниками; підтримувати зв'язок із крупними акціонерами, інформувати їх про діяльність підприємства, його інвестиційних проектах; управляти інформацією про підприємство з метою коригування курсу акцій; проводити аналіз внутрішньої вартості капіталу підприємства та її відхилення від ринкової вартості та балансової вартості; аналізувати дії конкурентів, крупних дебіторів та кредиторів з метою попередження можливого поглинання або банкрутства, а також запобігання великих фінансових втрат [6]; розробляти спеціальні заходи, направлені на недопущення поглинання або

банкрутства.

Використання системи показників вартості підприємства є доцільним як для підприємства, у якого акції обертаються на фондовому ринку, так й для суб'єктів господарювання акції яких є неліквідними. Для підприємств, у яких спостерігається прояв кризових явищ, доцільно проаналізувати систему показників вартості щодо визначення потенційних загроз можливих загроз поглинання, вибору оптимального варіанту реструктуризації та подолання банкрутства підприємства.

Якщо детально проаналізувати найбільш важливі показники оцінювання фінансової безпеки підприємства та їх порогових значень. Так, важливим є показником коефіцієнт покриття, науково обґрунтоване значення дорівнює 1, тому його значення повинно бути не меншим. Щодо показника коефіцієнта автономії, то порогове значення повинно становити 0,3 і відповідно його значення не повинно бути меншим. Важливим є також показник рівня фінансового левериджу, значення якого не повинно перевищувати порогове значення 3,0, що дозволяє уникати підприємству прояву кризових явищ. Значення показника коефіцієнт забезпеченості процентів до сплати повинно не нижчим за величину 3,0. Окрім цього проведення аналізу доцільно проводити із розглядом показників рентабельності, зокрема: рентабельність активів, у якості порогового значення для якого доцільно розглядати індекс інфляції, тобто не менше цього значення; рентабельність власного капіталу, величина порогового значення не повинна становити 10-15%; середньозважена вартість капіталу (WACC) у якості порогового слід використати рентабельність інвестицій; часова структура кредитів – рекомендують оптимальною вважати такі пропорції: кредити терміном до року не перевищувати 30%; кредити терміном понад одного року – не більше 70%; темпи росту прибутку, обсягів реалізації продукції, активів повинні відповідати таким співвідношенням – темпи росту прибутку повинні перевищувати темпи росту обсягів продажу перевищують темпи росту активів; показник співвідношення оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості повинен відповідати умові, що період обороту дебіторської заборгованості перевищує період обороту кредиторської заборгованості.

Список використаної літератури

1. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 109–113. DOI: [10.32702/2306-6806.2022.2.109](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109)
2. Волощук Л. О. Фінансовий аналіз: інструментарій діагностики фінансово-економічної безпеки підприємств : навч. посіб. / Л. О. Волощук, С. В. Філіппова. – Одеса : ОНПУ, 2014. – 224 с.
3. Гриценко О. І. Забезпечення фінансової безпеки діяльності підприємств / О. І. Гриценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2010. – № 2. – С. 40.
4. Буряк П. Ю. Фінансове планування забезпечення фінансової безпеки на підприємствах [Електронний ресурс] / П. Ю. Буряк, Л. Д. Чалапко (Калник) // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9-1. – 3. – С. 112 – 115.
5. Ястремська О. М. Методичний підхід до формування інформаційно-аналітичного відділу підприємства / О. М. Ястремська, Г. В. Строкович // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 11–12. – С. 109–112.
6. Захаров О. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / О. І. Захаров // Перспективи управління діяльності суб'єктів господарювання в контексті економічної безпеки : зб. тез доп. учасників III Міжнар. наук.-практ. конф [м. Черкаси, 27 – 28 березня 2015 року] / Мін-во освіти і науки України, ЧНУ ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2015. – 374 с.

БАЛЩЬКА Н.І., магістрантка

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНО – ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення національної безпеки за її ключовими сферами потребує тісної співпраці приватного й державного секторів, в т.ч., у межах розробки управлінських рішень в межах публічно – приватного партнерства (ППП) та їх реалізації в напрямку кібербезпеки.

Ключові слова: публічно – приватне партнерство, кібербезпека, Глобальний індекс кібербезпеки, управління, цифрова трансформація.

Сьогодні публічно – приватне партнерство (ППП) визнається як і недержавними, так і державними суб'єктами одним із ключових елементів побудови дійсно ефективної системи національної безпеки в цілому, в тому числі й кібербезпеки, як її вагової складової. Водночас попри таку важливість та єдність поглядів щодо розвитку й побудови відповідного механізму вдосконалення цього напрямку, практика ж його реалізації у напрямку кібербезпеки все ще є вкрай недосконалою та дещо суперечливою. Зокрема, як свідчить дослідження щодо рейтингу Міжнародного союзу електрозв'язку «Глобальний індекс кібербезпеки 2021», Україна займає 24 – те місце за напрямком «Національний індекс кібербезпеки», 78 – ме за «Глобальним індексом кібербезпеки», 79 – те за «Індексом розвитку ІКТ» та 53 – те місце за «Індексом мережевої готовності», що дає можливість зробити висновок про те, що наша система кібербезпеки все ж потребує покращення та вдосконалення як такої та механізмів її реалізації, зокрема, і через розвиток, застосування та взаємодію відповідного інструментарію PPP [1].

Наразі ми бачимо, що в тій безпековій ситуації, в якій перебуває наша країна, зокрема, держава несе за собою певну частку відповідальності за реалізацію відповідного роду політики у сфері безпеки, що має бути спрямована на захист як національних, так і суспільних інтересів. Проте потенційна та реальна сила таких загроз, яку ми можемо простежити, зокрема і «гібридна війна» з бору росії та численні кібератаки й постійна дезінформація і фейки змушує державу у формі її інститутів та посадових осіб, шукати відповідних шляхів співпраці із партнерами задля забезпечення ефективної реалізації вищезгаданої політики та пом'якшення відповідних ризиків.

Тому варто зазначити, що саме потужна та всебічно активна співпраця державного та приватного секторів спроможні максимально нівелювати такі загрози й забезпечити належний рівень розвитку інформаційного суспільства на основі впровадження PPP, зокрема. PPP все частіше починають розглядати як розв'язання багатьох проблем, пов'язаних з кібербезпекою, адже насправді публічно – приватні партнерства служать якісним способом поліпшити гнучкість та надійність, довіру та якість управлінських рішень й вирішення проблем в цілому, включаючи й інших стейкхолдерів до взаємодії, зокрема і широке коло громадськості [2, ст. 58 – 59].

Зрозуміло, що для забезпечення належного рівня кібербезпеки, як однієї з

найвагоміших напрямків національної безпеки в цілому, публічному та приватному секторам необхідно забезпечити один для одного вагоме підґрунтя задля сталої та якісної співпраці, що вже відображається у спільних ініціативах і проєктах, зокрема, у програмі Департаменту внутрішніх справ США під назвою AIS (Automated Indicatioor Sharing), що застосовує автоматизованому програму боротьби з кіберзагрозами задля сприяння вдосконалення і розвитку ППП на основі систематичного полегшення обміну показниками та даними між державою й бізнесом, використовуючи систему двосторонньої захищеної комунікації та вирішенні кіберпроблем настільки швидко, наскільки швидко вони з'являються. Аналогічні практики у своїй діяльності застосовують і уряди таких країн, як Англія та Нідерланди [2, ст. 58 – 59, 3].

Щодо України – досить вагомим прикладним кроком до запровадження кейсу ППП у сфері кібербезпеки стало проведення круглого форуму щодо впровадження 5G на об'єктах критичної інфраструктури за участі ГО «VAIBIT», як представника громадянського суспільства, Комітету Верховної Ради країни з питань цифрової трансформації, Державної служби спеціального зв'язку, ДП «Державного наукового – дослідного інституту» імені М.П. Шульгіна, Міністерства цифрової трансформації України (як представників державної влади) та керівників провідних ІТ компаній, як приватної сторони, що займаються питаннями розвитку кібернетичних рішень задля безпеки кожного громадянина та суспільства в цілому, зокрема, компаній «Atene КОМ» (Німеччина), «LLL ALOREK» (Україна, Болгарія), «Астерс» та ін., на якому було розглянуто ключові моменти запровадження та вдосконалення механізму ППП через запровадження 5G мобільного й інтернет – зв'язку на об'єктах критичної інфраструктури задля її безперебійної роботи та, беззаперечно, інформаційного кіберзахисту [4].

Важливим напрямком розуміння ППП у сфері безпеки є визначення сутності кібербезпекових напрямків даної партнерської співпраці, а саме, за пропозицією науковця С.Ліндера :

- партнерство як реформа управління (керівники публічного сектору у кіберсфері мають перейняти відповідні навички, уміння та підходи своїх колег з приватного, запозичуючи при цьому найкращі практики бізнес – управління кібербезпековою сферою);

- партнерство як розподіл (sharing) влади (базується на ідеї співпраці приватного та публічного секторів, довіра у відносинах між якими, як партнерами, замінюватиме ідею жорсткої командної системи) [5].

Отже, побудова та реалізація ефективного ППП в сфері кібербезпеки у Україні, зокрема, яка перебуває в досить складній геополітичній та військовій ситуаціях, має реалізовуватись з огляду на такі напрямки: визначення правових підстав функціонування сегменту кіберпростору, здійснення системних заходів, спрямованих на посилення довіри учасників ППП, визначення на базі широкої дискусії та якісних науково – експертних досліджень критеріїв, за яких ППП стане привабливим рішенням для обох сторін у сфері кібербезпеки, допомога з боку неурядових структур та науково-експертних співтовариств, всебічна допомога обом сторонам ППП у визначенні цілей партнерства й у формуванні довгострокових стратегій, пошук ефективних підходів задля визначення ризиків для кожної зі сторін, а також оптимальних форм їх відповідальності, розвиток дискусій між обома сторонами задля вирішення наявних проблем та створення

сталих майданчиків для партнерства, обговорення можливих спільних проєктів у сфері кібербезпеки на засадах співучасті або/та співфінансування і їх впровадження, створення та вдосконалення наявних інститутів та механізмів забезпечення кібербезпеки, пошук можливих шляхів вдосконалення та систематизації стану ППП загалом, реалізація механізму кібербезпекового просвітництва, розвиток сфери risk – management у сфері кібербезпеки, сприяння формуванню та розвитку публічно – приватного діалогу у сфері підготовки законопроектів щодо національної безпеки в цілому, промоція українських кібербезпекових рішень та продуктів на різних рівнях, залучення представників державного, приватного та громадського секторів до спільноти та підвищення рівня їх обізнаності щодо загроз в галузі кібербезпеки й пошуку оптимальних методів щодо їх запобігання та протидії.

Список літератури

1. National Cyber Security Index – 2021 of Ukraine. e-Governance Academy Foundation. URL : <https://ncsi.ega.ee/country/ua/> (дата звернення : 19.10.2022р.)
2. Круглов В.В. Державно – приватне партнерство У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ. ХНУБА. URL : <http://surl.li/dkckik> (дата звернення : 19.10.2022р.)
3. The cyber security playbook for SMEs. CA Catalyst. URL : <http://surl.li/dkcin> (дата звернення : 19.10.2022р.)
4. Державно-приватне партнерство для кібербезпеки критичної інфраструктури – Впровадження 5G на об'єктах критичної інфраструктури. VAIBIT. URL : <http://surl.li/dkcp> (дата звернення : 19.10.2022р.)
5. Linder, S., & Vaillancourt, P. (2000). Rosenau, Mapping the terrain of the Public-Private Policy Partnership. In P. Vaillancourt Rosenau (Ed.), Public-Private Policy Partnerships (pp. 1–19). Cambridge, MA: The MIT Press.

УДК 334.012.5:005.591.452:314/316

БАЛІЦЬКА Н.І., магістрантка

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ІНКЛЮЗИВНОГО Й БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто зміст та значення публічно-приватного партнерства як засобу забезпечення сталого розвитку, інклюзивного й безбар'єрного середовища суспільства. Обґрунтовано необхідність реалізації проєктів ППП для розв'язання соціальних проблем.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, сталий розвиток, безбар'єрність, інклюзія, середовище, проєкт.

У 2015 році держави-члени Організації Об'єднаних Націй узгодили 17 Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) до 2030 р., що спрямовані на вирішення глобальних проблем та викликів світової спільноти. Глобальне партнерство, що виступає ключовою проміжною ланкою досягнення всіх ЦСР, є фундаментально важливим механізмом співпраці й ґрунтується на публічно-приватному партнерстві (ППП), що, використовуючи відповідні інструменти взаємодії, здатне забезпечити високий рівень безбар'єрності та соціальної інклюзивності членів суспільства у

відповідному середовищі [1].

У рамках ППП державний і приватний сектори встановлюють довгострокове договірне партнерство та співпрацю, зокрема, в соціальній сфері, що спрямовується на досягнення відповідного рівня взаємовключення та доступності відповідних послуг, товарів чи/та продуктів, у тому числі для вразливих категорій населення, тобто ППП є ефективним інструментом досягнення та забезпечення сталого розвитку в цілому. ППП також є особливим видом співпраці публічного і приватного секторів, спрямованого на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів у соціальній та інфраструктурній сферах, особливо там, де важливо зберегти елемент сталості та соціальної інтеграції громадян [2].

За визначенням Світового банку ППП є довгостроковим контрактом між приватною та публічною сторонами задля надання відповідного роду послуг, у якому приватна сторона на рівні з публічною несе значний ризик і відповідальність за управління, а винагорода пов'язана з результатами їх спільної роботи» [3]. Європейська економічна комісія ООН стверджує, що ППП – це механізм фінансування, проєктування, впровадження та експлуатації об'єктів і послуг державного сектору [4]. Акцент робиться на тому, що реалізація ППП спроможна надати певні послуги для громадськості, особливо вразливих категорій суспільства у той спосіб, який принесе їм найбільшу користь, забезпечить рівність та включеність у суспільні процеси, поряд з загальним економічним розвитком і покращенням якості життя в цілому.

Планування реалізації ППП, поряд з наявними соціально-економічними проблемами заради досягнення сталого розвитку громади чи суспільства, має включати і такі важливі складові, як безбар'єрність та соціальну інклюзію, адже саме вони спроможні примножити результативність та соціальну всеохопність проєктів, що своєю чергою, покращить їх стійкість і довговічність. Цінність для соціально-економічного майбутнього громадян – це критична оцінка ППП, яка має вирішальне значення для вибору тих проєктів, що справлятимуть вплив на досягнення довгострокових цілей ЦСР [5].

Відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 р. безбар'єрність визначена як загальний підхід до формування та імплементації такої державної політики, що спроможна забезпечити безперешкодний доступ всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності, в тому числі через надання рівного доступу до об'єктів інфраструктури, вільне отримання інформації, рівної участі у всіх сферах життя суспільства, безперешкодної участі у політичних процесах та громадській діяльності, освітньому та інших процесах тощо [6].

Визначення безбар'єрності та розуміння її ключових складових – фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної й громадянської, економічної та освітньої – вимагає з'ясування сутності інклюзії – практичного процесу збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі в контексті розробки й застосування конкретних рішень, що стосуються, зокрема, реалізації спільних проєктів державним та приватним сектором задля досягнення ЦСР, що зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті та повною мірою інтегруватись в нього з метою отримання бажаного результату та відповідного рівня розвитку [7].

Статистичні дані свідчать про існування в Україні механізму ППП, проте

поряд із удосконаленням інструментарію слід підвищувати його ефективність та розширювати сфери кооперації. За даними ЦОВВ та місцевих органів влади, в областях України станом на 01.01.2022 на умовах ППП було укладено 193 договори, з яких реалізовані лише 31, тобто 16 % (22 – концесійних, 5 – про спільну діяльність, 4 – інших), натомість 162 з них – не реалізувались взагалі [8]. Понад 51 % належить сферам виробництва, транспортування, постачання тепла та розподілу і постачання природного газу, а також збору, очищення та розподілення води – по 8 проєктів, відповідно по 25,8%. Решта проєктів розпорошились у будівництві та/або експлуатації автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; виробництві, розподіленні та постачанні електричної енергії; поводженні з відходами, крім збирання та перевезення; туризмі, відпочинку, рекреації, культурі та спорті; інших. Як бачимо, здебільшого йдеться про цікаві з комерційного погляду проєкти, а от розв’язання проблем безбар’єрності та соціальної інклюзивності на місцевому рівні не знайшли свого відображення в представленій аналітиці.

Це важливий сигнал для подальшого вивчення та вдосконалення реалізації, адже через глобальне (публічно-приватне) партнерство як складової ЦСР, органи влади держави, органи місцевого самоврядування, комунальні організації, міжнародні установи, приватний сектор (бізнес, інвестори, партнери, іноземні та вітчизняні грантодавці) й залучені стейкхолдери (громадськість, волонтери тощо), впроваджуючи проєкти, здатні акумулювати та спрямувати спільні зусилля й ресурси на підтримку та сприяння інтеграції соціально-вразливих категорій населення, до інклюзивного суспільства і сформувати високий рівень безбар’єрності для них та їх оточення. Такі проєкти є і потребують популяризації в суспільстві. До прикладу, однією із таких ініціатив став соціальний благодійний проєкт «З весною в серці», що був реалізований КП Білоцерківської міської ради «Агенція стратегічного розвитку Білої Церкви» за підтримки інвесторів, партнерів, волонтерів й усіх охочих для дітей з інвалідністю та їх батьків з метою повноцінної соціальної інтеграції [9].

Отже, наслідки як глобальних подій, таких як пандемія та зміна клімату, так і внутрішніх – війна, соціально-економічна та екологічна кризи – значно змінюють контекст та екосистеми, в яких перебуває суспільство та потенційно можуть реалізовуватись проєкти ППП. Тому в Україні настав час для соціально орієнтованих, значимих проєктів, що будуть наближеними до реальних потреб, інклюзивно стійкими та здатними забезпечити оптимальний рівень безбар’єрності середовища й передбачатимуть взаємовигідну кооперацію між публічним і приватним секторами та громадянським суспільством в рамках глобального партнерства задля досягнення сталого розвитку.

Список літератури

1. Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні : Організація Об'єднаних Націй, Україна. URL : <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення: 05.11.2022р.)
2. A quick introduction to Public Private Partnership : ImPPPact. URL : <https://www.impppact.org/> (дата звернення: 05.11.2022р.)
3. What are Public Private Partnerships? : The World Bank. URL : <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/about-us/about-public-private-partnerships> (дата звернення: 01.11.2022р.)

4. Державно-приватне партнерство : UNECE. URL: <https://unece.org/ppp> (дата звернення : 05.11.2022р.)
5. PPP and Sustainable Development Goals. Centre d'estudis de temes contemporanis. URL: <http://surl.li/dozfy> (дата звернення : 02.11.2022р.)
6. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 р. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення : 05.11.2022).
7. Інклюзія : Вікіпедія. URL: <http://surl.li/bzpti> (дата звернення: 03.11.2022р.)
8. Стан здійснення ДПП в Україні. Мінекономіки. URL: <http://surl.li/jcwk> (дата звернення : 05.11.2022р.)
9. Соціальний благодійний проєкт «З весною в серці» : Facebook. URL: https://m.facebook.com/withspringinheart/?_rdr (дата звернення: 05.11.2022р.)

УДК: 351

БЕДРІЙ Є.О., магістрантка

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЦСР)

Застосування інноваційних інструментів, нововведень в сфері державної політики є важливим елементом покращення в цілому роботи в установі. Нами було проаналізовано основні складові інноваційної політики

Ключові слова: інновації, нововведення, інноваційна політика, цілі сталого розвитку, управління персоналом.

Поняття “інновація” (англ. Innovation), дослівно перекладається як «нововведення», «введення новацій». Інновації або так звані нововведення широко розповсюджуються на спектр явищ і процесів, таких як новий порядок, звичай, метод, форма управління та ін. Інновація це використання будь-чого нового в певній сфері діяльності, нововведення, використання нових технологій, що являє собою покращення, вдосконалення. Інноваційна політика в широкому розумінні поєднує науку, техніку, економіку, підприємництво й управління.

До основних складових інноваційної політики держави відносимо:

- Законодавче забезпечення;
- Формування та розвиток інновацій;
- Прогнозування та планування інноваційного розвитку;
- Підтримка в розвитку науки та освіти;
- Формування сприятливого середовища в організації.

Вчені виділяють наступні моделі державної інноваційної політики: Перша орієнтована на виконання науково-технічних програм та проєктів, яка має на меті сприяння розвитку тих галузей, які є пріоритетними для країни. Друга орієнтована на поширення знань в науково-технічній сфері.

Поняття «інновація» бере свій початок ще з ХХ ст. Інновація – наслідок зусиль в оновленнях, покращеннях діяльності, яка приводить до зміни одних елементів іншими в будь-якій системі.[1]

Протягом багатьох десятиліть в Україні відбувалося перетворення потреб, яке

не оминуло сферу державної політики. Державні управлінці для покращення роботи почали вносити зміни, які стосувалися застосуванню ефективніших методів управління, нових технологій, почали замінювати старі паперові документи на електронні, які полегшують роботу з документами і є не такими затратними та економічно вигідними.

Можна виділити наступні види інновацій, такі як:

1) Організаційно-управлінські – даний вид інновацій широко застосовується в органах державного управління і являє собою застосування нових технологій, які будуть більш зручними та економічно вигіднішими, застосування нових методів та їх організація, також застосування самих форм організації;

Даний вид інновацій забезпечить зміни у формах та напрямках адміністративної діяльності на структурному й особистісному рівнях, дасть змогу покращити якість адміністративних послуг;

2) Внутрішньо-управлінські та нормативні інновації полягають в плануванні структури всередині адміністративного апарату на відміну від попереднього виду інновацій, вдосконалення форми роботи державного управління;

3) Соціокультурно-особистісні інновації полягають в наступному: в безперервному розвитку державного службовця, розкритті потенціалу, особистих та ділових якостей працівника державної установи. Самовдосконалення – важливий елемент, який є невід’ємною частиною на шляху до успіху і розкритті професіоналізму, набутті нових знань, вмінь і навичок у роботі з клієнтами в державній установі.[2]

Реалізація цілей сталого розвитку в системі державного управління являє собою застосування електронного врядування, що сприяє підвищенні ефективності і якості надання адміністративних послуг, відкритій та прозорій системі надання даних послуг в державних та місцевих органах управління з використанням інформаційних технологій.[3]

П. Друкер є одним з основоположників застосування нововведень в управлінні. За його словами нововведення є особливим інструментом управління як на підприємстві, так і в установі чи організації. Також зазначав, що знання потрібно накопичувати та покращувати, так зване самовдосконалення, інакше вони зникнуть. Для управління в організації потрібно чітко поставити цілі, які в результаті мають бути досягнені.[4]

Нововведення в управлінні персоналом можна розглядати як, інновації управління людськими ресурсами, які являють собою нові способи впливу на персонал і передбачають виконання наступних завдань:

1) Покращення ефективності діяльності;
2) Постійне навчання і розвиток персоналу;
3) Поліпшення взаємин в колективі;
4) Розкриття потенціалу кожного співробітника, пошук нових ідей і підходів в управлінні;

5) Забезпечення балансу між інтересами співробітників і самої установи, підприємства, організації;

6) Позбавлення від рутини, застосування будь-чого нового;[5]

Система управління персоналом потребує постійного вдосконалення, застосування нових методів, підходів в роботі. Для цього застосовують заміну традиційних методів управління новими, більш сучасними й не завжди з

невеликими ризиками, але для ефективної роботи потрібно пристосовуватися до чогось нового, застосовувати на практиці й не боятися ризикувати.

Список використаних джерел

1. Борисов І. В. Організаційні форми інноваційної діяльності. *Право та інновації*. 2018. № 3 (23). С.49–55. URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/404>.
2. Черкасов О.В. Формування ефективної моделі корпоративного управління в інноваційному суспільстві. *Право та інновації*. № 4 (24). С. 20 – 24. URL: <http://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/435>
3. Шаповалова О.В. Цифрова платформа електронного адміністрування податку на додану вартість. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 2 (11). С. 23-30. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/Shapovalova11.pdf>
4. Друкер П. Ф. Бизнес и инновации / П.Ф. Друкер; пер. с англ. и ред. К.С. Головинского. М.; СПб.; К. : Вильямс, 2007. 432 с.
5. Глобальні цілі сталого розвитку: кейси для ухвалення управлінських рішень : навчальний посібник / за заг. ред. Ю.М. Петрушенка. – Суми: СумДУ, 2020. – 122 с.

УДК 336.773:005.591.4

ВОВЧОК Я.І., магістрант

Науковий керівник – **ГЕРАСИМЕНКО І.О.**

Білоцерківський національний аграрний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наведено сутність та основні етапи здійснення кредитної політики банку. Запропоновані напрями проведення та змін щодо політики управління кредитним портфелем банку, враховуючи сучасні умови їх функціонування.

Ключові слова: кредитний портфель, управління кредитним портфелем, зміни кредитної політики банку.

Управління кредитним портфелем – діяльність банку, спрямована на оптимізацію портфеля виданих позик, що передбачає збільшення прибутку по активних банківських операціях та зниження ризику.

Управління портфелем ґрунтується на кредитній політиці банку та здійснюється у кілька етапів [1].

По-перше, видані кредити класифікуються. Визначається рівень ризику, пов'язаний із кожним видом позичок. Оцінюється співвідношення між ризиком та прибутковістю.

По-друге, з'ясуються існуюча структура портфеля і відсоткове співвідношення видів кредитів і категорій позичальників, що входять до нього.

По-третє, оцінюється якість портфеля загалом. При цьому результат порівнюється з існуючою ринковою прибутковістю, що переважають відсоткові ставки, враховуються умови конкуренції з іншими банками. Крім того, до уваги береться вартість залучених ресурсів.

По-четверте, визначаються необхідні резерви у разі можливих втрат.

По-п'яте, приймаються рішення щодо поліпшення якості портфеля.

До якісних критеріїв ефективності кредитної політики банку належать забезпечення дотримання вимог банківського регулювання і нагляду, її

відповідність банківській політиці, забезпечення внутрішньої збалансованості окремих напрямів кредитної політики та їх відповідності умовам зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування банку.

Враховуючи умови військового часу, в яких функціонують банки, існує кілька шляхів внесення змін щодо політики управління кредитним портфелем. Серед можливих підходів до вирішення цього завдання найчастіше використовуються [2]:

- створення нових банківських продуктів та виведення їх на ринок;
- пропозиція нових умов кредитування;
- операції на вторинному ринку – купівля чи продаж кредитних портфелів через відступлення права вимоги.

Управління кредитним портфелем базується на роботі з існуючими позичальниками та оптимізації за рахунок залучення нових клієнтів.

Якість кредитного портфеля загалом відповідає простому складанню результатів за окремими виданими кредитами. Загальний підсумок може бути схильний до впливу таких факторів, як надмірна концентрація позик в одному секторі економіки, валютний ризик, зміна економічної ситуації та ін. Тому управління кредитним портфелем проводиться у двох напрямках:

- робота з окремими позичальниками (наприклад, визначення їхньої кредитоспроможності та контроль за вартістю наданих застав);
- оптимізація портфеля як єдиного цілого: встановлення та зміна лімітів, диверсифікація, резервування коштів.

Результативність політики управління кредитним портфелем банку може бути оцінена за допомогою різних математичних моделей, що показують, наскільки ризик, що приймається банком, покривається отриманою прибутковістю [3].

Нинішні умови функціонування комерційних та роздрібних банків вимагають термінових заходів щодо трансформації політики управління кредитними портфелями. Незважаючи на свій короткостроковий характер, вони суттєво вплинуть на відносини фінансової організації із клієнтами у тривалій перспективі. Крім того, реальна ситуація серйозно підвищує привабливість кредитних пропозицій, у яких буде закладено можливість отримання платіжних канікул без санкцій з боку банку та ймовірно підвищиться попит на страхування платежів кредитних продуктів із гнучкими умовами погашення.

Список літератури

1. Коробова Г.Г. Банковское дело. М.: Магистр, 2009. 588 с.
2. Д'яконова І.І. Удосконалення кредитних відносин – споживче кредитування: [монографія]. Суми: Університетська книга, 2007. 96 с.
3. Буряк А. В. Особливості визначення ефективної діяльності банку / А. В. Буряк // Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Випуск 1(8)/2010. Частина II. – Харків, 2010. – С. 41-46.

ГАНОШЕНКО Т.С., магістрант

Науковий керівник – КСЬОНЖИК І.В., д-р екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

Встановлено, що нормативно-правова база представлена у вигляді відповідних законів, стандартів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування. Проведено систематизацію і аналіз законодавчого поля, що регулює операції розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Ключові слова: нормативно-правова база, розрахунки, постачальники, підрядники, товари, суб'єкти господарювання.

Важливим складовим чинником успішного здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками є врівноважена нормативно-правова база, орієнтована на створення сприятливих умов для ефективної діяльності та забезпечення своєчасного завершення розрахунків між суб'єктами господарювання усіх форм власності.

Нормативно-правова база представлена у вигляді відповідних законів, стандартів, постанов, наказів, інструкцій, положень, методичних матеріалів з обліку і звітності, матеріалів з оподаткування. Вони потрібні, щоб забезпечити законність та достовірне відображення господарських операцій, правильність ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Законодавчі основи регулювання обліку розрахунків в цілому визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, який визначає правові принципи регулювання організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правових форм і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства [1]. Це основний документ яким регулюється організація та ведення обліку на підприємстві в цілому.

Основний нормативний документ, який регулює безпосередньо облік зобов'язань, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання». Це положення регулює класифікацію зобов'язань та порядок відображення кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками в обліку та фінансовій звітності підприємства [2].

Правовідносини між суб'єктами господарювання регулюються Цивільним і Господарським кодексами України. Цивільний кодекс України передбачає, що зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язується вимагати на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити кошти тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку (стаття 509). Виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою, порукою, гарантією, заставою, завдатком тощо [3].

У випадках порушення умов договору щодо якості або договірної кількості поставлених товарно-матеріальних цінностей, у покупців є право пред'явити постачальнику претензію. Порядок пред'явлення претензії визначено ст. 6 Господарського кодексу України. Про результати розгляду претензії заявник повідомляється у письмовій формі (згідно ст. 8 ГКУ) [4].

Податковий кодекс України визначає облік кредиторської заборгованості в контексті сплати податків. Зокрема, відповідно до його вимог, кредиторську заборгованість, що залишилася не стягнутою після закінчення терміну позовної давності для цілей оподаткування визнають безповоротною фінансовою допомогою, яка включається до складу доходу. При цьому на суму, раніше включену до податкового кредиту з ПДВ, слід збільшити податкові зобов'язання – на підставі розділу 5 Податкового кодексу України [5].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками, як правило ведуться у безготівковій формі, порядок проведення вищезгаданих розрахунків врегульований постановою Правління Національного банку України № 163 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг» від 29.07.2022 року.

З метою правильного використання нормативно-правових актів, бухгалтери суб'єктів господарювання повинні чітко розуміти компетенцію та положення органу, який видав відповідний нормативно-правовий документ та призначення вказаних документів щодо обліку і контролю розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві.

Проведена систематизація і аналіз нормативно-правової бази, що регулює операції розрахунків з постачальниками та підрядниками, дають змогу зробити висновок, що на сьогодні нормативно-законодавча база досить повно регулює вказані питання і, в цілому, відповідає потребам суб'єктів господарювання.

Список літератури

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями від 07.07.2011р. №3614-VI). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (Дата звернення: 10.11.2022 р.).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Мінфіну України від 31.01.2000 р. № 20.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (Дата звернення: 10.11.2022 р.).
4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 рок № 436-IV URL: www.ligazakon.ua. (Дата звернення: 10.11.2022 р.).
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755- VI URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. (Дата звернення: 10.11.2022 р.).
6. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: постанова Правління Національного банку України № 163 від 29.07.2022 року.

ГЕРМАН М.В., магістрант

Науковий керівник – АРТИМОНОВА І.В., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Проаналізовано сучасні умови фінансового забезпечення сталого розвитку вітчизняних машинобудівних суб'єктів підприємництва. Визначено результуючі показники економічної ефективності діяльності машинобудівних підприємств та обґрунтовано фактори, що зумовлюють відповідний рівень забезпечення їх досягнення. Запропоновано механізми залучення фінансових ресурсів для розвитку підприємств машинобудівної галузі України.

Ключові слова: машинобудування, технологізація, фінансовий потенціал, фінансовий стан, кредитування, інвестування.

Машинобудування є однією із стратегічно важливих галузей національної економіки, оскільки від його рівня та динаміки розвитку залежить розвиток промислового сектору економіки України. Фінансове забезпечення сталого розвитку суб'єктів підприємництва машинобудівного комплексу України є вагомим вектором зростання стійкості національної економіки, який в свою чергу відіграє значну роль у процесах зміцнення обороноздатності країни, що є надзвичайно важливим для нашої держави особливо в умовах війни.

Необхідно зазначити, що в структурах та підрозділах машинобудівного комплексу України задіяно понад 2800 промислових підприємств і понад 230 організацій, що забезпечують виконання різноманітних наукових, науково-технічних й дослідницьких робіт. Середньооблікова чисельність працівників у галузі машинобудівних становить більше 1 млн осіб.

Відмітимо, що у 2021 році частка імпорту в загальних обсягах внутрішнього споживання промислової продукції рекордно зросла до 53,4 %, тобто збільшилася на 5,8 в.п. порівняно із 2020 р. Найбільше потребувала імпорту машинобудівна галузь – 94,4 % внутрішнього споживання; значною була частка імпорту у споживанні хімічної та нафтохімічної продукції – 77,3 %. У металургійній та харчовій галузях рівень імпортозалежності становив 36,9 % та 22,6 % відповідно. Загроза наступної втрати потенціалу виробництва технологічно складної продукції зростає через те, що росія цілеспрямовано руйнує промислові об'єкти тих сегментів промисловості, що належать до наукомістких виробництв машинобудування, виробництв зброї та боєприпасів, хімічної промисловості тощо [1].

Беручи до уваги вищезазначене, варто виокремити основні економічні проблеми, що гальмують забезпечення сталого розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств та галузі в цілому, а саме: зниження рівня завантаження виробничих потужностей, зростання цін на сировину та комплектуючі, низькі темпи використання та розвитку науково-технічного оновлення виробництва, низький рівень впровадження високотехнологічних інновацій, неефективна структура інвестиційних джерел, зростання збитків та зниження рентабельності тощо. Водночас високі ризики неплатоспроможності більшості підприємств машинобудівного комплексу викликані зростанням рівня кредитного навантаження на підприємства галузі в результаті складної ситуації в

країні, а також тривалим періодом окупності обладнання [2]. Разом з тим широкомасштабна війна, розв'язана росією проти України, економічні кризи, висока волатильність курсів валют, погіршення зовнішньоторговельного балансу, рекордні рівні інфляції – всі ці та багато інших чинників створюють умови нестабільності, до яких суб'єкти підприємництва машинобудівного комплексу України змушені адаптуватися і адекватно реагувати на зміни, щоб мати можливість продуктивно та ефективно функціонувати.

Новітньою технологією глобального ринку машинобудування є джерело доданої вартості в інтегральних виробничих процесах технологізації, цифровізації та інжинірингу. Можливості розширеного відтворення національної економіки визначаються фінансовим станом суб'єктів підприємницької діяльності, які базуються на здатності створення достатнього рівня доданої вартості та валової доданої вартості, яка слугує ключовим індикатором економічної ефективності сектора машинобудування.

Враховуючи, те що фінансове забезпечення підприємства будь якої сфери діяльності пов'язане з мобілізацією фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел, їх розподілом і ефективним використанням на забезпечення безперебійної поточної його роботи та фінансування розвитку, то основними формами фінансового забезпечення суб'єктів бізнесу є самофінансування, банківське кредитування, інвестування, лізингове й бюджетне фінансування, а також фінансування з різноманітних грошових фондів [3].

З метою забезпечення позитивного фінансового результату підприємств галузі машинобудування є активізація руху різних форм і видів фінансових ресурсів, їх збалансованість і визначення оптимальної структури їхніх джерел, що може досягатися через ефективний процес управління фінансовим потенціалом.

У процесі управління фінансовим потенціалом машинобудівних підприємств застосовуються загальноекономічні, прогнозно-аналітичні та спеціальні методи, які спрямовані на досягнення стійкого функціонування підприємств, критеріями оцінки якого є показники ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності. Дані показники в межах рекомендованих (нормативних) значень свідчать про те, що машинобудівне підприємство має належний рівень ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, а його діяльність є прибутковою [4].

Для того, щоб машинобудівне підприємство ефективно використовувало свій фінансовий потенціал і при цьому мало можливості для його подальшого нарощення, необхідна розробка дієвого механізму з управління ним враховуючи дестабілізуючі фактори, що впливають на функціонування всіх стадій життєвого циклу підприємства.

Під час воєнного стану особливої уваги заслуговують механізми залучення фінансових ресурсів для розвитку вітчизняних машинобудівних суб'єктів підприємництва, а саме: інвестиційні кредити банку, які спрямовуються на розвиток виробничого комплексу, що вимагає фінансування довготермінових потреб бізнесу; надання цільової кредитної підтримки для відновлення виробництв у безпечніших регіонах країни; підтримання сталого логістичного забезпечення та формування альтернативних шляхів транспортування експорту; державно-приватне партнерство, яке є системою вигідної взаємодії між державним та приватним партнерами шляхом об'єднання ресурсів і розподілу між ними винагороди та

ризиків з метою реалізації інвестиційно вигідних проєктів, що регулюється ЗУ «Про державно-приватне партнерство»; участь у програмі підтримки українських машинобудівників, яку запустив Кабінет Міністрів України за допомогою гарантування участі виробників вітчизняної продукції у електронних торгах, яка допоможе підприємствам продавати продукцію, повністю чи частково виготовлену в Україні через систему держзакупівель «Prozorro». Програма реалізовуватиметься за допомогою інструменту локалізації, і полягає в стимулюванні попиту на продукцію машинобудівної промисловості, формуванні нових робочих місць, збільшенню податкових надходжень до бюджету, зростання ВВП, що дасть змогу пришвидшити відновлення української економіки [5]. Так, 14 липня 2022 року набрали чинності зміни до ЗУ «Про публічні закупівлі», що обумовлені прийнятим ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» № 1977 від 16 грудня 2021 року.

Таким чином виявлені та обгрунтовані фактори впливу на розвиток підприємств машинобудівної галузі та наведені можливі механізми залучення фінансових ресурсів дозволяють підприємствам приймати виважені фінансові рішення щодо вибору оптимальної форми фінансового забезпечення розвитку бізнес-підприємницьких структур з врахуванням сучасних умов господарювання.

Список літератури

1. Сучасні загрози виробничій безпеці в промисловості України. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/suchasni-zahrozy-vyrobnychiy-bezpetsi-v-promyslovosti-ukrayiny>
2. Кондратенко Н. О., Колесник М. С. Організаційно-економічний механізм антикризового фінансового управління машинобудівними підприємствами. БізнесІнформ. 2019. № 10. С. 271–277.
3. Ніколаєва А. М., Демчук В. В. Фінансове забезпечення розвитку малих приватних фірм: теорія та практика. Економічний форум. № 1 (3). С. 70–78.
4. Ткач О. Ю., Почтовюк А. Б. Фінансовий потенціал в контексті стійкого розвитку на прикладі машинобудівного підприємства ПрАТ «Кредмаш». Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/152.pdf
5. Уряд запускає програму підтримки машинобудівної промисловості. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapuskaie-prohramu-pidtrymky-mashynobudivnoi-promyslovosti#>

УДК 332.14

ГУДИК Т.А., магістрант

Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд.екон.наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ АПК

Розпочата децентралізація управління створює нові можливості для розвитку аграрного сектору економіки на основі кластеризації на регіональному рівні.

Ключові слова: процеси кластеризації, аграрний сектор, регіональний економічний розвиток, процеси децентралізації.

У нових умовах процеси кластеризації регіональних АПК доцільно проводити поступово шляхом прийняття науково обґрунтованих середньострокових регіональних програм розвитку кластерних об'єднань. У всіх країнах ЄС існують кластерні асоціації, які виконують представницьку функцію, а також на пряму співпрацюють з урядом при створенні стратегічних документів та програм [1]. Незважаючи на досить високу активність створених кластерів як на місцевому, національному так і на міжнародному рівні (зокрема, участь в Європейській спільноті кластерів – European Cluster collaboration platform,une), **поки що** єдиної організації – репрезентанта кластерів України немає, так само як немає і кластерних державних і регіональних програм. Причини стагнації кластеризації регіонів України відображені таблиці 1.

Таблиця – Причини стагнації кластеризації аграрного сектору

Інституціональні та організаційні причини стагнації кластеризації аграрного сектору
1. Відсутність державної політики та чіткої національної Програми розвитку кластерів (включаючи з аграрним розвитком).
2. Незавершеність інституціоналізації децентралізації та слабка регіональна підтримка.
3. Відсутність сучасних концепцій регіонального розвитку та кластеризації їх галузей.
4. Слабкі інноваційні екосистеми.
5. Руйнування виробничої сільськогосподарської кооперації.
6. Відсутнє досконале конкурентне середовище (недовіра всіх до всіх).
7. Відсутність кадрів та стандартів якості.

Джерело: запропоновано автором.

Тому в умовах євроінтеграції на перших стадіях кластеризації потрібно забезпечити державне стимулювання, контроль та координацію процесів об'єднання шляхом розробки й прийняття Державної цільової програми розвитку кластерів, яка має передбачати двосторонній взаємозв'язок науки, освіти й виробництва конкурентоспроможної продукції.

З врахуванням міжнародного досвіду для ефективності кластерної політики вона перш за все повинна бути [2].

Простою. В операційному менеджменті, контроль, звітування та взаємодії з урядовими організаціями.

Передбачуваною. Стейкхолдери мають бути певними в стабільності умов, фінансування та управлінських принципів.

Прозорою. Інформатизація процесу і однаковий доступ усіх учасників кластеру до тієї самої інформації.

Забезпечувати фінансування. Капіталізація процесу шляхом довготермінового фінансування протягом 5–10 років.

Далекостратегічною. Перспектива 10–20 років.

Узгодженою. Регіональні Програми мають бути узгодженими з ключовими національними політиками, стратегіями та програмами.

Розробленою за участі всіх сторін. Представниками підприємств аграрного сектору, уряду, бізнесом, інвесторами та освітньо-наукового кола.

Розробленою для розвитку можливостей та компетенцій. Включати програми тренінгів та навчань кластерного розвитку та управління.

Кластери мають стати одним з головних інструментів регіонального, економічного розвитку. Тому важливо в умовах децентралізації до проведення кластеризації налагодити роботу регіональних центрів наукового забезпечення агропромислового виробництва і покласти на них відповідальність за належну діяльність ланцюга «наука – виробництво». На державному рівні необхідно розробити й впровадити національну систему повного й оперативного інформаційного забезпечення учасників кластерів.

Список літератури

1. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року. Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації. 2020. 74 с. URL:

file:///C:/Users/TechnoPlus/Desktop/cluster_development_program%20v1.pdf

2. Alina Danieles Cluster programmes in Europe and beyond. ECCP News. 05 June 2019. URL: <https://clustercollaboration.eu/news/report-cluster-programmes-europe-and-beyond>

УДК 339

ДАНИЛЮК Д.Ю., магістрантка

Науковий керівник - **МАЛЬЧИК М.В.**, д-р екон. наук, професор

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ УТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ МАЙСТРА-ВІЗАЖИСТА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ Б'ЮТІ ІНДУСТРІЇ

Розглянуто базові фактори, які впливають на конкурентоспроможність майстра-візажиста на регіональному рівні. Запропоновано варіанти основного та додаткового заробітку на онлайн-платформах та при офлайн-зайнятості.

Ключові слова: маркетингові інструменти, клієнт, споживач, конкурентоспроможність, б'юті-індустрія.

У сучасному світі послуги б'юті-індустрії користуються величезним попитом. Бути красивим, доглянутим, отримати короткостроковий відпочинок під час виконання процедури – це базові потреби кожної людини. Сьогодні індустрія краси стрімко змінюється, відповідаючи на запити клієнтів по усьому світу.

Загальновідомо, що середньостатистичними відвідувачами салонів краси, тобто ключовими клієнтами б'юті-індустрії, є жінки (75-80%) у віці від 25 до 35 років, на 10 років молодші ніж в більшості європейських країн. [1]

Екскурс в історію розвитку вітчизняної б'юті-індустрії свідчить, що протягом 2016-2019 р.р. відбувся певний поділ на нові формати надання послуг б'юті-індустрії:

- Експрес-формати, які передбачають роботу без запису. Наприклад, манікюрні стійки в торгових центрах, часто за нижчими цінами, ніж в традиційних салонах.

- Моностудії, що спеціалізуються на одній послугі. Або, наприклад, студії, де можна зробити тільки оформлення брів або ж тільки лазерну епіляцію.

- Салони для конкретної категорії людей. Наприклад, дитячі перукарні або барбершопи - перукарні виключно для чоловіків, стилізовані під так звані чоловічі клуби.

- Салони і студії економ і лоукост-форматів. Салони, в яких немає, адміністратора, і де не запропонують чай або каву. [1]

Від тоді поняття «салон краси» має дещо інше значення. До 2016 року у більшості випадків в одному приміщенні спеціалісти надавали різноманітні послуги (перукарські послуги, манікюр, масаж, візаж і т.д.). Згодом з'явився попит на монопослуги, і наразі дуже трендово відвідувати різні процедури в різних студіях. Відповідно до цього зросла популярність приватних майстрів. Клієнту дуже комфортно знаходитись сам на сам з б'юті-спеціалістом, адже можна в спокійній атмосфері провести процедуру, приємно спілкуючись. Перебуваючи в великій студії краси багато відвідувачів відчувають певний дискомфорт через велику кількість людей в одному приміщенні. Тому міні-студії, де працює спеціаліст сам, - це прекрасна альтернатива для багатьох.

Чи не кожна жінка кожного місяця користується послугами бровиста, перукаря, майстра нігтьового сервісу та інших майстрів б'юті-сфери. Ще 10 років тому не було настільки трендово відвідувати студії краси, це не користувалось такою популярністю як зараз. Для деяких осіб щоденний макіяж – це така ж первинна потреба як і поїсти, випити води, чи сходити в душ. Звичайно, що далеко не всі жінки щомісяця звертаються до б'юті-спеціалістів. Проте, за даними інстаграм-опитування одного майстра-візажиста з Рівного [2]:

- 81% жінок щомісяця роблять манікюр,
- 66% 1 раз в 1-3 місяці роблять фарбування та корекцію брів,
- 24% раз в півроку звертаються до послуг перукаря.
- такі процедури як «макіяж» та «зачіска» опитані респонденти роблять в середньому двічі на рік.

Також, згідно з опитуванням, жінки на 31% менше стали відвідувати студії краси в період війни, 6% взагалі перестали відвідувати, а інші ж 63% не відчули ніяких змін, і надалі продовжують доглядати за собою. Звичайно, споживачі розставляють індивідуально пріоритети при задоволенні своїх потреб, і б'юті-процедури - не первинна потреба. Проте варто зауважити, що війна дає негативний вплив на психіку, нервову систему кожної людини, і для багатьох відвідування студій краси, розмова з майстром діє як комплексна «антистрессова програма».

На початку війни усі заклади з надання послуг краси по всій території України потрапили у економічну кризу. Лише через певний період, з метою відновлення економіки країни, майстри сфери краси знову вийшли на роботу. Проаналізувавши історії декількох майстрів м.Рівне, можна зробити висновок, що наразі попит на б'юті-процедури повернувся на довоєнну позначку. Українці одружуються, святкують дні народження, і бажають виглядати на усіх подіях максимально красиво. У цьому немає нічого дивного, адже нація українців – це нація охайних, доглянутих людей. Проте, подібна активність в потребі послуг «макіяжу та зачісок» проглядається лише до кінця листопада, і пов'язано це з Різдвяним постом.

Даючи оцінку регіональній ситуації, варто відзначити високу конкуренцію серед візажистів у Рівному. Тримати гідний рівень дуже важко, адже конкуренти використовують абсолютно різноманітні маркетингові інструменти для залучення

клієнтів:

- постійні знижки на процедури, подарунки, акції на кшталт «приведи подругу, і отримай -30% на процедуру»,
- використання карток з відміткою виконаних послуг, і на кожен 3-5 послугу дарується додаткова знижка.

Якісне обслуговування, охайний вигляд майстра, якісні матеріали і послуга, яку надають – це база, яку має кожен візажист. Проте кожен майстер завжди перебуває у пошуку конкурентних переваг, «фішок» для того, щоб залучити та утримати клієнтів.

Для візажиста важливо розуміти, що макіяж – це непостійна потреба, адже його послугами будуть цікавитись наречені, їхні мами, гості на весіллі. На такі події, як день народження, хрестини, корпоратив, - клієнти роблять макіяж значно рідше.

На нашу думку, щоб утримувати високі конкурентні позиції на регіональному ринку візажисту варто дотримуватися наступних тактичних кроків.

Крок 1 – почати викладати курси «Макіяжу для себе». Якщо грудень – це пора корпоративів, і візажист теж має високі доходи, то в січні завжди «затишшя». Це час для підвищення професійного рівня. Володіючи знаннями нанесення макіяжу, чому б не розпочати цьому навчати? Потреба навчитись робити якісно макіяж буде завжди актуальна для жінок будь-якого віку:

-для 14-річної дівчини – це буде перший досвід, перше «знайомство» з косметикою;

-для 40-річної жінки це буде удосконалення своїх навичок;

-для 60-річної жінки, яка ніколи не користувалася послугами візажиста, – це можливість спробувати те, на що не вистачало часу.

Таким чином, візажист може створити продукт, який буде актуальним абсолютно для будь-якої вікової категорії. І до того ж, цей курс зможе забезпечити заробіток не лише «в січні», а цілий рік. Адже бажання вчитись не залежить від посту чи якоїсь особливої події в житті.

Крок 2 – розглянути можливість вийти на онлайн-платформи. Із 2020 року, періоду пандемії, локдаунів, змістилися акценти комунікацій в онлайн: школярі мали змогу опанувати шкільну програму через ноутбук, а деякі сфери повністю перейшли на дистанційну роботу. Для візажиста, на нашу думку, набагато вигідніше запуснути той самий курс «Макіяж для себе» онлайн. Таким чином можна буде охопити більшу кількість аудиторії, відповідно отримати більший заробіток, витрачаючи при цьому значно менше часу. Як показує досвід, на запис даного курсу потрібно приділити хоча б 2-3 дні, після чого можна розмістити його на закритій сторінці соціальної мережі Instagram, або ж створити закритий Telegram-канал, і зробити доступ до курсу 2-3 місяці, або взагалі довічний. Згодом цей курс можна буде продавати в будь-який час, поки він буде в доступі, є можливість постійно його оновлювати, додавати якісь нові техніки макіяжу, і, аргументуючи це, – піднімати ціну за «вхід» на сторінку. Окрім цього курсу, зараз набирають популярності базові курси «Візажист» та «Бровист». Звичайно, що є певні мінуси в даному виді курсів – це неможливість прослідкувати за правильною постановою руки та й загалом за процесом відпрацювання учнем макіяжу чи процедури фарбування брів. Проте, з іншого боку – це чудовий варіант навчання для українців, які зараз перебувають за кордоном, і не мають можливості приїхати

в Україну, аби вивчитись на очних курсах. Це також можливість іноземцям вивчитись саме у цього майстра (та в даному випадку слід розглянути викладання курсу іноземною мовою, або підключити субтитри, для кращого розуміння.) .

Майстер-візажист – це професія, яка несе в собі естетичне задоволення від процесу та й результату. Як описувалось вище, клієнт, який прийшов на б'юті-послугу, очікує від майстра не лише якісного результату, а й приємної бесіди під час виконання процедури, тобто якісного сервісу. Під час даної розмови можна запропонувати клієнту підібрати щоденний догляд за обличчям, або ж засоби для відрощення брів, чи вій, за потреби. Стелаж з доглядовою чи декоративною косметикою - це чудовий варіант додаткового заробітку, адже споживачі, які приходять до майстра, – повністю йому довіряють, і будуть готові придбати запропоновані ним товари з асортименту. Зручність – один з аспектів «швидкої покупки». Споживачі, які звертаються наприклад, за послугою фарбування брів, не мають на думці одразу купувати додаткові послуги, окрім цієї процедури. Проте, якщо майстер рекомендуватиме обрати саме «такий» засіб (для відрощення брів), і є можливість його придбати одразу в нього ж, то клієнт швидше за все одразу здійснить покупку, адже час – це безвідновний ресурс, і навіщо його тратити на пошуки де-ін-де, якщо можна купити «тут і зараз».

Офлайн-маркетинг є дуже важливим в будь-якому бізнесі, адже велика кількість людей не надає перевагу онлайн-покупкам, і якщо є можливість протестувати продукт безпосередньо на собі, навіть оцінити якість упаковки, чи вживу прочитати склад і проконсультуватись з продавцем (в даному випадку візажистом), то такі клієнти будуть користуватись, купуючи засоби саме у свого майстра.

Отже, в сучасному світі, де кожного року є ризик різних глобальних викликів, як от Covid19. варто постійно знаходити варіанти стабілізації свого бізнесу. Аби не мати щомісяця нестабільний дохід, варто підлаштовуватись під реалії сьогодення і вміти знаходити альтернативні варіанти заробітку в своїй сфері діяльності. Проаналізувавши усі рекомендації по розширенню своїх послуг задля збільшення прибутку у різних кризових ситуаціях, візажист зможе вийти абсолютно на інший рівень заробітку. Розвиваючи і продаючи свої послуги онлайн, можна значно збільшити свою аудиторію, а створивши офлайн міні-магазин в тій же студії краси, де надаються усі послуги, можна отримати високий додатковий дохід.

Список використаних джерел

1. <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynka-salonov-krasoty-v-ukraine-i-sng-analiticheskij-obzor>
2. https://instagram.com/diademka_kov?igshid=YmMyMTA2M2Y

ДМИТРЕВИЧ А.С., магістрантка

Науковий керівник – ПОЛЩУК С.П., канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА ЗМІНИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Охарактеризовано стан та зміни на ринку праці в Україні під час дії воєнного стану. Визначено роль публічного управління у сфері зайнятості під час воєнного стану. Досліджено рівень зайнятості населення в Україні.

Ключові слова: зайнятість населення; ринок праці; економіка; публічне управління; заходи підтримки зайнятості населення.

Запровадження воєнного стану в країні негативно впливає на всі сектори економіки. З метою стабілізації ситуації на ринку праці та зменшення рівня безробіття в країні урядом реалізуються певні програми зайнятості. За прогнозними даними в Україні очікується падіння національної економіки на 30%, що також призведе до зростання рівня безробіття в країні. За даними державної служби зайнятості від початку повномасштабних військових дій на території країни 404 тисячі осіб залишились без роботи та 320 тисяч осіб офіційно зареєстровані безробітними та отримують допомогу по безробіттю. Водночас кількість вакансій на ринку праці в Україні зменшилась вдвічі, та становить, на цей час, 31 тисячу вакансій у співвідношенні 8 безробітних на одну вакансію [1].

Задля збільшення рівня зайнятості населення в умовах воєнного стану урядом було розроблено такі заходи підтримки зайнятості населення:

1. Розробка та впровадження програми "єРобота", метою якої є надання громадянам безповоротних грантів на суму від 250 тис.грн на розвиток власної справи. Обов'язковою умовою даної програми є заснування нових робочих місць. Грант можна отримати подавши заявку на порталі «Дія», та витратити кошти на придбання обладнання, оплати оренди приміщення чи закупівлю сировини.

2. Фінансова підтримка середнього та малого бізнесу Міністерством економіки України.

3. Компенсація роботодавцям витрат на оплату праці ВПО, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №331. Компенсація надається впродовж двох місяців за кожен працевлаштовану внутрішньо переміщену особу у розмірі 6500 грн.

4. Залучення зареєстрованих безробітних громадян та осіб зі статусом ВПО до «Армії відновлення», тобто до суспільно корисних робіт, які будуть оплачуватись у розмірі офіційно встановленої мінімальної заробітної плати.

5. Надання центрами зайнятості ваучерів на навчання в розмірі до 10 прожиткових мінімумів (26 тис.грн) з метою перекваліфікації ВПО, осіб старше 45 років та ветеранів [1; 2].

За час війни суттєво змінилася структура пропозиції робочої сили в Україні, до чого призвели такі фактори:

1. Збільшення рівня смертності осіб працездатного віку.
2. Зростання кількості вимушених мігрантів за кордон.

3. Збільшення пропозиції дитячої праці, що є наслідком втрати перспектив отримання освіти, в тому числі й вищої, та поширення бідності.

4. Зростання кількості працівників з обмеженими можливостями.

Інструментами відбудови ринку праці в Україні у післявоєнний період є:

1. Збільшення рівня зайнятості населення, що має стати ключовим питанням післявоєнної відбудови.

2. Реконструкція національної економіки. Стабілізація ситуації на ринку праці та зменшення рівня безробіття мають бути ключовим напрямом державної політики.

3. Перерозподіл робочої сили між секторами економіки, метою якого є підвищення рівня продуктивності;

4. Створення нових робочих місць, що сприятиме підвищенню купівельної спроможності населення, розвитку економіки та подоланню бідності;

5. Державне сприяння вирішенню проблем вразливих верств населення [3].

Отже, падіння ВВП, фізичне руйнування значної кількості підприємств, масштабна міграція робочої сили, втрата фізичного та інтелектуального потенціалу робочої сили та обмежені можливості інвестування в економіку України значно ускладнюють відновлення ринку праці та стану зайнятості населення до довоєнного рівня. Ефективна співпраця роботодавців, найманих працівників та держави призведе до якісних змін на ринку праці. Ключовими напрямами поствоєнного відновлення ринку праці в Україні мають стати: збільшення та збереження існуючого людського капіталу, сприяння його розвитку та відтворенню; прогнозування потреб робочої сили в короткостроковій та середньостроковій перспективах згідно з вимогами роботодавців та держави в умовах нової реальності; стимулювання до підприємницької діяльності; формування системи мотивування до зміни чи підвищення кваліфікації та швидкого працевлаштування [4].

Список літератури

1. Кабмін прагне покращити ситуацію на ринку праці. *Головбук*. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.golovbukh.ua/amp/news/31103&ved=2ahUKEwicjuCF3KD7AhVLg_0HHYqC684ChAWegQICBAB&usg=AOvVaw1kvdRYmVOa-bJKZl5sxFpk (дата звернення: 09.11.2022).

2. Про зайнятість в умовах воєнного стану. *Громадський холдинг "ГРУПА ВПЛИВУ"*. URL: <https://www.vplyv.org.ua/archives/6832> (дата звернення: 09.11.2022).

3. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. Київ: Центр Разумк., 2022. 21 с. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf> (дата звернення: 09.11.2022).

4. Штундер І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Economy and society*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-22> (дата звернення: 09.11.2022).

ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ Я. В., магістрант

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т. В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто мету, суб'єкти, об'єкти, методи та інструменти державного управління атомною енергетикою. Зроблено висновок, що зусилля держави в ядерній галузі мають бути спрямовані на забезпечення енергетичної, економічної й національної безпеки загалом.

Ключові слова: атомна енергетика, енергетична політика держави, енергетична безпека, державне управління, інструменти управління.

У сучасному світі відбуваються суттєві зміни щодо формування енергетичної політики держав – здійснюється перехід від старої моделі формування та функціонування енергетичного ринку, де домінували крупні виробники, недосконала конкуренція на ринках електроенергії, природного газу, вугілля, неефективні мережі, викопне паливо, до модерної моделі, яка вирівнює можливості для розвитку та мінімізує панування одного з видів виробництва енергії, джерел та/або шляхів поставки палива, створює конкурентне середовище, надає перевагу підвищенню ефективності й виробництву енергії з альтернативних та відновлюваних джерел, впровадженню заходів попередження й адаптації до змін клімату тощо.

Для цілей гарантування енергетичної безпеки суспільства суб'єктом управління виступає формальна система органів державної влади, а об'єктом вважаємо систему задоволення енергетичних потреб національної економіки, держави, суспільства. Метою управлінської діяльності суб'єкта державного управління є формування результативно функціонуючої у найбільш ефективний спосіб системи забезпечення енергетичних потреб, за якої створюється найнижче навантаження на суспільство та довкілля за певних політичних, технологічних, економічних, соціальних, кліматичних умов на відповідному історичному етапі. При цьому суб'єкт державного управління визначає свої інтереси та цілі функціонування, виходячи зі свого розуміння ролі та місця свого об'єкта в глобальній системі.

Енергетична галузь представлена в Україні 1) вугільною промисловістю, 2) електроенергетикою (виробництво електроенергії – теплоелектростанції, гідроелектростанції, атомна енергетика, відновлювана енергетика: гідроенергетика, вітроенергетика, сонячна, геотермальна енергетика; передача електроенергії, розподіл електроенергії та 3) теплоенергетикою. Об'єктом державного управління є власне галузі енергетики, зокрема й атомна.

Україна ставить до ядерної енергетики як до одного з найбільш економічно ефективних низьковуглецевих джерел енергії. Вона дешевша втричі за отриману на теплових станціях і в сім разів за електроенергію, вироблену сонячними і вітровими станціями [1]. Розвиток атомного енергетичного сектору до 2035 року передбачається виходячи з того, що питома вага ядерної генерації в загальному обсязі виробництва електроенергії збільшуватиметься [2, с. 16].

У світі майбутнє атомної енергетики вбачається по-різному. Одна група країн через високі техногенні ризики функціонування йде шляхом поступової відмови від неї, вдаючись до «енергетичного переходу» (приміром, Японія, Німеччина, Швейцарія). Інші вважають ядерну генерацію найекономнішим видом енергії, зберігаючи, модернізуючи й розвиваючи її (зокрема, Франція, Туреччина, Чехія, Єгипет, В'єтнам). Прийнятий напрям руху впливає на зміст державної енергетичної політики, оскільки будь-які дії потребують формування енергетичного балансу країни з метою забезпечення економічної безпеки. Фахівці Світової енергетичної ради вважають, що швидкий перехід до відновлюваних джерел енергії може викликати переривчастість, стати загрозою надійності постачання, перешкоджати загальній продуктивності у безпеці [3].

Державне управління розвитком атомної енергетики здійснюється за допомогою арсеналу методів та засобів. До специфічних інструментів впливу в електроенергетиці, зокрема, належать: фінансові важелі – фінансовий механізм постачальника із спеціальними обов'язками; поступова відмова від товарної форми й впровадження фінансової моделі для збалансування державних генерацій, що дозволило державним компаніям посісти на ринку пріоритетне становище. Цінові інструменти – регулювання (оптимізація) тарифу на електроенергію для населення; законодавче зобов'язання всіх, в тому числі приватних, виробників електроенергії, реалізувати її виключно з використанням біржових механізмів. Технічні засоби – синхронізація української енергосистеми з Європейською мережею системних операторів передачі електроенергії ENTSO-E. Організаційні важелі – корпоратизація Енергоатому, з метою залучення інвестицій, розвитку технічних і технологічних можливостей и виходу на світовий рівень; сертифікація за європейськими стандартами НЕК «Укренерго» як незалежного оператора системи передачі. Сприяння міжнародному співробітництву з метою технічної модернізації – приміром, з компанією «Westinghouse Electric» укладено угоди про будівництво 5-ти нових енергоблоків, з компанією «NuScale» підписано меморандум щодо дослідження можливостей спорудження модульних атомних реакторів малої потужності. Інституційні інструменти – рівноправне членство в шанованих в світі ініціативах, як-то «Net Zero World», що ґрунтується на поглибленій співпраці з партнерами в атомній енергетиці, приєднання України до Центру передового досвіду НАТО з енергетичної безпеки. Документальне забезпечення реформ – розробка та прийняття та імплементація Стратегії енергетичної безпеки України, Енергетичної стратегії України до 2050 року, триває робота над Водневою стратегією України [4]. Освітні інструменти – на відміну від багатьох країн, де через «енергетичний перехід» відбулась істотна втрата компетенцій, в Україні збережено кадри атомників – потреба в підготовці кадрів для АЕС відповідно до державної програми. При МАГАТЕ створено Регіональну мережу «Освіта й підготовка фахівців в галузі ядерних технологій» STAR-NET» з метою вироблення погоджених підходів до атомної освіти та імплементації конкретних проектів. На рівні держави є усвідомлення того, що реалізація меморандуму з «Westinghouse Electric» потребуватиме залучення додаткових кадрів, здатних до вирішення дуже серйозних завдань [1]. Екологічні зобов'язання та екологічна безпека ядерної генерації – дотримання рівня викидів забруднюючих речовин відповідно до нормативів ЄС – за SO₂ і пилом до 2028 р., за NO_x – до 2033 р., з передбаченням індивідуального для кожного енергоблоку підходу щодо дотримання зобов'язань.

Виконання вимог щодо викидів парникових газів уявляється можливим через імплементацію системи торгівлі квотами на викиди парникових газів, встановлення питомих індикаторів для найбільших джерел викидів, впровадження інших ринкових й неринкових інструментів зменшення викидів парникових газів [2].

Отже, енергетична політика як складова економічної політики держави, весь арсенал загальних та специфічних інструментів державного управління розвитком атомної енергетики мають бути спрямовані на забезпечення енергетичної, економічної й загалом національної безпеки держави.

Список літератури

1. Перспективи для атомної енергетики : Голос України. 18.01.2022 р. <http://www.golos.com.ua/article/355181> (дата звернення: 05.11.2022).
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність». Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. <http://surl.li/cupqu> (дата звернення: 01.11.2022).
3. World Energy Trilemma Index 2019 : World Energy Council In Partnership with Oliver Wyman. London. 2019. 79 р. Р. 11. URL: <https://trilemma.worldenergy.org/reports/main/2019/2019%20Energy%20Trilemma%20Index.pdf> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Галущенко Г. 2021-й був роком електроенергетики, а 2022-й стане роком розвитку атомної генерації : [Міністерство енергетики України](https://www.kmu.gov.ua/news/german-galushchenko-2021-j-buv-rokom-elektroenergetiki-2022-j-stane-rokom-rozvitku-atomnoyi-generaciyi). 05 січня 2022 р. <https://www.kmu.gov.ua/news/german-galushchenko-2021-j-buv-rokom-elektroenergetiki-2022-j-stane-rokom-rozvitku-atomnoyi-generaciyi> (дата звернення: 08.11.2022).

УДК 368.914

КАСЯНЮК О.І., магістрант

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Внесено пояснення щодо питання про перегляд складових системи пенсійного забезпечення в Україні в цілому та військовослужбовців зокрема, визначено необхідність внесення змін відповідно до реалій часу.

Ключові слова: система пенсійного забезпечення, солідарна система, накопичувальна система, пенсії військовослужбовців.

На даний момент часу маємо ситуацію, коли є потреба у розробці нової нормативної бази з питань порядку та умов проходження військової служби та соціального забезпечення військовослужбовців. Тільки після цього можлива ставити питання про перегляд складових системи пенсійного забезпечення військовослужбовців та визначення необхідності внесення змін відповідно до реалій часу.

Одним із головних питань щодо реформування системи пенсійного забезпечення військовослужбовців є впровадження накопичувальної системи пенсійного забезпечення, інтегрованої у загальнодержавні програми шляхом дієвого функціонування як державних так і недержавних пенсійних фондів. Нині діюча солідарна пенсійна система працює за принципом перерозподілу коштів між

поколіннями працюючих і пенсіонерів. Тобто ті, хто працює зараз, віддають частину свого доходу тим, хто вже вийшов на пенсію [1].

Довгий час структурні реформи в національній пенсійній системі пов'язували із запровадженням другого рівня – накопичувального загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Проти нього спрацювала ціла низка чинників: хронічний дефіцит солідарної системи, невизначеність багатьох організаційних деталей, не надто успішний розвиток добровільних недержавних пенсійних програм (недержавні пенсійні фонди, страхування життя).

Зарубіжний досвід впровадження «другого рівня» теж виявився негативним, особливо в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. Початківцем в заснуванні подібних реформ була Чилі, яка ще у 1981 році повністю відмовилася від публічної розподільної (солідарної) системи і натомість запровадила обов'язкову накопичувальну систему під приватним управлінням. Досить швидко з'ясувалося, що така система не здатна збільшити рівень охоплення населення, підвищити зацікавленість сплачувати внески та забезпечити адекватний розмір пенсійного доходу. На момент масових виплат з нової системи, країні довелося стати піонером пенсійної реформи, але у зворотному напрямі [2].

Деякі експерти пропонують перевести солідарну систему на засади умовно–накопичувальної пенсійної системи. Умовно–накопичувальна система отримала свою назву через те, що накопичення в ній мають віртуальний характер. По факту зібрані гроші йдуть на виплату поточних пенсій, тобто кошти не інвестуються і не накопичуються. Пенсійний рахунок віртуальний і розмір пенсії залежатиме від реального стану економіки та пенсійної системи на момент виходу на пенсію. Пенсія обчислюється шляхом ділення «накопиченої» на віртуальному індивідуальному рахунку суми на очікувану тривалість пенсійного періоду. Вважається, що така формула має стимулювати людей виходити на пенсію в більш пізньому віці [1].

Зауважимо, що сама по собі умовно–накопичувальна система є скоріше обліковим інструментом і не змінює фінансових механізмів та потоків. Вона зовсім не гарантує збільшення зацікавленості сплачувати внески чи збільшення розмірів пенсій, проте, як і другий рівень, несе ризики зростання державних пенсійних боргових зобов'язань. В умовах нестійкої економіки та двозначних показників інфляції запровадження умовно – накопичувальної системи не має практичного сенсу.

Система недержавного пенсійного забезпечення становить третій рівень пенсійної системи. Її розбудова здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [3]. Основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням дохідності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки. Згідно з даними Державного реєстру фінансових установ найбільша кількість недержавних пенсійних фондів зосереджена у м. Київ – 44, або 71,0% від загальної кількості зареєстрованих недержавних пенсійних фондів [4].

Разом з тим маємо цілий ряд питань, що перешкоджають розвитку системи недержавного пенсійного страхування, а саме:

- низький рівень довіри населення до нового фінансового ринку як споживача його послуг;
- недосконалість нормативно-правової бази з питань недержавного пенсійного страхування;
- невирішеність питань стосовно оподаткування та надання податкових пільг у системі недержавного пенсійного забезпечення [1].

Нині виплата пенсій військовослужбовцям здійснюється за рахунок коштів Державного Бюджету України і чи доцільним є запровадження другого накопичувального рівня? Враховуючи рівень грошового забезпечення у порівнянні із рівнем середньої заробітної плати, особливо в регіонах, на користь запровадження накопичувальної системи для військовослужбовців може слугувати те, що для них реальність накопичення одночасно двох видів пенсії може стати матеріальним стимулом щодо виконання службових обов'язків; стати стимулом до кар'єрного зростання і як наслідок збільшення розміру грошового забезпечення; сприятиме прагненню до професійного розвитку, зростання професіоналізму наших збройних сил.

Пенсійна система України є досить ускладненою: пенсія призначається із застосуванням усереднюючих показників, не враховуючи нинішні реалії та об'єктивні наслідки вибраного Україною напряму реформ. Наполягаємо на тому, що сформована в Україні система пенсійного забезпечення військовослужбовців має удосконалюватися з урахуванням реалій часу. Тому є доцільним є не лише переглянути обсяг соціального забезпечення тим військовослужбовцям, які беруть чи будуть брати участь безпосередньо у бойових діях, а також після їх закінчення або виконання інших військових обов'язків [5], оскільки в умовах війни, збройні сили України є головною опорою української незалежності та потребують особливого статусу щодо соціального захисту.

Список літератури

1. Ткаченко Лідія. Солідарна пенсійна система України: сучасне становище та шляхи реформування. URL: https://texty.org.ua/pdf/pensions_policy.pdf (дата звернення: 06.11.2022).
2. Петрушка О.В. Баніт Ю.В. Досвід реформування пенсійних систем зарубіжних країн та його використання в Україні / Наука й економіка. 2015. № 1 (37). С. 19-27.
3. Про недержавне пенсійне забезпечення. Закон України від 09.07.2003р. № 1057-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Державний реєстр фінансових установ. URL: <https://data.gov.ua/dataset/nfp-drfu> (дата звернення: 06.11.2022).
5. Касянюк О.І. Формування системи соціального захисту військовослужбовців в сучасних умовах. Молодь – аграрній науці і виробництву. Інноваційні пріоритети у розвитку економіки та менеджменту: збірник тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конференції, 19 травня 2022 року. БНАУ. м. Біла Церква. URL: https://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/tezy_econ_19.05.22.pdf (дата звернення: 05.11.2022).

КАРПЕНКО О.І., студентка

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто сутність, мету, напрями та інструменти державного антикризового регулювання. Обґрунтовано потребу здійснення державного антикризового нагляду з метою створення інвестиційно привабливої економіки та нівелювання недоліків ринкового механізму.

Ключові слова: державне регулювання економіки, криза, державне антикризове регулювання, інструменти впливу, антикризовий нагляд.

Державне регулювання національної економіки – спеціальний набір інструментів та методів, за допомогою яких державні інституції можуть впливати на економічні відносини різних господарських та соціальних груп.

Державне регулювання здійснюється в різних сферах і з різною інтенсивністю. Воно передбачає різний ступінь втручання, проте в деяких ситуаціях виступає як основний засіб запобігання проблем та допомоги, наприклад, в часи кризи.

Криза є станом занепаду, загострення якоїсь проблеми. Також вона може позначити переломний момент. Економічні кризи бувають різних видів – структурні, фінансові, енергетичні, сировинні, валютно-фінансові, продовольчі тощо, переплітаються із соціальними, психологічними, технологічними, організаційними й т. і., мають розгалужену типологію та відбуваються на макро-, мезо-, мікрорівнях. Але, коли це виходить на рівень країни, то без державного регулювання економічної кризи не подолати [1].

Антикризове регулювання національної економіки є процесом цілеспрямованого впливу держави в особі органів державної влади і управління, спрямованого на попередження чи мінімізацію негативних ефектів кризових явищ з метою підтримання сталого економічного розвитку. Державне антикризове регулювання як економічна категорія макрорівня є системою засобів нормативно-правового та організаційно-економічного впливу держави щодо захисту економіки в цілому та її суб'єктів від загострення протиріч та критичних ситуацій, запобігання банкрутства та припинення або унеможливлення їх майбутнього розвитку [2].

Державне антикризове регулювання виходить з достовірного аналізу реальної ситуації та постановки максимально конкретних і чітких цілей, а також розробки інструментів, які допомагають трансформувати кризову ситуацію у напрямі вирішення поставленого завдання – подолання економічної проблеми [2].

Серед основних завдань державного регулювання економіки одним із найважливіших є усунення несправності ринкового механізму на базовому господарському рівні, створення умов для превенції чи подолання кризових явищ у підприємницькій діяльності.

Метою національного антикризового моніторингу/нагляду є забезпечення функціонування механізму антикризового управління на мікрорівні, а також

формування та впровадження національної моделі, яка відповідає вітчизняним умовам і найбільшою мірою сприяє економічному зростанню.

Основною метою державного антикризового моніторингу/нагляду за суб'єктами господарювання є підвищення привабливості національної економіки для інвестицій шляхом створення та забезпечення ефективних систем відновлення виробничих фондів підприємств-банкрутів, недопущення фальшивого банкрутства, підтримки та реабілітації боржників, ведення та запису необхідних реєстрів та статистики.

Функціонування системи забезпечується спільними зусиллями національних антикризових регуляторів, судів та ліцензованих арбітражних керуючих і кризових менеджерів з питань неплатоспроможності [2].

Основними напрямками та інструментами державного антикризового впливу щодо попередження кризових явищ є:

– законодавча та нормативна діяльність у сфері нагляду за кризовими ситуаціями. Основою законодавства України є Конституція. Цивільний кодекс України регулює відносини в межах її території (ст. 4 ЦК України) і відіграє важливу роль у регулюванні відносин між суб'єктами господарювання. Держава користується рівними правами у цивільних відносинах з іншими учасниками цих відносин (ст. 167 ЦК України);

– фінансове регулювання в кризових ситуаціях. Заходи грошово-кредитної політики є одним із найефективніших важелів стимулювання економічної політики в умовах кризи. Його мета – нормалізація умов банківської діяльності, забезпечення широкого доступу бізнесу до кредитів на прийнятних умовах, сприяння відновленню інвестиційного процесу в економіці, розширення банківських продуктів для реального сектора економіки, сприяння зниженню ставок рефінансування, обов'язкових резервів, регулювання операцій на відкритому ринку тощо;

– регулювання сфери виробництва під час виникнення кризових явищ. У процесі поглиблення реформування необхідно подолати штучне протистояння між державою та ринком. Слід виходити з того, що основним суб'єктом забезпечення політики економічного зростання, подальшої демократизації суспільства та поглиблення інтеграційних процесів має бути держава. Тому існує об'єктивна необхідність суттєвого підвищення її ефективності діяльності. Водночас слід виключити надмірне державне втручання в зони, де її присутність не обов'язкова. Не заміна усталеного ринкового механізму, а доповнення, вдосконалення, посилення ефективності та його дієвості;

– регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності в умовах кризи. Структурна та інноваційна політика не може бути реалізована виключно ринковими засобами, а повинна органічно поєднуватися з адміністративними засобами та механізмами. Сприяння науково-технологічному розвитку й реалізації структурних та інноваційних стратегічних завдань має бути однією із чітких цілей поступального росту країни;

– стратегія доходів і соціальна політика в умовах кризи. Необхідність посилення регуляторних функцій держави пов'язана із суттєвим посиленням її впливу на розвиток соціальної сфери, процеси, пов'язані зі зміною соціальної структури, подоланням глибокої диференціації доходів населення та зміцненням позицій середнього класу. Надійним гарантом конституційних прав і свобод

громадян має бути держава [3].

Підсумовуючи, можна сказати, що державне регулювання відіграє важливу та вирішальну роль в процесі втручання в кризові ситуації й має потужний вплив для запобігання та подолання кризи/кризових явищ в країні. Основною метою державної діяльності в сфері кризових процесів є наміри зробити національну економіку інвестиційно привабливою та усунути протиріччя ринкового механізму для удосконалення стану економіки. З цією метою держава визначає напрями та використовує інструменти досягнення цілей та завдань антикризового регулювання.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Бондар О.В. Ситуаційний менеджмент. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 326 с.
URL: http://pidruchniki.com/16330826/menedzhment/mehanizm_derzhavnogo_regulyuvannya_krizovih_yavisch (дата звернення: 19.10.2022).
3. Кривов'язюк І.В. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.

УДК 351.778

КУДРИЦЬКА В.М., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон наук, професор
Білоцерківський національний аграрний університет

ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Розглянуто важливість та актуальність жіночого лідерства на державній службі. Обґрунтовано виклики та можливості жінок на державній службі. Надано пропозиції, щодо подоланню гендерних стереотипів.

Ключові слова: лідер, гендерна рівність, державна служба, жінка, чоловік.

Історично доведено, що у ролі лідера люди завжди хочуть бачити досвідчену, цілеспрямовану, відповідальну, сміливу особистість, яка вміє аналізувати та прогнозувати; здатну об'єднати всіх заради кращого майбутнього. При цьому, останнім часом особливої актуальності набирає стать лідера, адже у суспільстві давно сформувався стереотип про те, що основні керівні посади обіймали чоловіки. Поступово ця ситуація починає змінюватися, оскільки, принаймні останні 100 років жінки ведуть активний спосіб життя, з'явилися бізнес-леді, військові і президенти. Проте, наше суспільство знаходиться лише на етапі становлення гендерної рівності [1].

У дослідженнях вітчизняних вчених [1,2] підкреслюється низка переваг, притаманних нашим жінкам – успішним керівникам. Жінка-керівник володіє тоншим соціальним інтелектом, вона більш чутлива до нюансів відносин, у тому числі й відношення до себе. Вона вміє оцінювати і прогнозувати поведінку інших людей. Прихід жінки в політику пом'якшує радикальні рішення соціальних проблем, через те, що політика стала дуже жорсткою і силовою справою. Саме

жінки-лідери схильні до компромісу, мирні форми діяльності, всебічне усвідомлення проблем, перспектив, які враховуються під час прийняття будь-якого рішення, а спільні дії з чоловіками-політиками дають змогу спільно працювати для досягнення важливих суспільно-політичних цілей країни. Крім того, жінки-лідери за своєю природою політичні, вміють розмовляти, вольові, організовані, рішучі та віддані національним ідеалам [2].

Що стосується України то так склалося, що політична культура українського електорату та історичні чинники становлення української державності зумовили «політичний патріархат» у парламенті, уряді, політичних партіях та державних інституціях, що заважає жінкам брати участь у політичному житті країни, оскільки ця сфера вважається чоловічою. Очевидно, що такий стан обумовлений історичними подіями, коли чоловік відігравав роль борця національно-визвольної боротьби та гинув у розквіті сил, а жінка залишалася берегинею роду, тому її соціальна роль пов'язана із сім'єю.

Причини, що заважають жінці досягати успіхів в лідерстві чітко означені у дослідженнях Дж. Аріца, Р. Вокера, С. Бема, С.Картера, М. Хеннінга та ін. [3]:

1) Жінки досить пізно починають будувати особисту кар'єру в порівнянні з чоловіками.

2) Не завжди уміють управляти собою, своїми емоціями. Психологи пояснюють даний недолік тим що жінці важче контролювати об'єктивно оцінювати свій психічний стан ніж чоловіку через те, що жінка перебуває в напрузі через необхідність «розриватися» між домом і роботою.

3) Жінки менш ризикові, ніж чоловіки. Жінки легше піддаються сумнівам, коливанням та страху.

К. Бартол і Д. Мартін в своїй роботі також висвітлили причини негативного ставлення до жіночого лідерства. Вони вважають, що жінки-лідери мають нездорову гендерну ідентичність, а їх бажання лідерства, розглядається як прояв жіночого комплексу неповноцінності, які заздять чоловікам. Автори пояснюють, що жінка-лідер у чоловічому діловому світі загалом відіграє одну з чотирьох неофіційних ролей, коли вона перебуває в чоловічій групі:

1) «Мати» - очікується від жінки емоційної підтримки, а не ділової діяльності;

2) «Спокусниця» начальника, яка викликає обурення колег-чоловіків;

3) «Іграшка, амулет» - асоціюється як мила, ніжна жінка, що приносить удачу, але ніяк не образ ділової жінки;

4) «Залізна леді» має нежіночу твердість, тому вона є найбільш ізольованою від групи [4].

Усі ці ролі заважають жінкам займати рівні з чоловіками позиції та зменшують їхні кар'єрні можливості. Чоловіки намагатимуться більше домінувати своєю статтю. Жінки ж у присутності протилежної статі менш активно, ніж чоловіки, претендують на роль стихійного лідера [5].

Отже, гендерна нерівність є однією із надважливих перепон жіночого лідерства на державній службі. Незважаючи, що в Україні високий освітній і професійний потенціал жінок і те, що українське законодавство прямо не суперечить Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, яка наголошує на рівних правах чоловіків і жінок, забезпечуючи жінкам рівні з чоловіками можливості щодо професійної підготовки, роботи та винагороди, та

кількість жінок у Верховній Раді 8-го скликання складає лише 20,6%. За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна посідає 59 місце зі 153 за гендерною рівністю та 83 місце за політичними можливостями для жінок [4].

Значною мірою причиною того, що жінки займають менше керівних посад, обумовлений не підступами або мовчазною змовою чоловіків, а об'єктивними обставинами. Як зазначалося раніше, у професійній діяльності чоловіки більше прагнуть до самореалізації, ніж жінки. Природно, що вищі посади зазвичай призначаються більш здібним людям, а оскільки таких більше серед чоловіків, то й керівні посади дістаються їм частіше [2].

Очевидно, що існують відмінності в лідерських можливостях для жінок і чоловіків, проте, вони не повністю закривають лідерські можливості жінок у бізнесі чи політиці, а лише підтверджують, що жінкам необхідно шукати моделі лідерства, які відповідають лідерським здібностям жінок, руйнуючи гендерно-рольові стереотипи з одного боку, а з іншого, – забезпечують успіх стартапів. У цьому випадку жінкам-лідерам потрібно докладати більше зусиль, ніж чоловікам-лідерам [2].

Зокрема, О. Микитко вважає, що гендерної рівності можна досягти лише за умови підготовки жінок до активної участі в політичних справах, формування культурної та політичної свідомості суспільства. Демократія розвивається знизу вгору і може існувати лише за умови рівноправної участі чоловіків і жінок у суспільному розвитку. Позитивну репутацію жінки-політика потрібно будувати поступово [5].

Варто також зазначити, що в цьому напрямі, в Україні уже є певні зрушення, такі як, нові гендерні норми, цінності та ставлення, особливо в поведінці та свідомості молодих людей. Деяко змінюються погляди суспільства на роль чоловіка і жінки в суспільстві та їхні стосунки, поглиблюються дослідження проблем гендерної рівності.

Для зміни усталених стереотипів щодо чоловічої та жіночої ролі в суспільстві активно залучаються засоби масової інформації, через які зміцнюється позитивний імідж жінок - політиків. Саме через засоби масової інформації суспільство сьогодні знайоме з діяльністю таких жінок, як Е. Лібанова, І. Геращенко, С. Федина, І Венедіктова, Н. Южаніна, К Рудик та ін.

Спостерігаючи за діяльністю українських жінок лідерів, в українському суспільстві зростає попит на збільшенні внеску жінок у вирішення соціальних проблем. Є потреба у ширшому залученні жінок до всіх форм соціальної, економічної, громадської та політичної діяльності. З цією метою Секунова Ю.В., Товкун І.І. [6] пропонують:

- ✓ полегшити повсякденне життя шляхом покращення матеріального становища сімей, що допоможе зменшити навантаження у домогосподарстві, переважно жінкам, на яких лежить основний тягар сучасних сімейних проблем.

- ✓ вирішення соціальних питань, зокрема покращення системи охорони здоров'я, удосконалення соціальних форм виховання та виховання дітей у дитячих садках, удосконалення шкільної освіти та виховного процесу сприятимуть покращенню становища жінок.

- ✓ необхідно поступово долати усталені стереотипи патріархального суспільства щодо розподілу сімейних і соціальних функцій, сприяти рівному

розподілу сімейних обов'язків між чоловіком і дружиною, що стане нормою суспільного життя.

✓ усунути будь-які форми дискримінації жінок – на роботі, у повсякденному житті, у політиці, використовуючи організаційні та правові заходи для забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у процесах прийняття рішень. [6]

Надзвичайно важливим для України є прийняття ряду законопроектів та створення інституцій, які сприятимуть подоланню гендерних стереотипів, а саме:

✓ Створення Академії жіночого лідерства за проектом Українського жіночого фонду у партнерстві з Національним Демократичним Інститутом Міжнародних Відносин та за фінансової підтримки USAID в рамках програми DOBRE. Мета академії розширити можливості жінок – лідерів у різних сферах секторів діяльності.

✓ Ухвалення Верховною Радою запровадження гендерних квот на рівні 40%. Мета запровадження квот полягає в тому, щоб змінити дисбаланс у співвідношенні чоловіків і жінок.

✓ Створення багато різноманітних проектів, громадських організацій спрямованих на підтримку саме для жінок.

Отже, жіноче лідерство – це світовий тренд, і Україна є частиною цього світу, в якій поступово руйнується ментальний мур стереотипів. Українська жінка сьогодні навіть на полі бою довела свою рівність серед чоловіків. А якщо судити по справах жінок, які сьогодні займають провідні ролі в органах державної влади та місцевого самоврядування і виводять свої громади на зовсім інший рівень розвитку, то в перспективі ми впевнено можемо очікувати на появу жінки прем'єр-міністра, голови Верховної Ради, президента.

Саме українська жінка, яка освічена, дає лад в сім'ї, виховує дітей, і залишається доглянутою та чарівною, спроможна навести лад в країні, і як всім відома Маргарет Тетчер ввести її в європейську сім'ю на рівних.

Список літератури

1. Головнюва І.В., Найдовська І.В. Жіноча самореалізація: гендерно-рольовий аспект. Вісник Харківського державного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Психологія. 2001. Вип. 7. С. 37-43.
2. Баніт О. В. Соціально-психологічні особливості кар'єрного зростання менеджерів у сучасному суспільстві: гендерний аспект. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2016. Вип. 1 (12) С. 121-132.
3. Appelbaum S. H., D'Antico V., Daoussis Ch. Women as Leaders The More Things Change, the More It's the Same Thing. The International Journal of Management and Business, Vol. 10 Issue 1, August 2019.24. URL: https://www.researchgate.net/publication/354376665_Women_as_Leaders_The_More_Things_Change_the_More_It's_the_Same_Thing.
4. Коваленко Д., Школяр М. Гендерні аспекти лідерства. URL: http://vlp.com.ua/files/31_31.pdf.
5. Микитко О. Вплив гендерних стереотипів на статус жінки-лідера в сучасному українському суспільстві. URL: http://vlp.com.ua/files/27_41.pdf.
6. Секунова Ю.В., Товкун І.І. Політичне лідерство в Україні: жіночий аспект. URL: <https://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/4/14.pdf>.

КОВАЛЬЧУК О.М., магістрантка

Науковий керівник – **АРТІМОНОВА І.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТП БАНК»

Здійснено оцінку фінансових результатів діяльності АТ «ОТП Банк» для визначення ефективності функціонування банку на ринку фінансових послуг України. Встановлено, що досліджуваний комерційний банк є одним з найбільших банків України за рівнем чистих активів та за рівнем чистого прибутку.

Ключові слова: активи, зобов'язання, прибуток, рентабельність, резерви.

Фінансовий результат діяльності комерційних банків є одним з найважливіших показників, який характеризує ефективність його функціонування на ринку фінансових послуг. Фінансовий результат комерційного банку являє собою прибуток (збиток) як абсолютний показник та рентабельність (ефективність) як відносний показник [1, с. 25].

Проведемо оцінку фінансових результатів діяльності акціонерного товариства «ОТП Банк», який є одним з найбільших українських банків з іноземним капіталом і визнаний лідером банківського сектора країни. З 2019 року згідно з рішенням НБУ АТ «ОТП Банк» віднесено до переліку системно важливих банків України, які мають вагомий вплив на розвиток фінансової системи країни.

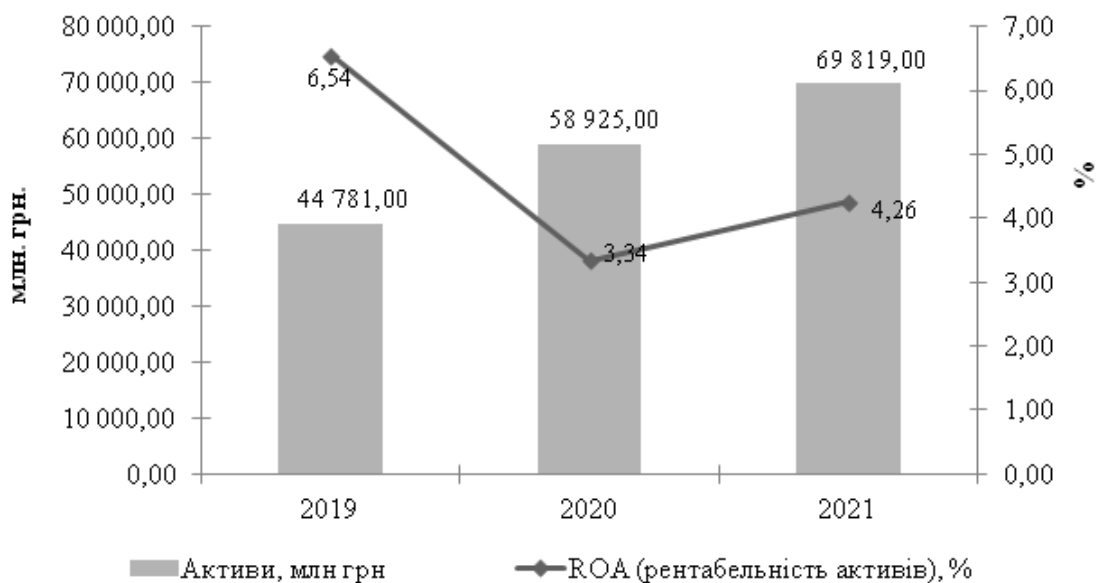
На сьогодні 100% власником українського ОТП Банку є угорський OTP Bank Plc. – найбільший банк серед фінансових установ Угорщини та лідер ринку із ринковою часткою майже 28% за сумою сукупних активів. В Україні АТ «ОТП Банк» виступає флагманом фінансової групи ОТП, зареєстрованої Національним банком України, до складу якої входять: компанія з управління активами ТОВ «ОТП Капітал», лізингова компанія ТОВ «ОТП Лізинг», Відкритий пенсійний фонд «ОТП Пенсія» і Недержавний пенсійний фонд «ФріФлай». Всі перераховані компанії проводять успішну діяльність, займаючи провідні позиції в своїх сегментах [2].

На рисунку 1 наведено динаміку обсягів активів АТ «ОТП Банк» та визначено їх вплив на фінансові результати банку протягом 2019-2021 рр.

Як бачимо з даних рисунку 1, впродовж всього досліджуваного періоду спостерігається позитивна тенденція зростання активів АТ «ОТП Банк» на 25038 млн грн або на 56%. У 2021 році активи банку продовжили суттєво зростати і досягли рівня 69819 млрд грн, що на 18,5% більше, ніж на початку року та на 7,6 млрд грн більш ніж було передбачено планом на 2021 рік. Відносно рентабельності активів, то у 2020 році порівняно з 2019 роком знизилась майже вдвічі на 3,2% з 6,54% до рівня 3,34%, однак у 2021 році дещо зросла до рівня 4,26% у річному виразі. Встановлено, що на підвищення рівня прибутковості суттєво вплинули зростання чистого процентного доходу у результаті приросту кредитних портфелів юридичних так і фізичних осіб. Витрати на формування резервів були меншими ніж у 2020 році, що також позитивно вплинуло на фінансовий результат банку. АТ «ОТП Банк» продовжив покращувати якість кредитного портфелю (частка

кредитів на 3-й стадії зменшилася на 5,2 в.п.) та продовжив виважену політику управління кредитними ризиками.

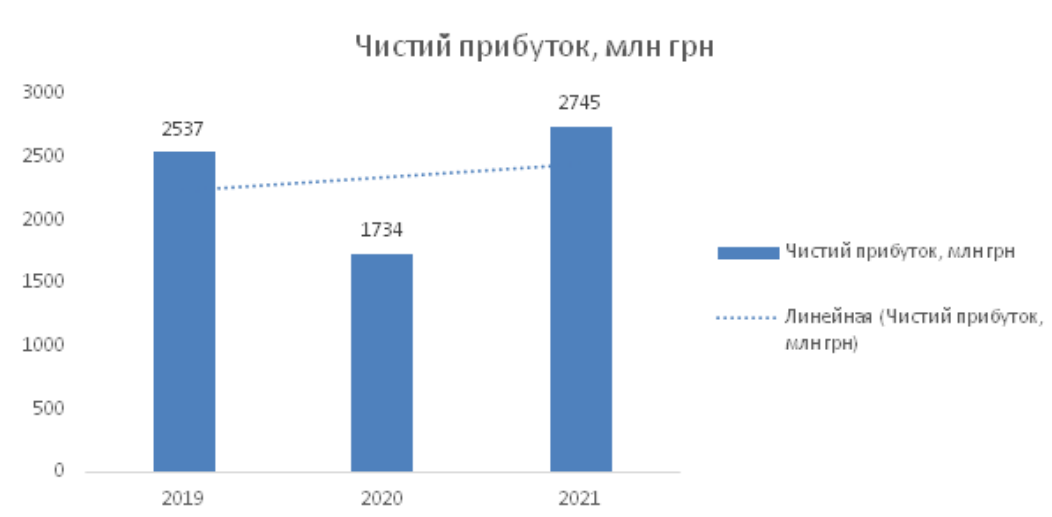

Рис. 1. Динаміка активів АТ «ОТП Банк» та їх рентабельності за 2019-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних фінансової звітності АТ «ОТП Банк».

Одержання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування будь-якого комерційного банку. Адже прибуток виступає джерелом для створення адекватних резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва, а також сприяє розширенню та вдосконаленню операцій, спонукає до скорочення витрат і підвищення якості банківських послуг, що надаються.

Динаміку чистого прибутку АТ «ОТП Банк» впродовж 2019-2021 рр. наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Динаміка чистого прибутку АТ «ОТП Банк» за 2019-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних фінансової звітності АТ «ОТП Банк».

Дані рисунка 2 демонструють стрибкоподібну зміну розміру чистого прибутку

АТ «ОТП Банк» за аналізований період. У 2020 році спостерігаємо зниження рівня чистого прибутку АТ «ОТП Банк» на 0,68%, на це зниження вплинуло збільшення витрат на формування резервів, які у 2019 році, становили 192 млн грн., а у 2020 році – 1038 млн грн., що на 847 млн грн перевищує суму 2019 року в результаті погіршення макроекономічного середовища, спричиненого пандемією COVID-19. При цьому АТ «ОТП Банк» продовжив покращувати якість кредитного портфелю та застосовувати виважену політику управління кредитними ризиками. І як результат за підсумками 2021 року АТ «ОТП Банк» увійшов у ТОП-10 (9-те місце) найбільших банків України за рівнем чистих активів та посів 8-ме місце за рівнем чистого прибутку [3], що й пояснює зростання рентабельності активів у 2021 році до 4,26% проти 3,34% у 2020 році та відповідно зростання чистого прибутку у 2021 році до 2745 млн грн проти 1734 млн грн у 2020 року, приріст становив 1011 млн грн за рік. Варто відзначити, що активи і фінансовий результат перевищили відповідно планові показники АТ «ОТП Банк».

Проаналізувавши основні показники фінансової діяльності АТ «ОТП Банк» можна зробити висновок, що банк здатний в повному обсязі і своєчасно розраховуватися із зобов'язаннями, які виникають із кредитних, торгівельних або інших грошових операцій, формувати *адекватні* резерви для *покриття* можливих збитків із поступовим збільшенням капіталу та має високий рівень конкурентоспроможності. АТ «ОТП Банк» традиційний лідер у наданні своїм клієнтам найширших можливостей для інвестування на українському фінансовому ринку, і у 2021 році банк довів свою флагманську роль в банківському секторі України.

Список літератури

1. Гаряга Л. О. Удосконалення управління фінансовим результатом банку. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». № 4. 2017. С. 23–34.
2. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк». URL: <https://www.otpbank.com.ua>
3. Рейтинг банків за зростанням активів у 2021 році. URL: <https://finbalance.com.ua/news/reytinh-bankiv-za-zrostannyam-aktiviv-u-2020-rotsi>

УДК 338.242.4.025.2:355.61

КУДРИЦЬКА В.М., студентка 4 курсу
Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розглянуто необхідність, зміст та інструменти державного регулювання української економіки за воєнного стану. Обґрунтовано потребу державної підтримки бізнесу як основного джерела розвитку економіки та майбутнього повоєнного відновлення.

Ключові слова: державне регулювання економіки, воєнний стан, економіка, бізнес, підтримка.

Економіка є сферою людської життєдіяльності, де реалізуються виробничі відносини з приводу використання ресурсів у виробництві, обміні, розподілі й

споживанні, тобто сфера, де відбувається цикл обертання ресурсів, доходів та продуктів між домогосподарствами та підприємствами. Без участі держави у цьому колообігу економіка не може нормально функціонувати, тобто не відбуватиметься повне й ефективне використання ресурсів та їх раціональний розподіл з точки зору суспільних потреб. Тому необхідність державного регулювання полягає у вирішенні соціально-економічних проблем, які накопичуються у суспільстві в ході його розвитку і не можуть бути вирішені автоматично на базі приватної власності та конкуренції, вимагають значних інвестицій в мало- або нерентабельні об'єкти й проекти, але які є вкрай необхідні для продовження відтворення в національних масштабах та забезпечення соціального спокою.

У лютому 2022 року Україна зазнала підступної військової атаки країни-агресора – російської федерації, що негативно вплинуло на життя людей та економіку. З початку вторгнення український уряд, місцеві органи влади діють як інституції, які здійснюють виконання законів і створюють умови для громадян та організацій через нормативно-правові акти. Управлінські рішення публічної влади спрямовані на регулювання економіки воєнного стану, адже неодмінною умовою перемоги у війні є збереження її розвитку [1].

Продіагностувавши ключові проблеми в українській економіці, уряд з лютого тісно співпрацює з представниками бізнесу, щоб окреслити відповідні шляхи їх подолання. За 3 місяці військового вторгнення було прийнято 726 нормативно-правових документи, з них близько 350 документів стосувалися воєнного стану, решта – виділення коштів, призначення та звільнення посадовців та зміни, які сталися під час війни [2]. З точки зору економічного регулювання були прийняті такі рішення:

- спрощення процедури державних закупівель для державних підприємств оборонно-промислового комплексу: аби полегшити та прискорити постачання для потреб українського війська, уряд дозволив замовнику купувати товари без використання системи Prozorro та не включати ці закупівлі до річного плану, але інформацію про такі закупівлі потрібно віднести до цієї онлайн-платформи протягом 20 днів після закінчення воєнного стану та про закупівлі у сфері оборони та безпеки – протягом 10 днів [2].

- пришвидшення надходження коштів до держбюджету: КМУ звернувся до держпідприємств з проханням забезпечити дострокове перерахування суми річних дивідендів за підсумками минулого року. У результаті «Нафтогаз» спрямував на дивіденди 95% чистого прибутку, «Укргідроенерго» – 40%, «Укрбуд» – 95%, «Укрпошта» – 80% [2].

- критичний імпорт: НБУ в перший день війни ввів заборону на оплату товарів за кордоном, що унеможливило ввезення їх в Україну. Лише щодо лаконічного списку важливих імпорتنих товарів дозволялося здійснювати міжнародні валютні розрахунки: енергоносіїв, медичних препаратів, засобів особистої гігієни та продуктів харчування. Зокрема, Кабмін своєю постановою дозволив імпортерам не перекладати українською мовою етикетки харчових продуктів для продажу та гуманітарної допомоги.

- технічна підтримка імпорتنих поставок: для прискорення ввезення сільськогосподарської продукції Кабінет Міністрів України спростив фітосанітарні заходи при ввезенні цієї продукції в період воєнного стану, передбачив

автоматичне продовження ліцензій на застосування та обіг пестицидів та спрощену реєстрацію сільськогосподарської техніки [2].

- обмеження експорту: влада тимчасово запровадила експортні нульові квоти на вивіз деяких суспільно-важливих товарів, що підлягають ліцензуванню, зокрема, окремих видів добрив, яловичини та її м'яса, жита, вівса, гречки, проса, цукру, солі, яєць, кукурудзи та олії. Втім, квоти на експорт певних продукції були за короткий термін скасовані.

- реалізація програм релокації бізнесу: з метою відновлення економіки держави переміщення підприємств із територій близьких або розташованих у зонах бойових дій до безпечних територій. Переміщення стосується всіх або частини потужностей будь-якого бізнесу [3].

- створення «зон економічного відновлення»: на базі індустріальних парків чи інших кластерів, резиденти яких отримуватимуть адміністративні, податкові, митні та фіскальні пільги.

- лібералізація українського експорту товарів: скасування мит та квот, що стимулюватиме промисловий розвиток, збільшить виробництво та інтеграцію в глобальні торговельні ланцюжки, а також матиме наслідки для реагування на глобальну продовольчу кризу, що назріває у всьому світі [4].

- впровадження продажу військових облігацій тощо.

У період дії воєнного стану Нацбанк України здійснив низку важливих заходів у сфері грошово-кредитної політики та регулювання фінансового сектору, спрямованих на підтримання фінансової стабільності. Запущено сайт «Фінансова оборона України», який інформує про особливості надання фінансових послуг банками та небанківськими фінансовими установами під час війни. НБУ фінансує лише обмежені критично важливі державні витрати під час війни. Такий підхід має на меті сприяти швидшому відновленню ринкових засад функціонування воєнної та повоєнної економіки й фінансових ринків.

Відбувається переорієнтація бюджетної сфери на першочерговість задоволення потреб безпеки та оборони. Спрощено процедури затвердження та ведення бюджетних документів в умовах воєнного стану: процедури затвердження та внесення змін до кошторисних пропозицій, бюджетів та інших планових документів, а також порядок казначейського обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

КМУ визначає порядок застосування та розміри державних соціальних стандартів і гарантій, виходячи з державного, місцевих бюджетів та наявних фінансових ресурсів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування. Затверджено та реалізуються, зокрема, програми щомісячної допомоги на проживання ВПО на період дії воєнного стану та одного місяця після його припинення; компенсації власникам приватного житла, в якому живуть ВПО; сприяння працевлаштування переселенців через надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці ВПО у розмірі 6500 грн щомісяця за кожно працевлаштовану особу протягом двох місяців.

З метою спрощення та полегшення адміністрування, зниження податкового навантаження в Україні схвалено ряд «пакетів» радикальної та ліберальної податкової реформи, зокрема, відтермінування строків сплати податків, подання звітності без притягнення до відповідальності; зменшення ставки ЄП для ФОП, що вдаються до спрощеної системи оподаткування; звільнення від сплати ЄП для

платників 1-ї та 2-ї груп; для ФОПів звільнення від сплати єдиного соціального внеску, штрафів, пені, податкових перевірок; звільнення від сплати екологічного податку і плати за землю на окупованих територіях та де ведуться (велися) бойові дії тощо [5].

Отже, вживаючи заходів щодо підтримки малого, середнього та великого бізнесу, держава демонструє розуміння того, що підприємництво є одним із основних джерел розвитку економіки України та вагомим напрямом майбутнього відновлення після війни.

Список літератури

1. Данилишин Б. Як держава може підтримати бізнес в умовах війни : *Українська правда*, 20.03.2022 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/20/684363/> (дата звернення: 19.10.2022).
2. Доронцева Є. Державне регулювання під час війни: як Кабінет Міністрів України адаптував економіку до воєнного стану: *Вокс Україна*. 01. 07.2022 р. URL: <https://voxukraine.org/derzhavne-regulyuvannya-pid-chas-vijny-yak-kabinet-ministriv-ukrayiny-adaptuvav-ekonomiku-do-voennogo-stanu/> (дата звернення: 10.10.2022)
3. Програма релокації підприємств : Міністерство економіки України. URL: <http://surl.li/cedhw> (дата звернення: 09.10.2022).
4. Терещук А. Скасування імпорتنих мит для України: що це означає на практиці? : *Актуальні бізнес-ризики*. 10.06.2022. URL: <http://surl.li/dlnry>
5. Арбузова Т. В. Державне та регіональне управління процесами розвитку суспільства в умовах воєнного стану. *Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 19 травня 2022 р. Полтава : ПДАА, 2022. 1310 с. С. 615-619. URL: <http://surl.li/dlnsg> (дата звернення: 27.10.2022).

УДК 658.14/.17:005.34

КУКЛІЧ І.В., магістрант

Науковий керівник – **ГЕРАСИМЕНКО І.О.**

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємств. Наведено класифікацію та зміст прийомів, методів оцінки фінансового стану підприємства та умови їх використання.

Ключові слова: фінансовий стан, методичні підходи, оцінка фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства потрібно систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статичній за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «більові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального використання.

Наукові джерела пропонують безліч методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємств, які можна розподілити на:

✓ методи, засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів тощо);

✓ евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок;

✓ економіко-математичні методи.

Горизонтальний аналіз полягає у визначенні абсолютних і відносних змін величин різних статей балансу та показників фінансової звітності підприємства за звітний період.

Вертикальний аналіз передбачає визначення питомої ваги окремих статей у загальній валюті балансу за звітний період.

Коефіцієнтний аналіз полягає у вивченні рівня і динаміки відносних показників фінансового стану, які розраховуються як відношення величин балансових статей чи інших абсолютних показників фінансової звітності, порівнюючи їх із базовими даними або нормативними.

Трендовий аналіз полягає у порівнянні кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану).

Порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників даної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.

Факторний аналіз полягає у виявленні причин зміни абсолютних і відносних фінансових показників, а також у визначенні впливу причин (факторів) на зміну фінансового показника, який аналізують.

Зважаючи на загальне охоплення і глибину аналізу фінансового стану слід виділити Експрес-аналіз та комплексний аналіз.

Експрес-аналіз полягає у читанні звітності, вивченні абсолютних показників діяльності підприємства, проведенні горизонтального, вертикального та трендового аналізу.

Комплексний аналіз передбачає всебічну оцінку фінансово-господарської діяльності з використанням різних методів обробки фінансової інформації. Основною відмінністю між експрес-аналізом і комплексним аналізом фінансового стану є ступінь деталізації аналітичних розрахунків [1].

Останні роки набули поширення методики, що надають можливість інтерпретації результатів оцінки фінансового стану на основі одного узагальнюючого показника. Але їх різноманіття, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування ускладнюють їх використання у практичній діяльності підприємств.

Отже, під час фінансового аналізу підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, моделі та методи аналізу. Їх кількість та діапазон використання залежать від поставленої мети та визначаються завданнями аналізу у кожній окремій ситуації.

Список літератури

1. Коломієць Н.О. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством / Н.О. Коломієць, О.П. Коломієць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/99627/94703>

УДК: 657.37

ЛЕВКУЦ Н.В., бакалавр

Науковий керівник – **ХОМОВИЙ С.М.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ ЇЇ ВИКРИВЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Розглянуто порушення та зловживання, пов'язані з викривленням фінансової звітності та судові справи, що виникли на їх підставі. Висвітлені основні типи та наслідки шахрайських дій у фінансовій звітності.

Ключові слова: фінансова звітність, викривлення, фальсифікація, бухгалтерська звітність, шахрайство.

Виявлення шахрайських дій у фінансовій звітності завжди було важливим, але складним і трудомістким завданням для користувачів фінансової звітності. Тому якісна перевірка бухгалтерських даних в організаціях стає все більш потрібною. З метою ефективного, грамотного та своєчасного виявлення шахрайських дій, на наш погляд, необхідно розмежовувати їхню природу. З цією метою була вивчена література з цієї тематики і виявлена наступна класифікація типів шахрайства з фінансовою набрякністю: На думку Ченаш В.С. шахрайство з фінансовою звітністю може включати такі схеми:

- фальсифікація, зміна або маніпуляція з фінансовими звітами, зі зміною документів або операцій, що здійснюються;
- умисне спотворення, не відображення фактів господарського життя на рахунках обліку чи інших даних, на підставі яких підготовлено фінансову звітність;
- навмисне і неправильне тлумачення та протиправне виконання стандартів бухгалтерського обліку, принципів та методів, що використовуються для вимірювання, визнання та відображення в обліку фактів господарського життя;
- використання агресивних методів обліку, що ґрунтуються на незаконних методах управління;
- маніпуляція можливими способами ведення бухгалтерського обліку відповідно до існуючих правил та вимог нормативних документів, які дозволяють компаніям приховати реальні показники їх фінансово-економічної діяльності [1].

Плікус І.Й. виділяє такі основні види порушень :

- інсайдерська торгівля на ринку цінних паперів (включаючи схеми шахрайства з використанням інформаційних технологій та баз даних);
- притягнення до відповідальності аудиторських фірм та консультантів, які підтвердили недостовірну фінансову звітність;
- незаконна діяльність інвестиційних компаній та консультантів;
- шахрайство з використанням складних фінансових інструментів;
- корупційні схеми. [2]

На думку фінансового журналу «Talking of money» існує п'ять основних типів

шахрайства у фінансовій звітності: фіктивні продажі; неналежне визнання витрат; некоректна оцінка активів; приховані зобов'язання; та невідповідні розкриття.

Проаналізувавши зарубіжний та вітчизняний ринок, нами були виділені найбільш «гучні» судові справи з фальсифікації бухгалтерської звітності щодо видів фінансового шахрайства, судові справи та їх наслідки:

1) Вид фінансового шахрайства: «Інсайдерська торгівля на ринку цінних паперів». Судова справа, яка спалахнула в Україні у 2011 році навколо справи «вишок Бойка». За місяць до того, як компанія заключила договір з британською компанією Highway Investments Processing, інсайдери штучно завищували котирування акцій та підняли їх на 24% і лише після цього у ЗМІ вийшла інформація про злиття. Наслідок шахрайства за оцінками експертів за цей місяць інсайдери заробили понад 60 млн. доларів.

2) Наступний вид фінансового шахрайства «Притягнення до відповідальності аудиторських фірм і консультантів, які підтвердили недостовірну фінансову звітність». Найбільшим скандалом 21-го століття, стала справа «Enron». Основним звинуваченням, що висувалося проти «Enron», була фальсифікація звітності, яка вводила в оману інвесторів. В результаті незалежного фінансового розслідування було відкрито використання різних фінансових та офшорних схем. Істотними для справи Enron виявились факти участі у фальсифікації звітності фахівців аудиторської компанії «Arthur Andersen», яка давала позитивні висновки про звітність компанії. За одним із вироків «Enron» стало прийняття американськими законодавцями Закону Сарбейза-Окслі, який посилив вимоги до фінансової звітності, а також розпад аудиторської компанії «Arthur Andersen», яка до цього входила до Великої п'ятірки аудиторських компаній світу.

3) Ще одним видом фінансового шахрайства є «Корупційні схеми» Судова справа Міністерства юстиції США, яке повідомило про розкриття масштабної міжнародної корупційної схеми, в якій була замішана французька компанія «Alstom», яка протягом більш ніж десяти років виплачувала хабарі державним чиновникам у низці країн. Згідно з офіційною інформацією, французька транспортно-енергетична компанія «Alstom» визнала себе винною у порушенні американського Закону про протидію корупції за кордоном. Компанія брала участь у корупційній схемі в період з 2000 по 2011 рік. Загалом «Alstom» виплатила десятки мільйонів доларів у вигляді хабарів, завдяки яким було укладено контракти на загальну суму 4 мільярди доларів. Прибуток компанії становив приблизно 300 мільйонів доларів». В наслідок шахрайства «Alstom» було висунуто звинувачення за яким організація погодилася визнати себе винною у порушенні законів щодо протидії корупції та виплатити штраф у розмірі понад 772 мільйони доларів. Цей штраф був затверджений федеральним судом, і став найбільшим в історії США штрафом який призначався за скоєння таких злочинів.

4) Черговим видом фінансового шахрайства є «Шахрайство з використанням фінансових інструментів». Нашумівшим прикладом стала судова справа «ПриватБанку». У діяльності цього банку простежувалися ознаки недобросовісної поведінки керівництва та власників, що виражалися у виведенні активів зі шкодою для інтересів, кредиторів та вкладників, а також у складанні недостовірної фінансової звітності. У «ПриватБанку» використовувалася стандартна схема – видача кредитів власноруч створеним юридичним особам. Наслідок шахрайства 18 грудня 2016 року Національний банк України націоналізував даний банк.

Отже, на основі вивченого матеріалу, можна відзначити, що всі види шахрайських дій із фінансовою звітністю ведуть до ряду наслідків, що впливають на діяльність організації. Основними з них є: зниження якості та єдності процесу підготовки фінансової звітності; зниження довіри інвесторів до достовірності та надійності фінансової інформації; зниження ефективності ринку капіталу; підвищення економічних втрат організації; зниження функціональності діяльності організації.

Список літератури

1. Ченаш В.С., Русин О.І. Роль аудиту у виявленні шахрайських дій із фінансовою звітністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. № 7. 2016. С. 50-53.
2. Plikus, I. Investigation of methods of counteracting corporate fraudulence: accounting-legal approaches to the identification of abusonment. Technology audit and production reserves. 2017. № 4/4(36). P. 22-28.

УДК: 364.04:332.14

ЛОБУНЕЦЬ А.Р., магістрантка

Науковий керівник – **СОКОЛЬСЬКА Т.В.**, д-р. екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуалізовано питання покращення соціального захисту населення шляхом залучення до процесу громадських об'єднань, діяльність яких має соціальну спрямованість. Встановлено, що такі об'єднання беруть активну участь у розв'язанні соціальних проблем через участь у реалізації цільових програм.

Ключові слова: цільові програми, соціальний захист населення, громадські об'єднання.

Враховуючи впровадження в Україні європейських практик взаємодії держави та громадських об'єднань, діяльність яких має соціальну спрямованість, важливим є надання фінансової підтримки за рахунок коштів місцевих бюджетів шляхом провадження прозорих і об'єктивних критеріїв для розробки та реалізації проектів і цільових програм, спрямованих на забезпечення соціального захисту окремих категорій населення.

Місцеві цільові програми – це сукупність взаємопов'язаних завдань та заходів, які узгоджені між собою за строками виконання, певними ресурсами, виконавцями та які спрямовані на вирішення найактуальніших проблем саме на місцевому рівні. Тобто, це документ, за допомогою якого планується вся діяльність на місцевому рівні для вирішення певних поточних проблем або питань на місцевому рівні [1].

Управління розвитком територіальних громад в умовах децентралізації передбачає застосування програмно-цільового підходу. Одним з напрямків його практичної реалізації є складання та виконання місцевих програм, спрямованих на розвиток найбільш значущих сфер життєдіяльності громади. Ці програми, в більшості випадків, фінансуються з місцевих бюджетів, а координацією процесу роботи над ними та розподілом коштів займаються органи місцевої влади. Ефективність їх роботи при цьому не в останню чергу залежить від наявності

чітких та зрозумілих правил – нормативно-правової бази щодо місцевих програм [2].

У вирішенні питань покращення соціального захисту населення активну участь приймають громадські об'єднання, діяльність яких має соціальну спрямованість, що беруть активну участь у розв'язанні проблем ветеранів та людей з інвалідністю пов'язаних із поліпшенням матеріально-побутових умов, організацією культурного дозвілля; сприяють посиленню соціального захисту своїх членів, здійснюють підтримку їх громадської діяльності, враховують життєві умови кожного індивіда, стать, соціальний статус та потребу в послугах, тісно співпрацюють з органами влади та громадськими волонтерськими структурами.

Цікавою є практика реалізації цільової програми «Соціальне партнерство», затвердженої на 2019-2021 роки у Київській області за якою на основі конкурсного відбору було реалізовано близько 440 соціальних проектів, спрямованих на вирішення конкретних соціальних питань. До співпраці було залучено 396 громадських об'єднань, діяльність яких має соціальну спрямованість. Проекти реалізовувались за такими пріоритетними напрямками як реабілітація та соціальний захист осіб з інвалідністю різних категорій захворювань, проведення комплексної реабілітації та спеціалізованого консультивання дітей та молоді з інвалідністю, соціальна адаптація учасників бойових дій їх сімей; соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; соціальна адаптація дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування; забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; соціальна реабілітація та залучення людей похилого віку до активної участі в суспільному; національно-патріотичне виховання молоді та інші [3].

Як результат ефективної співпраці влади та громадських об'єднань діяльність яких має соціальну спрямованість, реалізовано ряд соціальних проектів, а саме: з ініціативи Благодійного товариства «Джерело» було створено єдиний в Україні міні-гуртожиток для осіб з інвалідністю з порушенням розвитку на базі якого впродовж п'яти років проводилась соціальна адаптація людей з інвалідністю та розумовими вадами; при громадській організації «Відродження-АРС» відкрито Центр по реабілітації інвалідів-спинальників; при громадській організації «Центр профорієнтації дітей-інвалідів» діє Центр реабілітації в с. Русанів Броварського району для дітей з інвалідністю; творче об'єднання дітей і молоді з фізичними обмеженнями «Студія ДІМФО» у межах реалізації проектів проводить соціальну та психологічну реабілітацію дітей та молоді з інвалідністю. сприяє розвитку їх творчості [3].

Протягом 2019-2021 років збільшилася кількість громадських об'єднань, які реалізували проекти спрямовані на соціальну адаптацію учасників антитерористичної операції та/або учасників операції об'єднаних сил, учасників бойових дій та їх сімей. Практику вирішення проблем соціального захисту учасників бойових дій має громадська організація «Київська спілка ветеранів війни з росією», яка протягом 2019-2020 років реалізувала проект «Здоров'я ветерана», який спрямовано на надання допомоги на вирішення проблем зі здоров'ям учасників АТО/ООС та їх сімей, цікавого і корисного дозвілля та подолання шкідливих звичок та асоціальної поведінки [3].

Досвід громадських об'єднань, діяльність яких має соціальну спрямованість, доцільно максимально використовувати для вирішення соціальних проблем

розвитку територіальних громад. Впровадження соціального партнерства між владою, районними державними адміністраціями та громадою через громадські об'єднання, діяльність яких має соціальну спрямованість, буде сприяти посиленню підвищення рівня соціального захисту окремих категорій населення

Надання фінансової підтримки з бюджету громадським об'єднанням, діяльність яких має соціальну спрямованість, надасть можливість максимально залучати їх до конкурсів проектів, тому що багато ініціатив, які реалізуються у тісній співпраці з громадськими об'єднаннями, діяльність яких має соціальну спрямованість, є найбільш ефективними та дають поштовх до позитивних змін. направлених не просто на вирішення окремих питань, а й впливають на сталий розвиток організацій, створення партнерства, привернення уваги по соціальних проблем та шляхів їх вирішення.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на нашу землю, запровадження воєнного стану в Україні стало величезним викликом для кожного громадянина та системи соціального захисту населення, зокрема. Оскільки сутність соціальних послуг полягає в тому, що вони надаються людям, які опинились у біді і не можуть самотійно з цим впоратись, тому в умовах воєнного стану, Мінсоцполітики рекомендувало місцевим органам влади працювати за механізмом надання соціальних послуг екстрено (кризово), особливо це стосується громадян, які перебувають на територіях ведення бойових дій та внутрішньо переміщених осіб. Така організація роботи забезпечує оперативне, протягом однієї доби, прийняття рішення про надання соціальних послуг [4].

Як висновок зауважимо, що соціальні проекти громадських об'єднань, діяльність яких має соціальну спрямованість, орієнтовані на різні групи населення з урахуванням різних категорій потреб і вразливості: жінок і чоловіків різного віку, в тому числі з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб, жінок-ветеранок, осіб з інвалідністю. Їх діяльність сприятиме покращенню якості життя населення різних категорій, стимулюванню активності (у т.ч. економічної), перешкоджанню їх виключення з суспільного життя, а також проведенню досліджень та підвищенню рівня тендерної обізнаності та гендерної чутливості територіальної громади. Реалізація проектів також сприятиме моніторингу урахування потреб жінок і чоловіків різних соціальних груп в заходах на виконання державних і місцевих програм, а також розробці пропозицій щодо регулювання виявлених потреб.

Список використаних джерел:

1. Abramov L.K., Azarova T.V., Target programs and mechanisms to ensure transparency in the process of their implementation. Kirovograd: ISCM, 2010. 100 p.
2. Програмно-цільовий підхід у місцевому самоврядуванні – інструмент розвитку громад. URL: <https://www.prostir.ua/?library=prohramno-tsilovyj-pidhid-u-mistsevomu-samovryaduvanni-instrument-rozvytku-hromad> (дата звернення: 5.10.2022).
3. Соціальне партнерство» на 2022-2024 роки. URL: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_skhvalennya_proyektu_misko_tsilovo_programi_sotsialne_partnerstvo_na_2022-2024_roki/umejpnevol_kmda_1685.pdf (дата звернення: 5.10.2022).
4. Соціальні послуги, які надаються під час воєнного стану та останні зміни у цій сфері. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21778.html> (дата звернення: 5.10.2022).

МАХИНЯ В. В., магістрант

Науковий керівник – **ВИХОР М. В.**, канд. економ. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Розкрито сутність матеріально технічного забезпечення підприємств як соціально-економічної категорії. Досліджені теоретичні та методичні аспекти управління матеріально-технічним забезпеченням підприємств. Окреслені основні завдання та функції матеріально-технічного забезпечення підприємств.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, управління, підприємства, завдання, функції.

Матеріально-технічне забезпечення підприємств є однією із ключових функціональних напрямків їх діяльності без ефективного функціонування якого неможливо досягти успіху в агресивному конкурентному середовищі. Як зазначають М. М. Кошевий та Ю. В. Матвійчук «від ефективної роботи ланцюжка матеріально-технічного забезпечення – формування замовлень, закупівлі матеріально-технічних ресурсів, їх доставки, розподілу та зберігання – залежить ефективність діяльності підприємства у цілому та успішне виконання його виробничих планів» [1, с. 161].

Категорія матеріально-технічного забезпечення дещо по різному трактується науковцями. Так Андрушків О. В. вважає, що це форма товарного обігу у сфері матеріального виробництва, процес забезпечення підприємств сировиною, матеріалами, комплектуючими, напівфабрикатами, готовими виробами тощо, необхідними для виробничого і невиробничого споживання. [2, с. 216]. У свою чергу Васюта В. Б. визначає категорію матеріально-технічного забезпечення як процес визначення потреби у матеріально-технічних ресурсах, пошук і купівлю ресурсів, організацію доставки, зберігання й видачі окремим споживачам на підприємстві [3]. Таким чином в основі матеріально-технічного забезпечення підприємств лежить забезпечення надходження до підприємства необхідних матеріально-технічних ресурсів.

Управління матеріально-технічним забезпеченням, з нашої точки зору, слід розглядати як специфічну функцію менеджменту суть якої полягає у плануванні потреби підприємства у відповідних ресурсах, організації їх надходження до підприємства у визначених обсягах і по встановлених графіках та здійсненні контролю за надходженням та ефективним використанням цих ресурсів.

До основних завдань процесу управління матеріально-технічним забезпеченням підприємств науковці відносять наступні:

- визначення потреби підприємств та їх структурних підрозділів у матеріальних ресурсах;
- вивчення ринку сировини, матеріалів, комплектуючих;
- визначення джерел забезпечення матеріальними ресурсами підприємств;
- організація доставки матеріальних ресурсів до місця споживання;
- раціональне та економне використання матеріальних ресурсів;
- розробка шляхів поліпшення місцевої сировини й матеріалів, відходів

виробництва;

- організація правильного зберігання матеріальних цінностей;
- оптимізація обсягів постачання матеріально-технічних ресурсів [4].

Забезпечення виконання цих завдань передбачає необхідність виконання у системі управління організаціями відповідних специфічних управлінських функцій, до яких більшість авторів відносять наступні:

- проведення маркетингових досліджень ринку постачальників із урахуванням відповідних критеріїв їх вибору;
- пошук каналів і форм матеріально-технічного забезпечення;
- нормування потреби у конкретних видах ресурсів;
- розробка організаційно-технічних заходів щодо зниження норм і нормативів витрат ресурсів;
- розробка матеріальних балансів;
- планування МТЗ виробництва необхідними ресурсами;
- організація доставки, зберігання та підготовки ресурсів до виробництва;
- організація забезпечення ресурсами робочих місць;
- облік і контроль використання ресурсів [5, с. 26].

У структурі управління підприємствами зазначені функції виконуються відповідними посадовими особами. На невеликих за масштабами діяльності підприємствах їх виконання може забезпечувати фахівець чи головний фахівець з матеріально-технічного забезпечення. На середніх і великих підприємствах ці функції можуть виконувати відповідні служби, відділи чи департаменти, які підпорядковуються заступнику керівника підприємства із матеріально-технічного постачання чи логістики. Ці підрозділи можуть мати власну внутрішню структуру, зокрема, групи, бюро, підвідділи, посадові особи, які забезпечують виконання відповідних завдань із матеріально-технічного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Кошевий М. М., Матвійчук Ю. В. Еволюція систем управління матеріально-технічним забезпеченням підприємств у сучасних умовах. Економіка та управління підприємствами. Вип. 1(12). 2018. С. 161.
2. Андрушків О. В. Економіка підприємства. К.: Наука-центр, 2016. 334 с.
3. Васюта В. Б. Підвищення ролі матеріально-технічної бази як фактор ефективного функціонування підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economscs/10_182500.doc.htm.
4. Лежетько В. Г., Лавриненко А. В. Теоретико-методичні засади управління матеріально-технічним забезпеченням підприємства – суб'єкта ЗЕД. Ефективна економіка. 2018. № 1 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6055> (дата звернення: 11.11.2022).
5. Гордійчук А. С., Стахів О. А., Кузнецова Т. В., Загребельська Н. В. Організація і технологія матеріально-технічного забезпечення підприємства: навчальн. посіб. Рівне: НУВГП, 2012. 256 с.

МУЗИЧЕНКО С.К., магістрант

Науковий керівник – **ОДНОРОГ М.А.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності сільгоспвиробників. Охарактеризовано зовнішньоекономічну діяльність підприємств аграрного сектору. Здійснено оцінку вартості обсягів, показників експорту та імпорту, зовнішньоторговельного обороту та балансу.

Ключові слова: підприємство, зовнішньоекономічна діяльність, аграрний сектор, аналіз, виробник сільськогосподарської продукції.

Під час військового стану, кожне виробництво, в тому числі і сільськогосподарські виробники, прагнуть вижити, намагаючись мінімізувати втрати. Попри те, що держава розробляє антикризові плани та заходи підтримки у будь-якому бізнесі кожна компанія повинна проаналізувати всі сфери своєї діяльності на наявність потенціальних ризиків.

Виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції найбільш пов'язана з ймовірністю ситуацій, що призводять до втрати прибутку, фінансової нестабільності та банкрутства. Це може бути пояснене тим, що на обсяг сільськогосподарської продукції впливають не тільки величина капіталовкладень, витрат праці, а й об'єктивні кліматичні умови та біологічні закони, тому інвестування в цей сектор економіки є досить ризикованим [1, с. 24].

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) піддається додатковим ризикам, основним з яких є те, що імпортери не зможуть виконати умови доставки для експортерів, у свою чергу також існує ризик ненадходження експортної виручки. Один із шляхів вирішення цих проблем і мінімізації нових ризиків є необхідність врахування складності поточної ситуації та аналіз динаміки ЗЕД попередніх років.

Головне завдання України – збільшення доходів від експорту продукції сільського господарства. І це завдання стало одним із найважливіших у розвитку господарств регіонів. Це пов'язано з тим, що країна виробляє велику частку сільськогосподарської продукції.

Економічні відносини визначаються співвідношенням експортних, імпортних і зовнішньоторговельних квот. Загальну оцінку конкурентоспроможності регіону та його основних галузей можна встановлюється за допомогою коефіцієнта рівноваги зовнішньоторговельних відносин [2, с. 20].

Акцент на розвиток міжнародної торгівлі та співробітництва зробив можливим підвищення інвестиційного клімату в Україні. Україна виграла доступ до міжнародних технологій на рівних з іншими державами, що в свою чергу в майбутньому є фактором, що сприяє інтенсивному економічному зростанню. Відносна рівновага була досягнута між прискореною інтеграцією країни у світове господарство та захистом власного виробництва.

Можна констатувати, що економічні санкції та політика імпортозаміщення у розвитку виробничого потенціалу українського сільського господарства відіграють важливу роль як у виробництві та переробці сировини, через тривалість процесів

бізнесу, високий рівень залежності від умов навколишнього середовища, труднощі, пов'язані з зберіганням та транспортування сільськогосподарської продукції. У зв'язку з цим економіка ринкового типу диктує необхідність використання принципово нових концептуальних підходів у розробці аграрного бізнесу нашої країни [3, с. 126].

Однак при подальших планах збільшення експорту галузі повинні виникнути дві проблеми. По-перше, у проекті розвитку експорту уряд робить ставку на збільшення продажів готової продукції з високою доданою вартістю. Сьогодні Україна пробує нарощувати реалізацію зерна. Водночас розвиваються технології, з'являються нові продуктивні сорти, зростає продуктивність.

Знадобиться серйозна модернізація потужностей, закупівля сучасних технологій, розширення сировинно-матеріальної бази тощо. Оцінки необхідних інвестицій різняться.

По-друге, є надмірна залежність від державного фінансування. Держава виділяє гроші на розвиток, але такі проекти потребують більше приватного капіталу. Крім того, сьогодні далеко не всі фінансові установи хочуть займатися агропромисловим комплексом.

На додаток до вже існуючого механізму для надання пільгових кредитів з'явився новий вид підтримки – кредитування підприємств АПК орієнтоване на міжнародний ринок.

Таким чином Україна досить активно бере участь у зовнішньоекономічній діяльності, і протягом аналізованого періоду експорт домінував над імпортом. Проте участь у зовнішньоекономічній діяльності окремих регіонів нерівномірний.

Список літератури

1. Вакуленко Л.Л. Вплив державних інститутів на зовнішньоекономічну діяльність України. Вісник. 2004. № 10. С. 24–27.
2. Гудзь Ю.Ф. Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності АПК регіону. Економічний аналіз. 2017. Т. 27. № 2. С. 20–29.
3. Сисоєва Т.П. Аналіз передумов розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Київському регіоні. Механізми підвищення ефективності управління функціонуванням економіки. Серія «Економіка». 2007. Т. VII. Вип. 78. С. 126–133.

УДК 316.346.32-053.6

НАГАЛЕВСЬКА Н.В., магістрантка

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

МІСЦЕ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто особливості участі молоді у формуванні і розвитку громадянського суспільства. З'ясовано першочергове значення громадянської освіти серед молоді, яка впливає на ефективний розвиток в усіх сферах життя суспільства України.

Ключові слова: молодь, громадянське суспільство, громадянська освіта, суспільний розвиток, патріотизм.

Сучасна молодь, відіграючи важливу роль у суспільному житті, є соціально-демографічною групою, що займає особливу роль в соціальній структурі населення

та має вагому значимість в соціально–економічних та політичних процесах держави. Це пов'язано із особливими характеристиками даної демографічної групи та можливостями її якісних та кількісних змін в процесі соціалізації та впливу на прийняття управлінських рішень, як безпосередньо, так і опосередковано.

Визначення ролі молоді та її місця у процесах становлення громадянського суспільства (ГС) в Україні, з огляду на вплив процесів глобалізації та напрямку на євроінтеграцію України, можна простежити у декількох напрямках.

Варто наголосити, що молодь на шляху досягнення завдань щодо розбудови та ефективного існування системи громадянського суспільства, взмозі відігравати одну з провідних ролей, адже саме вона постає як ініціатор та рушій систематичних змін суспільно-політичного та соціально-економічного характеру. До того ж, молодь є творцем глобального «мережевого суспільства» (Network Society), частиною якого є громадянське суспільство в різноманітних проявах, що виступає потужним каналом прояву їх соціальної та політичної активності та формування молодіжної мережевої активності (social networking), яка трансформується в реальні зміни, проекти та рішення в системі соціального й громадянського активізму [1].

Акцентуючи увагу на місці молоді у складному, суперечливому процесі становлення ГС в Україні, необхідно звернути увагу на актуальність та фундаментальну важливість громадянської освіти, насамперед, молодого покоління.

Молоді українці, які мають чітке розуміння першочергового значення громадянської освіти, що є основою їх систематичного впливу на розбудову ГС, мають змогу більш органічно та ефективно долучитися до практики формування громадянського суспільства європейського взірця та стати наставниками для засвоєння цих практик представниками старших поколінь та генерацій в Україні [2, с. 6].

Відмітимо, що, за визначенням дослідників, кінцевою метою громадянської освіти має стати формування культури громадянськості або «культурної громадянськості», тобто формування сприйняття громадянського суспільства як системи, а молоді – як цінності, що здатна впливати та змінювати її [3].

Слід зазначити, що концепцію «культурної громадянськості» вперше запропонував американець М. Кеннеді на початку 90-х рр. ХХ ст. Її головна ідея зводилася до наступного: «Ідеологія громадянського суспільства буде послаблена, якщо не приєднається до якого-небудь виду націоналізму» [4].

З даним висловом слід погодитись, адже, на нашу думку, якщо Україна прагне стати повноправним членом європейського політичного та соціокультурного простору та ефективно адаптуватись до плинних змін сьогодення і мати високорозвинену систему ГС, то варто звернути увагу на формування культури громадянської свідомості у молодого покоління на засадах політичного націоналізму. Для молодого активіста, що прагне змін та сам є зміною, важливо мати сформований світогляд активного громадянина. Вважаємо доцільним акцентувати увагу на висловлювання проте, що громадянська освіта спрямована на формування у індивіда певних якостей громадянина, а в основі громадянськості лежить почуття відповідальності, обов'язку, патріотизму (почуття солідарності, причетності до історичної долі своєї вітчизни та її народу), усвідомлення себе як повноцінного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни, зрілість

політичної і правової свідомості, повага до прав і обов'язків [2, с. 8].

Варто погодитись, що становлення в Україні системи громадянської освіти, її поширення, передусім, серед молоді сприятиме не лише формуванню культури громадянськості, але й трансформації всієї політичної системи України, набуттю нею нових якостей та забезпеченості розвитку потужної системи громадянського суспільства [3].

Як висновок зауважимо, що ефективний розвиток в усіх сферах життя суспільства має кореляційний взаємозв'язок з розвиненою системою громадянської освіти для молоді, сформованою культурою громадянськості молоді, виробленою здатністю до змін та їх впровадження, розвитком зрілого й авторитетного громадянського суспільства, відкритою і демократичною політичною системою країни. Таким чином, українська молодь може стати впливовим каталізатором розвитку та успішного існування системи громадянського суспільства завдяки набуттю нею громадянської освіти, формуванню культури громадянськості та постійного її залучення до процесів державотворення та місцевих питань суспільного розвитку.

Список літератури

1. The 15 Biggest Social Media Sites and Apps. URL: <https://www.dreamgrow.com/top-15-most-popular-social-networking-sites> (дата звернення: 05.11.2022).
2. Кулініч О.В., Барінова Д.С., Нестеренко В.В. Участь молоді в управлінні громадами / авт.-уклад. Харків : Харківський відокремлений підрозділ Центру розвитку місцевого самоврядування, 2018. 48 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/306/metodychka-uchast-molodi-v-upravlinni-gromadoyu-cvet.pdf> (дата звернення: 05.11.2022).
3. Бульбенюк С.С. Місце та роль молоді у становленні громадянського суспільства в Україні (євроінтеграційний аспект). *Історико-політичні студії. Збірник наукових праць*. 2016. № 2 (6). С. 16. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/21232/14-21.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Коваль Г. В. Загальні аспекти реалізації державної молодіжної політики. *Економіка та держава*. 2012. № 10. С. 90-92. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2012/26.pdf (дата звернення: 05.11.2022).

УДК 368:351.82

ПОНОМАРЕНКО О.В., аспірантка

Науковий керівник – **ПРОКОПЧУК О.Т.**, д-р екон. наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У роботі досліджено теоретичні аспекти визначення страхового ринку та його структури як важливої ланки забезпечення сталого розвитку економіки країни. Визначено місце страхування в економіці України та рівень розвитку страхової культури.

Ключові слова: страховий ринок, страхування, страхова діяльність, страхова компанія, соціальне страхування.

Страховий ринок є одним з найважливіших елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи кожної країни.

З метою уникнення або зменшення ризиків страхування використовується в

усьому світі як практичний інструмент відшкодування збитків, спричинених стихійними лихами, виробничими аваріями, катастрофами, захисту інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання непередбачуваних подій тощо. Страхування сьогодні є одним з найважливіших секторів економіки, оскільки допомагає акумулювати заощадження у вигляді страхових премій та конвертувати їх в інвестиції.

В умовах посилення конкуренції на світовому та національному ринках особливого значення набуває захист фізичних та юридичних осіб від потенційних загроз. Вирішенню цього питання сприятиме ефективний розвиток страхового ринку, який є невід'ємною складовою фінансової системи країни. Без розвинутого страхового ринку неможливо створити необхідні умови для економічного і соціального розвитку країни, забезпечити безпечні умови для суб'єктів господарювання та підвищити добробут населення.

Незважаючи на те, що основні показники діяльності українських страхових компаній зростають, слід зазначити, що сучасний стан страхового ринку України є досить низьким порівняно з високорозвиненими країнами світу.

На формування страхового ринку значний вплив має нормативно-правова база та державна політика, спрямована на забезпечення страхової діяльності страховиків і перестраховиків та створення належних умов для їх діяльності.

Страховий ринок – це специфічна сфера грошових відносин, метою яких є купівля-продаж страхових послуг. Виходячи з досвіду країн з розвинутою економікою, можна стверджувати, що страхування є засобом захисту інтересів компаній від фінансових ризиків, а для фізичних осіб – майнових інтересів.

Поняття страхового ринку в сучасній науковій літературі визначається по-різному, залежно від підходу науковців до його вивчення (табл.).

Таблиця – Трактуювання терміну «страховий ринок»

Козьменко О.В. [3, с.39]	⇒	Страховий ринок – це сукупність інститутів і механізмів створення, купівлі-продажу та споживання страхових послуг.
Олійник О.В. [4, с.47]	⇒	Страховий ринок є складовою ринку фінансових послуг, а діяльність учасників страхового ринку полягає у наданні та придбанні страхових послуг.
Терещенко Т.Є. [6, с.52]	⇒	Страховий ринок – форма організації економічних відносин у вигляді грошового обігу, пов'язаних з формуванням і використанням страхових та інших фондів грошових коштів, а також ресурсів страховика з метою купівлі-продажу страхових продуктів.
Журавка О.С. [2, с.72]	⇒	Страховий ринок можна розглядати як систему організації грошових відносин, спрямованих на створення та розподіл страхового фонду серед наступних осіб з метою забезпечення захисту населення через систему страхування страховою організацією, яка надає страхові послуги.

Страховання, в цілому, являє собою вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів та доходів від розміщення коштів цих фондів [5].

Соціальна сутність сучасної держави виражається в освіті, культурі, охороні здоров'я, пенсійному забезпеченні та інших функціях соціального захисту. Держава спрямовує свою політику на розвиток ринкової економіки, соціальної справедливості, захисту, партнерства та солідарності. Саме тому в останні роки існування України набуває більшої розповсюдженості соціальне страхування.

Соціальне страхування – це форма соціального захисту населення, система заходів, спрямованих на надання матеріального забезпечення та соціальних послуг у разі настання старості, тимчасової або повної втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття та в інших випадках, передбачених законом. На систему соціального страхування покладено такі функції [1, с.9, с.16]:

1. Захисна – реалізація системи заходів щодо забезпечення громадян у старості, випадках хвороби, втрати працездатності тощо.
2. Компенсаційна – формування грошових фондів, які використовуються для покриття затрат, що відбуваються у процесі утримання непрацездатних осіб.
3. Відтворювальна – забезпечення в певній мірі чисельності та структури трудових ресурсів.
4. Перерозподільна – зменшення розриву в рівні матеріального забезпечення між працюючими та непрацюючими громадянами.
5. Стабілізуюча – сприяння вирівнюванню життєвого рівня різних груп населення, що не залучені до трудового процесу.

Соціальне забезпечення є важливою частиною фінансової системи України. Державне соціальне страхування пов'язане з державними цільовими фондами та державним бюджетом, які фінансують соціальні виплати. Недержавне (приватне) соціальне страхування може здійснюватися компаніями (страховими компаніями, недержавними пенсійними фондами, іншими фінансовими установами).

Отже, підводячи підсумок, можна сказати, що соціальне страхування, як складова страхового ринку України, представляє собою важливу та необхідну ланку для безпечного та структурованого функціонування трудових ресурсів підприємств в цілому та кожної особи окремо.

Список використаних джерел

1. Безугла В.О., Загірняк Д.М., Шаповал Л.П. Соціальне страхування. Навч. Посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 208 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Bezuhla_Viktoriiia/Sotsialne_strakhuvannia.pdf?PHPSESSID=66dm0tofheqtom0lrnaf5hkq13
2. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навч. посібник. – Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf
3. Козьменко О. В. Страхування і страховий ринок: термінологія, законодавство і динаміка розвитку [Текст] : монографія. Суми : Ділові перспективи, 2006. 68 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/50129>

4. Олійник О.В., Нагаєва Г.О. Страхування: навч. посіб. Харків: Стильна типографія, 2020. 256 с.
5. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
6. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

УДК 338

ПОНОМАРЕНКО А.В., студентка магістратури
Науковий керівник – **МАЛЬЧИК М.В.**, д-р екон. наук, професорка
*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Охарактеризовано напрямки змін маркетингових комунікацій у сфері нерухомості під час війни з урахуванням технічної та сенсової їх складової.

Ключові слова: маркетингові комунікації, сфера нерухомості, споживачі, цифровізація, конкурентоспроможність.

Маркетингові бізнес-комунікації у всіх сферах вітчизняної економіки із 24 лютого 2022 року змушені були адаптуватися до нових реалій. На сьогодні ефективність маркетингових комунікацій поступово відновлюється; в умовах цифровізації компанії вже навчилися спілкуватись з цільовими аудиторіями новою мовою, релевантною в умовах війни. Практично всі конкурентоспроможні бізнеси отримали під час пандемії ґрунтовний досвід адаптації маркетингового комунікаційного інструментарію під виклики дистанційної роботи. Серед базових орієнтирів у побудові ефективних комунікацій ще під час пандемії більшість бізнесів виокремили гасло, яке і в умовах теперішніх воєнних дій в країні залишається актуальним: не можна мовчати про себе, потрібно бути видимими.

Як показує світова практика, під час війн та різних соціально-економічних криз багато бізнесів зменшують витрати на маркетингову діяльність або ж взагалі припиняють її. Не виняток є і сфера нерухомості. Економія на рекламі є цілком закономірним кроком в умовах бойових дій. Проте, немає жодних перешкод зупиняти публічну активність тим компаніям, які відчують себе відносно стабільно у фінансовому плані. До того ж, серед останніх трендів українського суспільства – висока довіра споживачів до українського бізнесу та очікування від нього висловлювань позиції та реакції на війну.

У серпні-вересні 2022 року Всеукраїнською рекламною коаліцією серед 118 українських компаній проведено опитування, метою якого було оцінити, наскільки війна вплинула на маркетингові комунікації. За результатами проведеного дослідження, медійна реклама як дієвий інструмент маркетингових комунікацій зазнала значних змін через війну – 7 з 10 компаній говорять про зміни в цьому напрямку. Скоротився період планування маркетингових ініціатив. Кожна 6-та компанія говорить про скорочення штату відділу маркетингу, в середньому на 30%.

Найменших кількісних втрат зазнала інтернет-реклама, її після 24 лютого

використовували 71% компаній. Найбільших втрат зазнала телевізійна реклама та реклама в кінотеатрах – кількість замовлень на рекламу знизилась в 6 разів. 21% опитаних підприємств-респондентів взагалі припинили будь-яке рекламування після початку війни [1].

Якщо розглядати ефективні маркетингові комунікації у сфері нерухомості в умовах війни, коли масштабується не лише багатозадачність, а й невизначеність результатів, то варто виділити дві ключові складові:

- технічна (включає в себе інструменти та бюджети);
- сенсова (включає в себе посл, цілі та цінності).

Розглянемо кожен з них. Щоб на технічному рівні підтримувати ефективні маркетингові комунікації компаній, які займаються нерухомістю, потрібно провести оптимізацію процесів із врахуванням зменшених бюджетів. На нашу думку, це варто робити з урахуванням таких пропозиційних маркерів:

– по-перше, посилити роботу із безкоштовними каналами в цілях економії. Найефективніші приклади – регулярний постинг у соціальних мережах Instagram та Facebook. Також дієвим безкоштовним інструментом є ведення блогу про нерухомість в YouTube.

Наступним кроком є аналіз доцільності та ефективності платних каналів просування;

– по-друге, життєво необхідні у мирний час платформи просування на ринку нерухомості варто поставити на паузу. Наприклад, зменшити бюджети на розміщення на зовнішній рекламі (білборди, сітілайти), розміщення на радіо та телебаченні, відмовитись від реклами у блогерів;

– по-третє, постійне тестування усіх звичних форм бізнес-комунікацій. Деякі з них під час війни стали неефективними взагалі, тому від них слід відмовитись.

Що стосується сенсової складової ефективних маркетингових комунікацій компаній в сфері нерухомості, тут важливо постійно діяти в умовах реальності, а саме:

1. Перед публікацією статті чи посту в інтернет-просторі, слід ознайомитися з ранковими новинами. Варто забути про контент-плани, розписані на місяці наперед. Ситуація змінюється швидко, тому планувати на довгострокові періоди не варто. Та й варто додати, що в теперішніх реаліях розважальний контент не на часі.

2. Найкраща рекламна стратегія під час війни – це чесність. У пріоритеті – проста реклама, представлена споживачам на базі трьох критеріїв: прозорість, зрозумілість та мінімалізм. У сфері девелопменту – це акцент на відновленні будівництва об'єктів у тому числі для того, щоб інвестори не втрачали довіру.

3. Розповідати у комунікаціях про допомогу країні. Із 24 лютого 2022 року більшість компаній в Україні активно долучаються до допомоги країні та підтримки ЗСУ. Про це можна і потрібно писати у соціальних мережах.

4. Фокус на наближенні перемоги. Можна не говорити про війну щодня, але треба кожен день висвітлювати напрямки діяльності на підтримку настання переможного миру, а саме: продовжувати будувати об'єкти нерухомості, надавати робочі місця українцям та підтримувати країну на економічному фронті[2].

Попре те, що країна проживає досить важкий етап у своєму економічному, соціальному, геополітичному розвитку, більшість компаній-забудовників переформатували маркетингові комунікації під вимоги часу, оновили

комунікаційні стратегії та поступово починають виділяти бюджети на різні актуальні маркетингові активності. У компаній сфери нерухомості є чітке розуміння потреби використання соціальних мереж та інтерактивних додатків для того, щоб залишатися успішними та конкурентоспроможними у своєму сегменті.

Вважаємо, що основною тематикою майбутнього періоду функціонування усіх сфер вітчизняної економіки стане тотальна відбудова. Поряд з цим актуальними, нагальними залишаться й інші, не менш важливі, такі як психоемоційний стан українців, ціна перемоги, глобальний перехід на підтримку українських виробників. А тому з часом, орієнтуючись на цифровізацію всіх сфер життя, ефективність маркетингових комунікацій компаній напряду залежатиме від врахування нових потреб та нових запитів споживачів.

Список використаних джерел

1. Тенденції в управлінні маркетинговими комунікаціями під час війни: стан справ та майбутнє українських компаній-рекламодавців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Джерело: https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2022-01/2022%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Global%20Report_Final.pdf

2. Український досвід: комунікації брендів під час війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Джерело: <https://cases.media/article/ukrayinskii-dosvid-komunikaciyi-brendiv-pid-chas-viini>

УДК: 338.2

ПИЛИПЕНКО Н., магістрантка

Науковий керівник – **ЗАБОЛОТНИЙ В.С.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Актуальність теми. Головною метою діяльності підприємств та одночасно основоположним показником ефективності діяльності є загальний фінансовий результат, тобто прибуток чи збиток. Отже, першочерговим завданням будь-якого суб'єкта господарювання є така організація власної господарської діяльності в результаті якої доходи перевищуватимуть витрати, а власник отримуватиме прибуток.

Особливо гостро ці питання постають під час військового стану. Адже ефективна діяльність виробничих підприємств це в першу чергу запорука стабільного фінансування працівників та бюджетів всіх рівнів за рахунок податку на прибуток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню теорії та практики організації бухгалтерського обліку, аналізу та контролю доходів підприємства присвячені праці: М.С. Абрютіної, І.О. Бланка, Н.М. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, М.І. Бухалкова, А.Д. Вивереця, Н.О. Гури, В.П. Грузінова, О.Д.Гудзинського, Н.І. Дорош, Г.Г. Кірейцева, В.В. Кулішова, Т.Г. Мельник, Л.Г. Мельника, В.К. Савчука, В.Г. Швець, В.І. Тітова та ряду інших науковців, однак вони не повністю висвітлюють особливості обліку, аналізу і контролю доходів агропромислових підприємств.

Доходи і витрати, як взаємопов'язані чинники утворення прибутку суб'єкта господарювання незалежно від форми власності та організаційно-правової форми господарювання, мають досліджуватися на всіх етапах їх формування.

Позитивний фінансовий результат (прибуток) відіграє дуже важливе значення у діяльності підприємства.

Він є основним узагальнюючим показником, в якому органічно поєднані та взаємопов'язані всі сторони фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Крім того прибуток є головним джерелом фінансування витрат на соціально-економічний розвиток підприємства, а податкові надходження до бюджету від сплати податку на прибуток – важливий елемент доходів держави.

Оскільки будь-яке виробниче підприємство створюється з метою одержання прибутку, то важливе місце в організації системи бухгалтерського обліку останніх належить раціональній організації обліку, аналізу та оподаткування доходів, які разом із собівартістю реалізованого товару та витратами на збут, є основним чинником, що визначають кінцевий результат діяльності та фінансовий стан підприємств.

Важливою, раціональною передумовою організації бухгалтерського обліку доходів від реалізації є розробка та затвердження графіку документообігу, бо документування господарських операцій здійснюється перш за все відповідальними посадовими особами відповідних підрозділів, а також працівниками бухгалтерії. Керівник підприємства затверджує розроблений головним бухгалтером графік документообігу, який повинен сприяти отриманню користувачами своєчасної, правдивої та корисної інформації про доходи від реалізації.

Бухгалтерський облік ведуть, а звітність складають на основі облікового принципу нарахування: доходи відображають у бухгалтерському обліку і відповідно у фінансовій звітності за відвантаженням продукції (товарів), виконанням робіт, наданням послуг незалежно від термінів одержання грошових коштів або їхніх еквівалентів від покупців (замовників).

Доходи від реалізації є основною частиною доходів виробничих підприємств. Їх облік ведуть на рахунок 70 «Доходи від реалізації»

Рахунок 70 "Доходи від реалізації" – пасивний, по кредиту субрахунків 701-703 відображається збільшення (одержання) доходу, по дебету – належна сума непрямих податків (акцизного податку, податку на додану вартість та інших передбачених законодавством); суми які отримуються підприємством на користь комітента; повернуті перестраховиками частки страхових платежів (страхових внесків, страхових премій); результат зміни резервів незароблених премій (у страхових організаціях) та списання у порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати".

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту або іншими напрямками, визначеними підприємством. Первинними документами при обліку доходів від реалізації є розрахунок бухгалтерії.

Таким чином ми переконались що раціональна організація системи обліку, аналізу і контролю доходів є важливою складовою забезпечення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання. Існуюча на українських підприємствах практика потребує вдосконалення, що вже частково втілено в новому НП(С)БО 1.

ПРОЦЕНКО А.А., магістрант

Науковий керівник – **ШЕМИГОН О.І.**, канд. с.-г. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ЯК СКЛАДОВОЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Звернуто увагу на значення іміджу підприємства у сучасних ринкових умовах. Наголошено на етапах формування останнього, а також на інструментарії, яким має забезпечуватись формування іміджу.

Ключові слова: імідж, конкурентоспроможність, формування іміджу, інструменти для створення іміджу.

Завдяки активації іміджевої політики, компанії-лідери прагнуть утримувати вагому частину споживачів на ринку, сегмент якого вони обслуговують, і завдяки цьому отримують високу лояльність останніх до себе. Така політика, на їх думку, забезпечує їм впізнаваність, високий рівень конкурентоспроможності та, як наслідок – зростання прибутку.

Для комерційного успіху, наголошує А.Просвіріна [1], будь-яка компанія повинна забезпечувати високу якість товарів і послуг, вести активну інноваційну та суспільно значиму діяльність, удосконалювати кадрову політику, приділяти достатньо уваги рекламній діяльності, а також формувати позитивний імідж в очах громадськості.

Споживача завжди приваблює те, що знаходиться в центрі уваги, і те, про що постійно говорять - яскраві, оригінальні, модні та популярні образи. Саме вони формують імідж і образ компанії в очах і почуттях споживача!

Оскільки ми говоримо про конкурентоспроможність підприємства, то це, на думку проф. П.Р. Пуцентейло[2], здатність використовувати внутрішній потенціал підприємства, формуючи і розвиваючи конкурентні переваги відповідно до умов мікро- і макросередовища. Конкурентоспроможність – це результат, що фіксує наявність конкурентних переваг. Конкурентоспроможність підприємства, наголошує далі автор і ми з ним погоджуємося, визначається не тільки кінцевими результатами діяльності підприємства, а закладається ще на стадії планування і є результатом управлінської діяльності на всіх етапах роботи підприємства. Тому конкурентоспроможність підприємства не можна виміряти якимось одним показником, для чого необхідно формувати систему економічних показників. Конкурентоспроможність визначає перебування економічного суб'єкта в конкурентному просторі, сприяє виконанню властивих функцій з відповідною якістю і вартістю, здійснює прояв в процесі конкуренції і розглядається, з одного боку, як важливий стимул ринкової активності, а з іншого – як динамічний процес пристосування до умов і вимог ринку. Вважаємо, що конкурентоспроможність – це здатність господарської одиниці випереджати конкурента у досягненні поставлених економічних цілей.

Наголошуючи на здатності господарської одиниці (організації, підприємства, фірми тощо) випереджати конкурента у досягненні поставлених економічних, і не лише, цілей – має бути набір інструментів, що і будуть забезпечувати конкурентні переваги, іншими словами – створювати позитивний імідж господарюючого суб'єкта.

О.В. Дейнега[3], наприклад, пропонує формувати імідж підприємства у такій черговості:

- виявлення у споживачів вражень про підприємство, імідж якого потрібно формувати;
- конструювання іміджу підприємства, як відповідь на очікування споживачів;

- розробка стратегії формування іміджу;
- безпосереднє формування іміджу: втілення моделі, реалізація оперативних та стратегічних планів;
- контроль за реалізацією плану;
- моніторинг сформованого іміджу, розробка заходів з його підтримки та модернізації.

Під час розробки іміджу, на думку С.Плакиди та Ю.Митрохіної [4], мають бути враховані такі основні чинники:

- маркетинговий – виокремлення маркетингових відмінностей об'єкта;
- соціологічний – визначення переваг, до яких схильна аудиторія;
- ситуаційний – визначення контексту, в якому відбувається формування іміджу;
- комунікативний – забезпечення відповідного інформаційного впливу.

Для створення іміджу, зазначають далі згадані авторки[4], використовують такі інструменти, як позиціонування, маніпуляція, міфологізація, емоціоналізація та візуалізація.

Позиціонування – розміщення підприємства у ринковому середовищі, зайняття певної позиції, яка відрізняється від позицій конкурентів.

Маніпуляція – переведення уваги з головного об'єкта на інший, наприклад на будь-яку особу, яка в подальшому асоціюється з головним героєм.

Міфологізація – створення міфу, в який підсвідомо бажає вірити цільова аудиторія і який практично не підлягає перевірці, оскільки підтверджується загальноприйнятим "усі так думають", "усі про це знають", "це відомо всім" тощо.

Емоціоналізація – подання емоційно цікавої, різноманітної інформації, яка і зацікавить, і захопить, і краще запам'ятається.

Візуалізація – створення візуальних елементів іміджу: товарних знаків, логотипів, кольорів, форми упаковки тощо.

Л.Ліпич, О.Хілуха, М.Кушнір [5] наголошують, що управління діловою репутацією є одним з найважливіших управлінських завдань підприємства. Соціальна програма управління діловою репутацією підприємства має враховувати особливості його розвитку, що дозволить досягнути цілі компанії. Ділова репутація, наголошують далі авторки, визначається в контексті розвитку інструментарію управлінських рішень, якості системи корпоративного управління, інтеграції в неї корпоративної соціальної відповідальності. Особливу увагу варто зосереджувати на дослідженні проблем, пов'язаних з позиціонуванням компанії на сучасних глобальних ринках, виявлення причинно-наслідкових зв'язків економічної і соціальної активності компанії, вибору механізмів і інструментів формування ділової репутації, потреб і запитів споживачів.

Проте, на нашу думку, крім враховування особливостей розвитку організації, має бути врахований і рівень конкуренції, особливо коли остання є прихованою. Оскільки, на жаль, такі інструменти прихованої конкуренції як дезінформація, незаконне використання чужих товарних знаків, компрометація товарів конкурентів тощо мають місце.

Отже, для успішного ведення бізнесу будь-яка компанія має забезпечувати належну якість товарів і послуг, вести активну громадську та суспільно значиму діяльність, удосконалювати кадрову політику, приділяти достатньо уваги рекламній діяльності, а також формувати позитивний імідж в очах громадськості.

Список літератури

1. Просвіріна А. PR, як інструмент створення корпоративного іміджу. URL: <https://koloro.ua/>
2. Пуцентейло П.Р. Конкурентоспроможність підприємства: методологія аналізу дефініції. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/>
3. Дейнега О.В. Імідж і репутація: сутність та особливості. Вісник Хмельницького національного університету. 2008. № 5. Том № 3. С. 58 – 61.
4. Плакида С.І., Митрохіна Ю.П. Імідж підприємства як фактор його конкурентоспроможності. URL: <http://www.rusnauka.com/>

УДК: 658.14:005.414

ПУНЬКО Ю.М., магістрант

Науковий керівник – **КОВАЛЬ Н.В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ, ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ

Проаналізовано типи фінансової стійкості підприємства. Систематизовано чинники, що впливають на фінансову стійкість. Досліджено послідовність аналізу фінансової стійкості. Побудовано алгоритм забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, аналіз фінансової стійкості, алгоритм забезпечення фінансової стійкості.

Фінансова стійкість нині є головною умовою ефективної роботи підприємства. Підприємство з високою фінансовою стійкістю має ряд переваг над конкурентами, зокрема, у процесі залучення інвестицій, при отриманні кредитів, виборі та укладанні угод з постачальниками, навіть в доборі висококваліфікованих працівників. Вища фінансова стійкість зменшує ризик збитковості та банкрутства підприємства при несподіваних змінах ринкової кон'юнктури [1].

Фінансова стійкість залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства. Її визначають, порівнюючи власний капітал та зобов'язання підприємства. Чим більша частка позикового капіталу в структурі пасивів балансу, тим більше ризикують кредитори, адже тим менша ймовірність повернення боргів, якщо підприємство-боржник збанкрутує. І саме співвідношення між зобов'язаннями і власним капіталом є найважливішою характеристикою фінансової стійкості.

Виділяють чотири типи фінансової стійкості:

1) абсолютна (майже зустрічається на практиці): підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів і всі свої запаси і витрати покриває власними коштами;

2) нормальна (найкращий варіант): для покриття запасів і витрат використовуються не лише власні, але й довгострокові позикові кошти;

3) нестійкий або передкризовий фінансовий стан: недостатня платоспроможність, проте підприємство має змогу повернутися до рівноваги завдяки скороченню дебіторської заборгованості, зменшення термінів оборотності запасів тощо. Такий тип фінансової стійкості допустимий за умови, якщо обсяг залучених коштів не перевищує загальної вартості сировини, матеріалів та готової продукції;

4) кризовий фінансовий стан: підприємство знаходиться на межі банкрутства, оскільки грошових коштів, в тому числі дебіторської заборгованості і короткострокових цінних паперів, не достатньо навіть для покриття кредиторської заборгованості та прострочених позик [2].

Всі численні фактори, що впливають на фінансову стійкість, умовно можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Внутрішні фактори:

- галузь, в якій працює підприємство, його розміри;
- залежність від кредиторів та інвесторів;
- наявність безнадійної дебіторської заборгованості;
- динаміка, структура, величина витрат, їх відношення до грошових доходів;
- склад продукції та наданих послуг, відповідність запитам споживачів; частка в загальному платоспроможному попиті;

- стан матеріально-технологічної бази підприємства, використання новітніх технологій;
- ефективність операцій (господарських і фінансових);
- ефективність менеджменту, гнучкість системи управління;
- наявність висококваліфікованих кадрів, сформованої організаційної культури, іміджу підприємства тощо [3; 4; 5].

Зовнішні фактори фінансової стійкості:

- рівень платоспроможного попиту;
- ділове співробітництво підприємства, наявність налагоджених економічних зв'язків з партнерами, ситуація на ринку постачальників;
- кредитно-фінансова, податкова, облікова, інвестиційна політика держави, ступінь розвитку фінансового ринку;
- конкуренція;
- стабільність в соціально-економічній та політичній сферах [3; 4; 5].

Зазвичай аналіз фінансової стійкості проводять в такій послідовності:

- 1) загальна оцінка фінансової стійкості;
- 2) розрахунок відносних показників за даними звіту про фінансовий стан (оцінювання фінансової стійкості з врахуванням майна та його стану, капіталу і його джерел);
- 3) розрахунок абсолютних показників за даними звіту про фінансовий стан, які допомагають визначити наявний тип фінансової стійкості, а також достатність джерел формування запасів;
- 4) розрахунок та факторний аналіз показників запасу фінансової стійкості і порогу рентабельності за даними звіту про фінансові результати;
- 5) загальні результати та висновок, чи є підприємство фінансово стійким [6].

Отже, основною метою проведення аналізу фінансової стійкості є визначення, чи має підприємство можливість та ресурси протистояти негативному впливу чинників на його фінансовий стан. В результаті аналізу повинно бути чітке розуміння наступних складових:

- чи в змозі підприємство вести ефективну господарську діяльність та отримувати прибуток у умовах економічної самостійності;
- наявність можливості погашення своїх боргів і збереження стану платоспроможності.

Алгоритм забезпечення фінансової стійкості наведено на рис. 1.

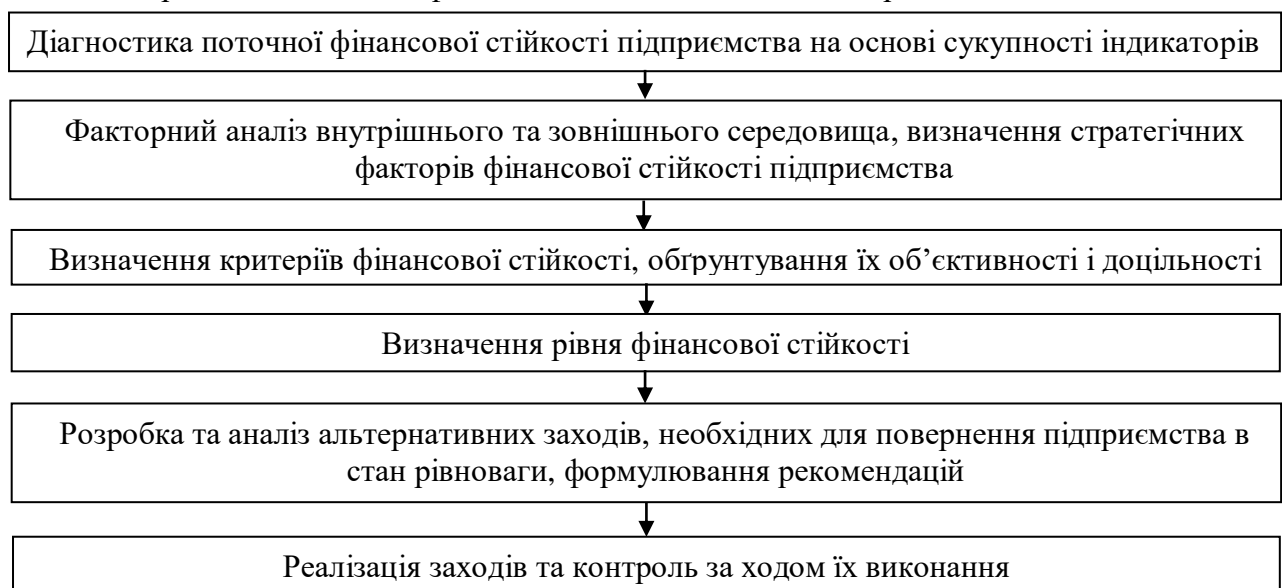

Рис. 1. Алгоритм забезпечення фінансової стійкості підприємства

Джерело: побудовано за [5].

Результати аналізу можуть бути корисними для засновників, менеджменту, ділових партнерів, а також банків. Наприклад, для власників, це можуть бути акціонери, інвестори та інші особи, що робили внески в зареєстрований капітал, може бути припустима висока частка позикових коштів. А кредитори, насамперед банки, навпаки надають перевагу високій частці власного капіталу в структурі балансу [3-4].

Отже, в процесі дослідження доведено, що фінансова стійкість – головна умова ефективної роботи підприємства. Встановлено, що на фінансову стійкість впливає сукупність зовнішніх та внутрішніх чинників. Досягнення фінансової стійкості неможливе без ефективного фінансового менеджменту.

Список літератури

1. Лунга О. В. Аналіз фінансової стійкості як необхідна умова забезпечення стабільності функціонування підприємства. URL: <http://www.sworld.com.ua/konfer29/196.pdf> (дата звернення 12.11.2022).
2. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.
3. Савельєва А. О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/21156/3806.pdf?seque> (дата звернення 12.11.2022)
4. Косарева І. П., Удовика Є. М. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємств. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/48.pdf> (дата звернення 12.11.2022)
5. Яловий Г. К., Бакеренко Н. П. Концептуальні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства. URL: <http://economy.kpi.ua/ru/node/286> (дата звернення 12.11.2022).
6. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: ПП «Астрая», 2020. 434 с.

УДК 658.5:005.584.1

РАШКІВСЬКИЙ В.О., магістрант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Автором обґрунтовано доцільність використання інструментарію стратегічного контролінгу в системі антикризового фінансового управління підприємством. Уточнено функції стратегічного контролінгу в системі антикризового фінансового управління, які відображають його сутність (попереджувальна, координуюча, інформаційно-консультативна, регулююча і коригувальна) та запропоновано інструментарій його реалізації. Запропоновано створення на підприємстві незалежної служби стратегічного контролінгу та висвітлено вимоги, яких доцільно дотримуватися з метою досягнення її високої результативності її управлінських рішень.

Ключові слова: стратегічний контролінг, фінансове антикризове управління, служба контролінгу

Досягнення стійкого розвитку підприємства забезпечується ефективним управлінням фінансами, реалізацією стратегічних та тактичних завдань, пов'язаних із максимізацією прибутком, підвищенням рентабельності, а також ростом його ринкової вартості, а також використанням сучасних методів та інструментів управління. Очевидно, що основною умовою їх стійкості та стабільності є здатність своєчасного передбачення та реагування на перші ознаки виникнення кризових явищ та одночасно забезпечувати утримання стабільного їх функціонування. З

метою забезпечення дієвості антикризового фінансового управління необхідним є формування його системи контролінгу.

Стратегічний контролінг орієнтує менеджмент підприємства на новий рівень на основі інтеграції, координації, регулювання діяльності в напрямі досягнення стратегічних цілей. Про це свідчать результати наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо змісту та функцій контролінгу в системі управління підприємством [1,2]. Розвиток підприємств у високо ризикових умовах вимагають підвищеної уваги до переосмислення використання стратегічного контролінгу як інструменту антикризового фінансового управління.

З метою впровадження стратегічного контролінгу доцільно створити спеціалізовані підрозділи. Побудова цих підрозділів повинна органічно вписатися в організаційну структуру менеджменту підприємства та враховувати конкретні умови управління та обрану концепцію реалізації контролінгу. Успішному функціонуванню системи антикризового фінансового управління підприємством сприяє також дієвістю системи організаційного забезпечення служби контролінгу під якою слід розуміти взаємопов'язану сукупність внутрішніх функціональних підрозділів підприємства, які забезпечують розробку, прийняття і реалізацію стратегічних фінансових рішень. Оскільки система антикризового фінансового управління є складовою частиною загальної системи управління підприємством, його структура повинна бути інтегрованою до загальної організаційної структури управління, що дозволить знизити загальний рівень управлінських затрат, забезпечити координацію і регулювання дій системи антикризового фінансового управління із іншими управлінськими підсистемами та підвищити ефективність контролю за реалізацією стратегічних рішень.

Дієвість служби контролінгу в системі антикризового фінансового управління підприємством досягається за умови додержанням наступних вимог: забезпечити ув'язку цілей і завдань в області стратегічного контролінгу, їх досягнення і співставність із стратегічними цілями антикризового фінансового управління підприємством; служба стратегічного контролінгу повинна бути самостійною, незалежною відносно окремих рівнів адміністративного управління, на яких приймаються управлінські рішення.

Результати досліджень свідчать, що в процесі створення стратегічного контролінгу на підприємстві виникає завдання створення самостійної служби контролінгу або розподілу його функцій серед інших структурних підрозділів. Нами узагальнено переваги створення самостійної служби контролінгу, а саме:

- створення формування інтегрованої системи інформаційно-аналітичної та методичної підтримки керівництва та менеджменту у процесі прийняття управлінських рішень в системі антикризового фінансового управління;

- забезпечується взаємозв'язок стратегічного та оперативного контролінгу при розробці стратегії антикризового фінансового управління;

- розробка і реалізація нової концепції, яка базується на новому способі мислення керівництва, орієнтованої на антикризове фінансове управління, тобто на стійкий розвиток підприємства;

  - сприяє розвитку постійних і послідовних інновацій;

  - надає можливість вибору і реалізації нових методів, способів та інструментів, які забезпечують попередження, передбачення і подолання кризових ситуацій;

  - формування комунікаційних мереж та створення умов для успішного їх

функціонування в системі антикризового фінансового управління [3,4].

На основі узагальнення наукової літератури виділено наступні функції контролінгу в системі антикризового фінансового управління, які розкривають його сутність, а саме:

попереджувальна, яка в рамках реалізації завдань контролінгу забезпечує своєчасне визначення перших ознак кризової ситуації;

координаційна, яка передбачає урахування впливу факторів зовнішнього середовища та вектору їх впливу на фінансову стабільність підприємства;

інформаційно-аналітична підтримка розробки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень;

коригування та регулювання дій та заходів на випадок виникнення кризових явищ [5,6].

Підсумовуючи вищезазначене та узагальнення перелічених функцій можна визначити сферу можливостей контролінгу як: інформатора про фінансовий стан підприємства (стійкий, докризовий, кризовий); оперативного інструменту виявлення різних закономірностей функціонування і розвитку підприємства на основі вивчення та спостереження за основними етапами життєвого циклу підприємства; процедури виявлення та побудови причинно-наслідкових зв'язків покращення або погіршення фінансових та не фінансових показників; ситуативного позиціонування, що дозволяє узагальнити досвід управлінської поведінки; формування системи раннього встановлення кризової ситуації, необхідної для своєчасного розпізнавання змін та розробки відповідних превентивних заходів; формування комунікативних мереж та створення умов для їх успішного функціонування.

Отже, стратегічний контролінг це інструмент реалізації антикризової фінансової стратегії, який в умовах постійної зміни факторів зовнішнього середовища дозволяє забезпечити розробку стратегічних рішень за такими напрямками: відстежувати динамічне зовнішнє середовище; формувати стратегічні підходи, адекватні умовам та змінам, якими стикається підприємство; сприяти розробці антикризової фінансової стратегії, що базується на стійких конкурентних перевагах; мати точну уяву про бізнес в режимі реального часу.

Список використаної літератури

1. Моргун Г. В. Стратегічний контролінг як підсистема стратегічного управління. Електронний ресурс: Режим доступу: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2014-4-0-pages453_459.pdf
2. Капліна А. І. Контролінг у системі ефективного управління підприємством. Ефективна економіка. 2021. № 2. С. 67-74. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.70>
3. Мочона Л.Г. Сучасні інструменти стратегічного контролінгу на підприємстві / Л.Г. Мочона // Бізнес Інформ. 2013. № 11. С. 406-416.
4. Цигилик І.І. Контролінг в системі управління / Актуальні проблеми економіки. 2005. № 3. С. 117-123.
5. Коробка, С. Теоретичні аспекти впровадження контролінгу в систему управління підприємством. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка, 2021. (5), 65-71. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.8>
6. Ватченко О.Б., Прохорова А.С. Контролінг у системі управління підприємством. Економічний простір. 2016. № 116. С. 209-219.

СААКЯН М.М, студентка

Науковий керівник – **ТОМІЛОВА-ЯРЕМЧУК Н.О.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Закономірним є прагнення власників бізнесу до максимального вдосконалення бухгалтерського обліку як гарантії успішності своєї діяльності. Ключовим елементом в цьому питанні є автоматизація обліково-аналітичних процесів.

Ключові слова: автоматизація, обліково-аналітичний процес, інформатизація, електронний документообіг, програми.

Одним з головних елементів розвитку ринкових відносин є правдиве відображення результатів господарської діяльності. За даних умов на підприємствах зростає необхідність використовувати бухгалтерський облік, щоб контролювати й удосконалювати свою роботу, адже він не тільки відображає господарську діяльність, але й безпосередньо впливають на неї. Головним завданням керівника є встановлення стратегічної мети та завдання підприємства, приймати своєчасні управлінські рішення, координувати дії підрозділів та працівників на досягнення поставленої мети. Зазвичай для вирішення управлінських рішень не вистачає аналітичних даних бухгалтерського обліку, які відображають реальні фінансово-економічні та виробничі процеси. В сучасних умовах зростає роль засобів автоматизації обліку, що дозволяє практично повністю вирішити проблему точності та оперативності інформації.

Вивчення теоретичних та методологічних аспектів розвитку та впровадження комп'ютерних інформаційних систем на підприємствах займалися такі вчені як: М.Т. Барановський, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Г.Г. Кірейцев, Ю.А. Кузьмінський, М.Г. Чумаченко [1]. Дані вчені зробили значний внесок в розвиток інформаційних систем бухгалтерського обліку.

Автоматизація бухгалтерських систем повинна відповідати таким вимогам:

- здійснювати синтетичний та аналітичний облік активів, капіталу, зобов'язань з елементами управлінського обліку;
- формувати фінансову, податкову, статистичну звітність;
- безпомилково переносити дані з однієї друкованої форми в іншу;
- надавати іншу довідкову інформацію для потреб ведення господарської діяльності;
- забезпечувати звернення до даних і звітів за минулі періоди (ведення архіву).

Автоматизація обліку дозволяє бухгалтерам ефективно виконувати свої функції. Важливою перевагою нових інформаційних є їх орієнтація на вже існуючі форми ведення бухгалтерського обліку, журнально-ордерну систему, що не передбачає внесення істотних змін у принципи бухгалтерського обліку. У той же час вдосконалюється техніка збору та обробки інформації [1].

Протягом останніх років в Україні щораз більше суб'єктів господарювання розуміють необхідність переходу від паперової бухгалтерії до цифрової.

Насамперед це пов'язано із поширенням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Без цього неможливим є вихід на міжнародну торговельну арену і, як наслідок, залучення зовнішніх інвестицій. Адже коли підприємство виходить на міжнародний ринок, необхідно, щоб організація ведення його бізнесу відповідала міжнародним стандартам. Саме цю проблему й вирішують автоматизовані системи, які на основі разового внесення первинної інформації дають змогу в найкоротший термін розрахувати багато показників і використати їх надалі для подання звітності.

Окрім того, використання для обліку автоматизованих програм є запорукою прозорості та якості сформованої звітності. У свою чергу, прозора звітність виступає запорукою розвитку не лише окремих суб'єктів бізнесу, а й економіки країни загалом.

Ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки автоматизації обліково-аналітичних процесів, яка дозволяє оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати її для формування, редагування і друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги різним ланкам управління щодо ефективності роботи.

На жаль, незважаючи на наявні досягнення з автоматизації, проблема переходу до цифрового обліку в Україні залишається вкрай гострою. Насамперед це визначається необхідністю вкладення значних фінансових ресурсів не лише у програмне забезпечення, а й у навчання персоналу, який не завжди володіє необхідними навичками [2, с. 902]. Отримана в спадок від радянського союзу практика ведення ручної бухгалтерії не зникає і досі. Багато працівників, особливо старшого віку, не виявляють бажання навчатися новим правилам ведення обліку і чинять опір автоматизації. В цьому випадку перед керівником постає вибір: або змінити бухгалтера, або відмовитись від переходу на бухгалтерську програму і рішення не завжди на користь останнього. З іншого боку, проблема низької кваліфікованості бухгалтерських працівників починається ще на етапі навчання у вищому навчальному закладі. Застарілі методи обліку досі активно вивчаються студентами. Практичних занять із сучасними програмами вкрай мало. Таким чином, нові спеціалісти випускаються з вишів також не повністю підготовленими до роботи в нових умовах. Проте в цьому випадку ситуація дещо краща. Нове покоління, яке виросло разом із поширенням сучасних технологій у їхньому житті, легко адаптується і навчається новим цифровим навичкам, питання стоїть лише за часом і бажанням.

Ще однією важливою проблемою, з якою пов'язана автоматизація є необхідність постійного оновлення бухгалтерських програм. Це означає, що розробникам треба постійно підлаштовувати свої продукти під новації. Для суб'єктів господарювання ситуація ускладнюється тим, що зазвичай для оновлення їм потрібно залучати фахівця ззовні, а це спричинює виникнення додаткових витрат.

Часто причиною, яка слугує стопором для автоматизації обліку, є важкість обрання програми, яка б максимально відповідала потребам підприємства. В цьому випадку без залучення фахівця не обійтись. А це також додаткові витрати. З іншого боку, якщо програма не відповідає потребам суб'єкта господарювання – її завжди можна доопрацювати або переробити [3, с. 56]. Для цього необхідно підключити

спеціаліста з інформаційних технологій. Більшість програм можна переформатувати під себе, якщо ж це не передбачено – на допомогу приходять зовнішні обробки. Вони органічно вписуються в загальний інтерфейс облікової програми після первинного налаштування і надалі працюють без втручання людини.

Проте, незважаючи на низку проблем, автоматизація в Україні відбувається гігантськими кроками.

Таким чином, автоматизація обліково-аналітичних процесів передбачає, що частину функцій бухгалтера зможе виконувати комп'ютер і, як наслідок, підвищується ефективність та якість ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Автоматизація обліково-аналітичних процесів на підприємстві в умовах ринкової економіки є однією з найважливіших засад його ефективного функціонування.

Список літератури

1. Івахненко С.В. Класифікація програмного забезпечення бухгалтерського обліку і контролю // Бухгалтерський облік і аудит. 2016. № 7. С. 55-65.
2. Бразілій Н., Крот Ю. Особливості впровадження комп'ютерних бухгалтерських програм на підприємстві в сучасних умовах господарювання // Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №22. С. 900–905.
3. Ратушний М. Інноваційний підхід до організації обліку в умовах застосування сучасних автоматизованих систем на вимогу реалізації стратегії сталого розвитку // Управління, адміністрування та право: проблеми, тенденції досягнення. 2021. №1 С. 55–61.

САЄНКО В.Е., МАКСИМЕЦЬ В.В., магістранти
Науковий керівник – **ШЕВЧЕНКО А.О.**, канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У роботі досліджено сутність поняття брендинг, зроблено аналіз основних брендів компанії, досліджено різноманіття шляхів популяризації та просування нових брендів морозива та визначено стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції.

Ключові слова: брендинг, асортимент морозива, популяризація бренду, комплексна рекламна компанія.

На ринку молокопереробної продукції існує жорстка конкурентна боротьба за свого споживача та розширення ринків збуту. Все це потребує використання менеджментом підприємств нових більш ефективних інструментів просування товару, формування його іміджу у споживачів, зокрема, брендингу.

В умовах сьогодення бренд розцінюється як нематеріальний актив компанії, це така торгова марка, яка вигідно вирізняється з поміж марок конкурентів і дозволяє ідентифікувати її товар та створити більш лояльними до нього покупців [1].

ПАТ «Житомирський маслозавод» здійснює виробництво та реалізацію повного спектру молочних продуктів під торговою маркою «Рудь». Підприємство спеціалізується на виробництві натуральних молочних продуктів без використання консервантів, немолочних домішок та стабілізаторів. Широкий асортимент товарів (більше 140 найменувань товарів) дає можливість компанії задовольняти певний цільовий сегмент ринку та різні вимоги покупців. Широта товарної номенклатури ПАТ «Житомирський маслозавод» складається із восьми асортиментних позицій: вершкове масло під брендом «Вологодське», заморожені продукти та напівфабрикати під брендом «Шеф – кухар», молочні продукти (молоко, сметана, йогурт, ряжанка, кефір, закваска, кисломолочний напій, молочна сироватка, сир), спреди, сирки (глазуровані, заморожені), заморожені продукти (овочі та ягоди), заморожене тісто.

Але найбільше торгова марка «Рудь» відома своїм морозивом. Вона вже декілька років поспіль займає лідируюче положення на ринку морозива в Україні. За даними аналітиків AR– group товариство входить в ТОП– 5 лідерів вітчизняного ринку морозива: ПАТ «Житомирський маслозавод» (ТМ Рудь) – 26,7%), «Ласунка» (ТМ Ласунка) – 23,8%, «Львівський холодокомбінат» (ТМ Лімо) – 15,6% і «Хладопром» (ТМ Хладік) – 9,9% [2].

В умовах високої конкуренції на вітчизняному ринку морозива товариство постійно підтримує авторитет бренду «Рудь». Компанія створює всі можливі умови та використовує свої виробничі потужності для розширення асортименту морозива та створення нових брендів, щоб сформувати їх позитивний образ у покупців і щоб вони віддавали перевагу своїй улюбленій торговій марці. Зручна упаковка, висока якість морозива, що задовольняє самі вибагливі смаки споживачів – все це складові брендингу компанії. З метою підтримання високого авторитету бренду «Рудь» та підвищення конкурентоспроможності своєї продукції ТМ «Рудь» випустила нову лінійку морозива, яка отримала європейське та вітчизняне визнання якості – бренд

«100% морозиво», який поєднує в собі різноманіття смаків та оригінальність рецептури. Заслуговує на увагу нова лінія органічного морозива та спеціальне морозиво для дітей (табл.1).

Таблиця 1 – Асортимент морозива ПАТ «Житомирський маслозавод» ТМ «Рудь»

Широта асортименту	Глибина	Насиченість
Ріжки	12	«Імпреза», «Ескімос», «Імперія», «Тофі», «Фісташка», «Заморожений йогурт»
Фруктовий лід	3	«Фрутсік», «Ульот»
Ескімо	14	«Ескімос», «Картопелька», «Бананчик», «Каштан», «100%», «Імперія», «Чорниця - суниця», «Персик-манго», «Кокос», «Диня- лайм», «Золотий ключик»
Паперові стаканчики	2	«Ескімос- Organic»
Вафельні стаканчики	14	«Пролісок», «Ескімос», «Три молока», «Дитяче бажання», «Супершоколад», «Щербет», «Крем-брюле», «Пустунчик», «100%»
Брикети	5	«Люкс з ізюмом», «Ескімос», «Супер шоколад», «100%», «Чорнісіммо»
Вагове	12	«Ескімос» (з різними смаками), «100%», «Золотий ключик», «Згущене молоко»
Відра	10	«Заморожений йогурт», «Грильяз», «100%», «Дитяче бажання»
Десерти	4	«Крем-пломбір», «Англійський десерт», «Швейцарський шоколад», «Торфут»

Джерело: [3].

Нещодавно компанія випустила на вітчизняний ринок нову лінію десертного морозива від ТМ «Рудь» – «Крем – Пломбір», а також новий бренд органічного морозива «Ескімос – Organic». Для просування нового бренду «Крем – Пломбір» ТМ «Рудь» здійснила комплексну рекламну кампанію на власній бренд – платформі з використанням відеороликів та банерної реклами в мережі Google Display Network, завдяки якій нове морозиво швидко зайняло лідируючі позиції на ринку.

Завдяки добре налагодженій системі рекламних міроприємств в інтернеті(публікація статей в соціальних мережах, PR– статті, каталоги інтернет – магазинів органічної продукції, email–розсилки),розповсюдження роздаткових матеріалів та промоакцій в супермаркетах та кафетеріях(щорічне проведення «Свято морозива»)підприємство максимально ефективно популяризує новий бренд. Завдяки такій рекламній активності заплановані обсяги продажу нового бренду були перевищені на 45%.

Для забезпечення популяризації бренду ТМ «Рудь» компанія витрачає багато зусиль на підвищення якості продукції за рахунок впровадження стратегії якості. Використання даної стратегії дозволило товариству отримати дозвіл на реалізацію своєї продукції в країни Європейського союзу.

Список використаних джерел

1. Гончар О. І. Брендінг, як інструмент забезпечення результативності господарської діяльності сучасного підприємства / О. І. Гончар // Соціально-економічний розвиток регіонів у контексті міжнародної інтеграції: наук. журн. / Херсонський нац. техн. ун-т. – Херсон, 2016. - № 14 (3). – С. 53-56.
2. Офіційний сайт Аграрного інформаційно – аналітичного агенства [Електронний ресурс]. URL: <https://ar-group.kiev.ua/uslugi/61-obzor-rynka/>
3. Офіційний сайт ПАТ «Житомирський маслозавод». URL: [https:// rud.ua/ compa ny/manufacture/](https://rud.ua/companymanufacture/) (дата звернення: 25.10.2022).

УДК 657

СВІНЦЬКА Я.Ю., магістрантка

Науковий керівник – **ХОМЯК Н.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АУДИТОРСЬКОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Автором розглянуто можливості використання даних фінансової звітності підприємства для аудиторської оцінки його фінансово-майнового стану та надання пропозицій щодо покращення фінансової стабільності.

Ключові слова: аудиторська перевірка, фінансова звітність, фінансово-майновий стан, ризики, стабільність.

Фінансова звітність підприємств є джерелом необхідної інформації для різних її користувачів, зокрема аудиторів. Аудитор під час аудиторської перевірки повинен вирішити наступні основні завдання аудиту:

- дати загальну оцінку стану облікового процесу на підприємстві;
- визначити, чи забезпечує облік систематичний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства, збереженням і використанням ресурсів, станом розрахунків;
- встановити наявні порушення у бухгалтерському обліку і розробити рекомендації замовнику щодо їх усунення та попередження;
- дати оцінку достовірності фінансової звітності.

Але перед аудитором також стоїть не менш важливе завдання: на основі даних фінансової звітності досліджуваного підприємства оцінити підприємство на предмет його надійності, платоспроможності, фінансової стійкості як потенційного партнера користувачів цієї звітності. Тобто в аудиторському висновку аудитору доцільно визначити фінансово-майновий стан підприємства-клієнта та перспективи його подальшої діяльності, надати пропозиції щодо покращення виявленого стану. Розглянемо ці питання на прикладі ТОВ Агрофірма «Дім».

Товариство з обмеженою відповідальністю Агрофірма "ДІМ" відноситься до сфери аграрного бізнесу, працює на ринку України з 2000 р. Розташовано підприємство в с. Дрозди Білоцерківського району Київської області. Вид економічної діяльності: змішане сільське господарство, в тому числі рослинництво, тваринництво, зберігання зерна та інші послуги.

Аудиторську оцінку фінансово-майнового стану ТОВ Агрофірма «Дім» доцільно розпочати з аналізу складу і джерел формування його майна.

**Таблиця 1 –Агрегований порівняльний аналітичний баланс
ТОВ Агрофірма «Дім» за 2021 рік**

№ п/п	Стаття балансу	На початок звітного періоду		На завершення звітного періоду		Зміни за звітний період			
		тис. грн.	% до під-сумку	тис. грн.	% до під-сумку	абсолютні (+,-), тис. грн. (гр. 3-гр.1)	темп, % (гр. 5 : гр. 1)	струк-тура змін,% (за гр.. 5)	питомої ваги пунктів, (гр. 4- гр.. 2)
	A	1	2	3	4	5	6	7	8
I. Актив									
1.	Майно разом	60243	100	59973	100	-270	-0,5	100	-
1.1	Необоротні активи	16588	27,5	27970	46,6	+11382	68,6	-4215,6	+19,1
1.2	Оборотні активи	43655	72,5	32003	53,4	-11652	-26,7	+4315,6	-19,1
1.2.1	Запаси	22191	36,8	20164	33,7	- 2027	-9,3	+750,8	-3,1
1.2.2	Дебіторська заборгован.	14361	23,9	9831	16,7	- 4530	-31,5	+1677,8	-7,2
1.2.3	Інша поточна ДЗ	21	0,1	-	-	-21	-100,0	+7,8	-0,1
1.2.4	Поточні біолог. активи	1457	2,4	1695	2,9	+238	+16,4	-88,2	+0,5
1.2.5	Гроші та їх еквіваленти	5625	9,3	313	0,1	-5312	-94,5	+1967,4	-9,2
II. Пасив									
2	Джерела майна, разом	60243	100	59973	100	-270	-0,5	100	-
2.1	Власний капітал	55349	91,8	49632	82,8	-5717	-10.4	4,8	-9,0
2.1.1	Додатковий капітал	2958	5,0	2958	5,0	0	0	0	-
2.1.2	Пайовий капітал	207	0,4	207	0,4	0	0	0	-
2.1.2	Нерозподілений прибуток	52184	86,4	46457	77,4	-4752	-9,1	5,7	-9,0
2.2	Позичковий капітал	4894	8,2	10341	17,2	5447	111,3	-5,0	+9,0
2.2.1	Довгостроково-ві зобов'язання	122	0,2	120	0,2	-2	-1.7	8,0	-
2.2.2	Короткострокові кредити та позики	-	-	7000	11,6	7000	x	X	+11,6

Для цього необхідно здійснити порівняння якісних зрушень у майновому стані підприємства. В цьому нам допоможуть дані таблиці 1, в якій загальні показники вихідного звітного балансу ТОВ Агрофірма «Дім» за стандартною формою 1 за 2021р. представлені для зручності розрахунків у вигляді агрегованого порівняльного аналітичного балансу (табл.1). Дані таблиці 1 дають можливість нам бачити структуру активів та пасивів підприємства, абсолютну та структурну їх динаміку за звітний період.

За даними таблиці 1 бачимо, що валюта балансу, тобто загальна вартість майнових ресурсів ТОВ Агрофірма «Дім» з початку та на кінець 2021 р. залишилася майже на одному рівні. Вона дещо зменшилася, а саме на 270 тис. грн., що становить 0.5%. В структурі ж майна бачимо значне збільшення необоротних активів – на 11382 тис. грн. або на 68,6% та зменшення майже на цю ж суму оборотних активів – 11653 тис. грн. або в структурі майна – на 6.7%.

Дані таблиці 1 яскраво демонструють позитивні характеристики джерел утворення активів ТОВ Агрофірма «ДІМ» на початок звітного періоду. Так, в

структурі пасивів велику питому вагу – 91,8% становив власний капітал. Це дає можливість стверджувати про високий ступінь автономності, тобто самостійності ТОВ Агрофірма “ДІМ” на початок звітної періоду, незалежність його від зовнішніх джерел фінансування. Залучені кошти становили лише 8,2%.

Джерела фінансування діяльності підприємства

Рис.1. Джерела фінансування діяльності ТОВ «ДІМ» за 2021 рік

Графічно вартість загальних джерел фінансування діяльності ТОВ «ДІМ» за 2021 рік представлена на рис. 1.

Але слід відмітити, що на кінець 2021 року ситуація набирає ризикові тенденції. Відсоток власного капіталу зменшився на 10,4% , резерви не поповнювалися, на 9,1% зменшилася сума нерозподіленого прибутку, майже вдвічі збільшилася частка залученого капіталу в структурі загальної суми валюти балансу ТОВ Агрофірма “ДІМ”.

Діяльність підприємства на протязі 2021 року призвела до погіршення фінансово-майнового стану, до нестачі власних коштів, суттєво зменшився запас стійкості фінансового стану.

Для того, щоб зупинити негативні тенденції та покращити фінансовий стан, на нашу думку, підприємству слід вжити наступні заходи.

В першу чергу потребують оптимізації активи підприємства. Для цього слід звернути увагу на ефективність використання наявних на початок року та придбаних на протязі звітної періоду основних засобів. Доцільно переглянути їх склад та знайти шляхи позбавлення від тих об’єктів, які підприємство не використовує. Такі дії забезпечать покращення показників фондоддачі.

ТОВ Агрофірма “ДІМ” для здійснення нормальної діяльності вкрай потребує грошових коштів. Для вирішення цієї суттєвої проблеми підприємству доцільно здійснити заходи по зменшенню обсягів незавершеного виробництва. Такі заходи забезпечать надходження готової продукції. Маркетингові заходи сприятимуть надходженню грошових коштів від збільшення обсягів реалізації продукції. Крім того, поповненню грошових коштів та їх еквівалентів можуть сприяти рішення щодо продажу неефективних об’єктів основних засобів.

За звітний період в діяльності підприємства спостерігається позитивна тенденція зменшення дебіторської заборгованості. Але з метою запобігання відволікань грошових ресурсів, мінімізації ризиків появи безнадійних

заборгованостей підприємству слід якомога зменшити практику реалізації своєї продукції без авансових платежів від покупців. У випадках, коли це не можливо, підприємству доцільно запровадити практику ведення досьє на своїх контрагентів.

Виходу із фінансової кризи підприємству, на наш погляд, можуть допомогти заходи по диверсифікації, направлені на розвиток мережі послуг ТОВ Агрофірма «ДІМ», зокрема:

- формування більш різноманітної виробничої структури у відповідності до сучасного попиту, спрямовуючи сили на розвиток в першу чергу м'ясного скотарства;

- розвиток первинної переробки сільськогосподарської продукції на базі власних виробничих потужностей;

- обробіток сільськогосподарських угідь юридичним особам;

- здавання в оренду тих об'єктів основних засобів, які тимчасово не використовуються підприємством та інші.

Список літератури

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змін, і доп.) // [http:// audit.w3.kiev.ua](http://audit.w3.kiev.ua).
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. — 2-ге видання. — К.: Знання, 2019. — 662 с.
3. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2020. — 378 с.
4. Фінансова звітність ТОВ Агрофірма «Дім» за 2020-2021рр.

УДК 354:4.053

СКЛЯРСЬКА О.В., магістрантка

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Розглянуто сутність публічного адміністрування у сфері соціального захисту, що полягає у створенні умов для забезпечення добробуту населення та належного рівня його життя шляхом цілеспрямованої діяльності спеціально уповноважених органів – суб'єктів публічного адміністрування.

Ключові слова: соціальний захист населення, публічне адміністрування, соціальна політика, соціальні послуги.

Відзначимо, що на теперішній час держава через систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування оптимально намагається забезпечити механізм реалізації права громадян на соціальний захист. Слід вказати, що соціальний захист населення – одна із сфер суспільного життя, невід'ємними властивостями якої є системність та об'ємність, а також значна змістовна наповненість. Так, до сфери соціального захисту населення як об'єкта публічного адміністрування належить впорядкування суспільних відносин щодо соціального забезпечення, соціального страхування та соціальної підтримки і допомоги. При цьому, кожен із вказаних напрямів публічного адміністрування має складну внутрішню структуру, що відображається на специфіці системи суб'єктів публічної

адміністрації та інструментах, які ними застосовуються. У той же час, ефективна державна соціальна політика має бути побудована таким чином, щоб концентрувати зусилля органів державної влади на розв'язанні протиріч та усуненні невідповідностей між фактичними потребами населення в соціальному захисті і соціальних послугах та реальними можливостями держави в задоволенні конституційних соціальних прав громадян.

Аналіз сучасного стану соціально-економічної ситуації в країні свідчить про те, що публічне адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні не повністю відповідає вимогам, які ставлять перед нею потреби українського суспільства та світові соціальні стандарти. Вважаємо, що формування ефективних механізмів публічного адміністрування у сфері соціального захисту, здатних виробляти та реалізовувати цілісну державну політику у вказаній сфері, спрямовану на потреби громадян, сталий суспільний розвиток та адекватне реагування на внутрішні і зовнішні виклики, є важливою передумовою євроінтеграційного курсу України та базисом розбудови сильної демократичної держави, у якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю [1].

На жаль, на шляху структурних реформ основні поняття адміністрування у сфері соціального захисту абстрагували від аналізу та фундаментального осмислення чималої кількості доленосних для України питань. Тому вважаємо актуальним потребу комплексної концентрації зусиль наукового середовища та державних інституцій за для подолання перешкод та ризиків на шляху модернізації усіх сфер соціального життя суспільства, особливо у період доленосних змін, на шляху яких знаходиться Україна. Сказане повною мірою стосується сфери соціального захисту населення, яка в умовах воєнного часу та прискорення європейської інтеграції зазнає кардинальних трансформацій.

Аналізуючи теоретико-методичні складові публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні, зауважимо, що вказана проблематика не є предметом комплексного галузевого дослідження. На нашу думку, є окремі складові дослідження та розгляду певних аспектів публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні, які висвітлено у наукових працях провідних вітчизняних вчених, зокрема, вони мають достатнє теоретичне підґрунтя для вивчення проблемних аспектів публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення в Україні.

Так, наприклад, аналіз соціального захисту населення як складової соціальної політики держави здійснено А. Гончаровим. Вирішуючи цілу низку конкретних задач, яких спрямовано на дослідження питання удосконалення діяльності органів управління у сфері соціального захисту населення в умовах становлення та розвитку України як соціальної держави, автор приходить до висновку, що поняття «соціальна політика», яке є похідним від поняття «соціальна держава», у сфері соціального захисту населення можна визначити як систему правових, організаційних та інших заходів державних органів і недержавних установ та організацій, що враховують економічний потенціал країни і сформовані для підтримання соціальної стабільності у суспільстві, створення умов для забезпечення добробуту працездатних осіб та належного рівня життя тих, хто через непрацездатність та інші життєві обставини не має достатніх засобів для існування [2].

Вважаємо логічною думку, що система соціального захисту населення виконує реабілітаційну, запобіжну, стимулюючу, інвестиційну, перерозподільну функції, передбачає захист від втрат, пов'язаних з непрацездатністю, нещасним випадком, безробіттям та заходи, яких спрямовано на їх запобігання. Важливим є вирівнювання соціальної забезпеченості громадян, задоволення попиту всіх категорій населення на соціальні послуги, стимулювання до участі в суспільно корисній праці, попередження настання соціальних ризиків, встановлення соціальних гарантій на рівні держави, адміністративно-територіальної одиниці, підприємства з визначенням відповідних функцій та відповідальності, що сприятиме утвердженню соціальної справедливості та соціальної стабільності в Україні [3].

Як висновок зауважимо, що нашу думку логічним буде сприйняття поняття публічного адміністрування у сфері соціального захисту як цілеспрямованої діяльності спеціально уповноважених органів – суб'єктів публічного адміністрування (органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів делегованих повноважень та окремої групи органів), які здійснюють специфічні функції у публічно-правовій сфері, використовуючи інструменти публічного адміністрування з метою забезпечення публічно-соціальних інтересів.

Список літератури

1. Ліжевський А.Л. Правові засади публічного адміністрування у сфері соціального захисту населення. *Право і суспільство*. 2021. № 1. Ч. 2. С. 43–48. URL: http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2021/1-2_2021/14.pdf (дата звернення: 08.11.2022).
2. Гончаров Андрій. Поняття соціального захисту. *Право соціального забезпечення*. 2009. № 10. С. 126-129. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15757/32-Goncharov.pdf?sequence=1> (дата звернення: 08.11.2022).
3. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. Київ: Центр громадської експертизи. 2009. С. 26-27. URL: https://www.irf.ua/files/ukr/programs_law_areas_publ_2028_ua_law.pdf (дата звернення: 08.11.2022).

УДК 338.2:330.

СОРОЧАН Н.Г., магістрант

Науковий керівник – **КСЬОНЖИК І.В.**, д-р екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАКУПІВЕЛЬ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ ЗА БЮДЖЕТНІ КОШТИ

Наведено визначення поняття «публічні закупівлі» з управлінської точки зору. Встановлено форми надмірних витрат бюджетів різних рівнів, які можуть бути спровоковані неефективними публічними закупівлями.

Ключові слова: публічні закупівлі, бюджетні кошти, економічна ефективність, товари, роботи, послуги.

Публічна закупівля – це ринкова операція, що залишає за ринком процес «прийняття рішень», максимально використовуючи перевагу конкуренції між усіма зацікавленими постачальниками товарів або послуг на ринку.

Публічні закупівлі в Україні не можна ототожнювати з приватними закупівлями або із закупівлями в рамках проектів і програм, що фінансуються міжнародними фінансовими організаціями, як наприклад, Світовим банком та ЄБРР. Безперечно, основні принципи і методи значною мірою подібні, але вони розроблені вказаними організаціями для задоволення своїх особливих вимог з врахуванням інтересів не лише позичальників, а й країн-членів цих організацій. Публічні закупівлі здійснюються у більш складних умовах і мають вирішувати набагато більше завдань, пов'язаних з ефективним використанням бюджетних коштів[1].

В аспекті економіки публічні закупівлі становлять значну частину ВВП в усіх країнах з ринковою економікою. Самі лише обсяги (у середньому 20 %) свідчать про потужний потенціал для державних заощаджень на користь країни, не кажучи вже про такий самий потенціал з точки зору зменшення збитків і надлишкових витрат [2].

Програми економічних реформ в усіх розвинених країнах спрямовані на зменшення державних видатків. Для цього існує декілька механізмів, але дуже важливим їх інструментом може бути підвищення ефективності і дієвості публічних закупівельних операцій. Публічні закупівлі фінансуються за рахунок бюджетних коштів і завжди є компонентом програм, що охоплюють інвестиції або поточні потреби.

Міжнародний досвід свідчить про те, що поєднання жорсткої конкуренції, професіоналізму в умовах ринку та ефективних недискримінаційних процедур закупівлі може забезпечити значне зниження цін, підвищення якості, ефективності витрат у державному секторі та органах місцевого самоврядування.

Публічні закупівлі відіграють стратегічно важливу роль у модернізації інфраструктури та створенні нових інформаційних технологій.

Неефективність публічних закупівель може призвести до надмірних витрат у формі:

- підвищення цін;
- закупівлі непридатного, низькоякісного обладнання;
- придбання обмежених та низькоякісних послуг;
- відстрочення реалізації проектів;
- несприятливих і неповних умов контрактів для замовника.

Наведемо загальні умови здійснення закупівлі товарів, робіт чи послуг за бюджетні кошти:

1. Замовник безоплатно подає для оприлюднення на веб-порталі Уповноваженого органу в порядку, встановленому Законом України «Про публічні закупівлі», інформацію про закупівлю [3].

2. Вищевказана інформація може додатково оприлюднюватися на вибір замовника в інших засобах масової інформації, на веб-сайтах замовника (у разі наявності) або веб-сайтах відповідних органів влади, органів місцевого самоврядування.

3. Процедури закупівлі та попередня кваліфікація учасників не можуть проводитися до/без оприлюднення оголошення про проведення процедури закупівлі.

4. Оголошення про проведення процедури закупівлі та про результати процедури закупівлі у строки, встановлені в частині першій цієї статті, обов'язково

додатково оприлюднюються на веб-порталі Уповноваженого органу англійською мовою, якщо очікувана вартість закупівлі перевищує суму, еквівалентну:

для товарів і послуг - 133 тисячам євро;
для робіт - 5 мільйонам 150 тисячам євро.

5. Закупівля може здійснюватися шляхом застосування однієї з таких процедур:

відкриті торги;
двоступеневі торги;
запит цінних пропозицій;
попередня кваліфікація учасників;
переговорна процедура закупівлі.

Відповідальність за вибір та застосування процедур закупівлі несуть виключно службові (посадові) особи замовника.

6. Замовник вимагає від учасників попередньої кваліфікації подання ними документально підтвердженої інформації про їх відповідність кваліфікаційним критеріям.

7. Звіт про результати проведення процедури закупівлі складається обов'язково, у терміни, встановлені Законом України «Про Публічні закупівлі».

8. Усі документи щодо державних закупівель, передбачені цим Законом, зберігаються замовником протягом трьох років.

Замовник не повинен установлювати дискримінаційні вимоги до учасників.

Список літератури

1. Акімова Л. М. Практика електронних державних закупівель у країнах. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід: матеріали V наук.-практ. семінару (Дніпропетровськ, 20 березня 2017 р.). Дніпропетровськ, 2017. URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/itis%20seminar%202017/pdf/akimova-3.pdf (Дата звернення: 08.11.2022).

2. Чижевська Л.В., Псьота В.О. Трансформація державних закупівель у публічні: українські реалії. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах: матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 31 березня 2020 р.). Тернопіль. 2020. С. 14-16.

3. Про публічні закупівлі : Закон України № 922-VIII від 25.12.2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (Дата звернення: 08.11.2022).

УДК: 352/354

СТУДЗІНСЬКИЙ О.О., магістрант

Науковий керівник – **ПАНАСЮК В.І.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ ЦЕНТРОМ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Розглянуто основні проблеми та шляхи їх вирішення, які виникають на сучасному етапі реформування публічного управління та адміністрування в частині надання адміністративних послуг та удосконалення цього процесу.

Ключові слова: адміністративні послуги, публічне управління, центр надання адміністративних послуг, цифровізація.

У сучасних умовах державотворення Україна, фактично ще з часів проголошення незалежності, обрала вектор на євроінтеграцію, що підтверджується гармонізацією національного законодавства зі стандартами та нормами Європейського Союзу, активною імплементацією положень європейського права до національної нормативної бази, адаптацією та оновленням правових актів до викликів сучасності, проведенням загальнодержавних реформ для подальшого набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Одна із таких реформ направлена на врегулювання питання ефективного здійснення публічного управління, складовою частиною якого є надання адміністративних послуг. Зі стрімкою цифровізацією суспільства виникає необхідність удосконалення механізму надання адміністративних послуг, що зумовлює надзвичайну актуальність досліджуваної теми.

Метою написання роботи є всебічний аналіз стану надання адміністративних послуг в Україні з наступним висвітленням пропозицій щодо удосконалення механізму надання адміністративних послуг, враховуючи виклики сучасності.

Насамперед слід зазначити, що відповідно до пункту 1 статті 1 Закону України «Про адміністративні послуги» адміністративною послугою є певний результат реалізації владних повноважень суб'єктом надання адміністративної послуги за заявою фізичної чи юридичної особи, направлений на виникнення, зміну чи припинення прав, виконання обов'язків заявника згідно з законом [1]. Відтак, на думку К. Бабенко, запровадження процедури надання адміністративних послуг несе «нову ідеологію», яка полягає в обслуговуванні громадян державою, а найбільшим її досягненням є норми, що регулюють організацію роботи Центрів надання адміністративних послуг [2, с. 42].

З моменту реалізації механізму надання адміністративних послуг пройшло десять років, протягом яких більше 21 разів вносилися зміни до вказаного вище закону, що свідчить про постійне вдосконалення механізму обслуговування населення. Відтак, для доступності отримання кожним громадянином адміністративних послуг Міністерство розвитку громад та територій України у 2021 році провело моніторинг, за результатами якого виявлено, що 815 громад мають Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), а 615 – їх ще не утворили [3].

На нашу думку, механізм надання адміністративних послуг оновлюється досить повільно, що не відповідає сучасному стану впровадження інноваційних технологій, удосконалення техніки та комп'ютерних програм, можливостей науки. Тому, варто запропонувати декілька шляхів для покращення механізму надання адміністративних послуг.

Перш ніж говорити про нижчі рівні (на яких безпосередньо функціонують ЦНАП), варто проаналізувати декілька основних проблем, які виникають на вищому рівні (рівні органів державного управління), що й спричиняє більшість подальших труднощів. Йдеться про те, що в проектах рішень Кабінету Міністрів України часто бракує належної фінансово-економічної оцінки розрахунків при формуванні того чи іншого механізму (його зміни) надання послуг через суперечність ідей розробників вимогам Регламенту уряду. Вважаємо необхідним запровадження суворої перевірки проектів актів уряду на відповідність чинному законодавству та на врахування реалій сьогодення (діджиталізації, цифровізації сфери публічного управління, досягнення науки).

Іншою проблемою є те, що управління у міністерствах надмірно централізоване, а посадові особи міністерства перевантажені адміністративними справами, які можна делегувати на нижчі рівні управління. Отже, аби вирішити цю проблему, необхідно беззаперечно слідувати обраному Україною ще в 2014 році напрямку на децентралізацію, делегувавши певний обсяг повноважень на місцеві рівні, залишивши за центральними органами виконавчої влади право здійснення контролю.

На нижчому рівні спостерігається досить повільне та нерегулярне висвітленні інформації на сайтах органів виконавчої влади чи місцевого самоврядування певної територіальної громади щодо надання певної адміністративної послуги. Вважаємо, що забезпечення відкритості та прозорості публічного управління у сфері надання адміністративних послуг, зокрема шляхом використання інформації, даних, зібраних державними органами, сприятиме оперативному висвітленню відкритих даних на офіційних веб-сайтах органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, де створені Центри надання адміністративних послуг.

Водночас теоретики адміністративного права вважають, що стандарти надання державних послуг мають принципове значення для розробки на їх основі аналогічних послуг у приватному секторі, враховуючи принципи ефективності, простоти, своєчасності, зручності, відкритості, рівності та економічності [4, с. 147].

Додатково слід звернути увагу на вдосконалення механізму надання адміністративних послуг крізь призму цифрової складової цього процесу. Відтак, модернізована система технічного регулювання як ефективний важіль управління економікою відіграє значну роль у розробці конкурентоспроможної високоякісної продукції, а охорона навколишнього середовища та економне використання ресурсів становить основу сталого розвитку будь-якої країни. Тому, вважаємо доцільним удосконалити механізм надання електронних адміністративних послуг шляхом скорочення бюрократичності та спрощення механізму отримання певної послуги шляхом розробки національними органами, наприклад, офіційного мобільного додатку.

Отже, проаналізувавши сучасний стан створення Центрів надання адміністративних послуг та проблеми, котрі виникають у процесі надання адміністративних послуг, було розроблено деякі рекомендації стосовно удосконалення механізму надання таких послуг. За основу розроблення рекомендацій було взято ті глобалізаційні процеси, котрі відбуваються нині в державі – цифровізація всіх сфер суспільного життя (зокрема і публічного управління та адміністрування), діджиталізація, децентралізація (розширення обсягу послуг, які надаватимуться на місцевому рівні адміністраторами), модернізація технологій (запровадження сучасних програмних систем та електронних додатків), вдосконалення процесу надання електронних послуг тощо.

Список літератури

1. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. Відомості Верховної Ради, 2013. № 32. Ст. 409.
2. Бабенко К. Адміністративна реформа як невід’ємна складова процесу реалізації Конституції України. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2008. № 1. С. 41–51.
3. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 16 липня 2021 року. Офіційні дані Міністерства розвитку громад та територій України. URL:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/742/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_16.07.2021.pdf (дата звернення: 11.11.2022).

4. Вороніна Ю.Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування: навчальний посібник. Мелітополь: ТОВ Колор Принт, 2020. 204 с.

УДК 658.14/.17:005.915

ФУРСЕНКО А.С., магістратрант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Автором висвітлено основні положення теорії вартісно-орієнтованого менеджменту. Обґрунтовано актуальність використання концепції управління вартістю підприємства у нинішніх умовах діяльності вітчизняних бізнесових структур. Узагальнено найбільш відомі показники, які характеризують вартість бізнесу, та використовуються у вартісному підході, який називається Value-Based Management (VBM) – управління вартістю підприємства та зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: управління вартістю, підприємство, економічна додана вартість (EVA), додана акціонерна вартість (SVA), додана грошова вартість (CVA).

Нові економічні умови ведення бізнесу, які ускладнилися веденням війни, вимагають використання нових підходів і моделей управління підприємством, які дозволяють підвищити його інвестиційну привабливість, економічну стійкість, а також забезпечувати конкурентоспроможність. Серед нових підходів фінансового менеджменту найбільшого визнання та практичного використання набуває вартісно-орієнтований підхід (Value-Based Management (VBM)) до управління підприємством, основною метою якого є ріст його цінності для власників. Відповідно, всі управлінські рішення підприємства повинні бути спрямованими на досягнення цієї цілі. У цьому розумінні вартісно-орієнтований менеджмент розглядається як комплексна система управління, зорієнтована на максимізацію найбільш імовірної цінності, яка повинна бути створена, а оцінка результатів діяльності організації базується на показниках доданої вартості.

Управління вартістю це процес неперервної максимізації вартості компанії, направлений на якісне покращення стратегічних та оперативних рішень на всіх рівнях підприємства за рахунок концентрації зусиль на ключових факторах вартості [1,2]. Вартісно-орієнтований менеджмент безпосередньо пов'язаний із процесами максимізації прибутку, оскільки величина нерозподіленого прибутку капіталізується та збільшує вартість власного капіталу. Таке управління представляє собою неперервну реорганізацію, направлену на досягнення максимальної вартості.

Зазначимо, що при визначенні ринкової вартості необхідно використовувати не лише вартість активів, але й власний гудвіл, який у балансі не відображається. Ці активи не амортизуються і не відображаються в балансі, до них можна віднести: професійний рівень та навички працівників, репутація, географічне розміщення

підприємств і т.д. При цьому юридично власники мають права на те, що відображено в балансі підприємства.

Відомо, що ринкова вартість підприємства складається із ринкової вартості активів та інвестиційної премії за частку ринку, яку контролює організація. Тобто, ринкова вартість майже завжди вище вартості активів (без урахування боргів). Отже, ринкова вартість – з одного боку, це ринкова ціна, за якою здійснюється угода на ринку, з другого боку, показник розвитку підприємства, який характеризує кінцевий результат і зростання добробуту власників.

Для власників вартість підприємства є єдиним критерієм оцінки його благополуччя, який дає комплексну уяву про ефективність управління бізнесом. Такі показники, як прибуток, собівартість, фінансові показники, зокрема, ліквідність, фінансова стійкість, оборотність є проміжними характеристиками окремих економічних аспектів діяльності підприємства. Такий показник, як вартість є загальним показником, єдиною характеристикою цінністю товару. Зазначимо, концепція управління вартістю дозволяє не тільки вирішити поставлені завдання, але й пояснити природу переливу капіталу із однієї галузі в іншу.

Капітал представляє собою само зростаючу величину, тому його вартість повинна постійно підвищуватися. Якщо вартість капіталу не збільшується, то його власники приймають рішення про пере спрямування його у ту сферу або бізнес, які спроможні забезпечити одержання цільового прибутку. Правління метою якого є створення вартості, тобто управління вартістю, слід розглядати як якісне покращення стратегічних і оперативних рішень, які приймаються на всіх рівнях структури управління підприємством, на основі виявлення та впливу на фактори вартості, о також концентрації зусиль всіх відповідальних осіб, які забезпечують збільшення вартості.

У 80-90-і роки минулого століття з'явилися показники, які відображають процес створення вартості, на основі деяких із них почали формуватися навіть системи управління (наприклад, EVA и EVA-based management) [3,4]. Найбільш відомі із них – економічна додана вартість (EVA), додана акціонерна вартість (SVA), додана грошова вартість (CVA), ринкова додана вартість (MVA), дохідність грошового потоку на одиницю інвестицій (CFROI). Кожний із цих показників має свої переваги та недоліки, і розраховується для різних цілей та заінтересованих осіб. Вважаємо, найбільш доцільно для оцінки бізнесу використовувати показники економічної доданої вартості (EVA), доданої акціонерної вартості (SVA) та доданої грошової вартості (CVA).

Водночас, із всіх існуючих показників, які призначені для оцінки процесу створення вартості підприємства, EVA є найбільш поширеним. Пояснити таку ситуацію можна тим, що даний показник є простим у розрахунку, а також дозволяє оцінити ефективність як роботи підприємства в цілому, так й окремих його підрозділів. Показник EVA розраховується за наступною формулою:

$$EVA = NOPAT - K_w \times C \quad (1),$$

де, NOPAT – чистий операційний прибуток за мінусом податків, але до виплати процентів (Net Operating Profits After Taxes);

K_w – середньозважена ціна капіталу (WACC);

C – вартісна оцінка капіталу.

Показник EVA є індикатором якості управлінських рішень: постійне

забезпечення позитивної величини цього показника свідчить про збільшення вартості підприємства, тоді як від'ємне значення цього показника підтверджує про її зниження. Зазначимо, що доцільність використання EVA полягає в тому, що інвестори підприємства повинні одержати відповідну норму відшкодування за прийнятий на себе ризик. Якщо цього не відбувається, то відсутній реальний прибуток, і власники не вбачають вигід від вкладення інвестицій у підприємство.

У рамках управління вартістю підприємства показник EVA використовується: при складанні капітального бюджету, при оцінці ефективності діяльності та справедливої оцінки результативності менеджерів.

Переваги використання концепції в рамках управління вартістю підприємства пов'язані із адекватним та не трудомістким визначенням за допомогою цього показника ступеня досягнення підрозділами, підприємством або окремим проектом цілі щодо підвищення ринкової вартості. Цей показник має певні переваги перед чистою приведеною вартістю (NPV), оскільки NPV-аналіз вимагає розрахунку необхідно

Величини інвестицій із точним визначенням обсягу та часу грошових потоків за періодами. Розрахунок показника доданої вартості, так само як й показника NPV, можна проводити за кожним окремим періодом функціонування підприємства без додаткового урахування минулих подій і передбачення майбутнього, а просто виходити із оціненої на основі бухгалтерських даних величини вкладеного капіталу. При цьому на основі EVA значно простіше проводити аналіз планових показників інвестиційного проекту із фактичними досягнутими результатами, показник EVA дозволяє наочно зафіксувати дані, які дозволяють зробити висновок про рівень ефективності окремих інвестицій або їх сукупності у конкретному періоді часу.

Показник доданої акціонерної вартості використовується для оцінки правильності прийняття стратегічних рішень. Як й будь-який інший показник, що базується на концепції залишкового доходу та використовується у рамках управління вартістю підприємства, SVA виходить із припущення про те, що створення доданої вартості для акціонерів (позитивна величина SVA) досягається в той момент, коли рентабельність нових інвестицій підприємства перевищує середньозважені затрати на капітал ($ROIC > WACC$). При цьому важливою умовою є те, що будь-які дії менеджерів підприємства повинні бути направленими на одержання додаткової вигоди для власників підприємства, яка фактично визначається приростом її акціонерного капіталу. У загальному вигляді цей показник SVA розраховується як різниця розрахункової вартості акціонерного капіталу та балансової вартості акціонерного капіталу. Основним недоліком даного показника є трудомісткість розрахунку та труднощі, пов'язані з прогнозуванням грошових потоків.

В останні роки практики фінансисти віддають перевагу показнику SVA, як критерію створення вартості, та розглядають його у якості: показника віддачі від інвестиційного капіталу, для чого використовується потоковий показник – грошові потоки (cash flows); затрат на залучення та обслуговування капіталу із різних джерел, тобто середньозважена вартість капіталу.

Розрахунок даного показника базується на концепції залишкового доходу (residual income) та здійснюється за формулою:

$$SVA = AOCF - WACC \square \square TA \quad (2),$$

де AOCF (Adjusted Operating Cash Flows) – скоригований операційний грошовий потік;

WACC – середньозважена вартість капіталу;

ТА – сумарні скориговані активи

Внаслідок того, що кожний із розглянутих показників має свої обмеження та недоліки, ведеться серед науковців та практиків дискусія про їх доцільність у використанні при оцінюванні вартості підприємства. Однак, вважаємо, що доцільність використання того чи іншого показника необхідно визначити менеджменту підприємства на основі урахування оперативності, цілей, вигід і затрат, пов'язаних із одержанням інформації, необхідної для їх розрахунку [5.6]. Зокрема, метою розрахунку показника EVA є задоволення власників підприємства, тобто показує створену вартість за одиничний момент часу. Однак, на цей показник не впливають зовнішні чинники, а значить результат контролюється менеджерами.

Показник SVA найбільш підходить для цілей власників бізнесу та потенційних інвесторів, оскільки його розрахунок базується на доходному підході, тобто враховує грошові потоки, інвестиції із урахуванням фактору часу та інфляції.

Список використаної літератури

1. Момот Т.В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління: від теорії до практичного впровадження: Монографія. – Харків: ХНАМГ. – 2006. – 380 с.

2. Шатило Л. Value-Based Management в українських реаліях: чи варто вітчизняним компаніям добре вартувати? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rozvitok_biznesu/statti/value_based_management

3. Костирко Л. Методологічні основи визначення параметрів управління вартістю підприємства / Л. Костирко // Економіст. – 2007. – № 8. – С. 20–22.

4. Калабухова С. В. Концепція економічної доданої вартості в аналітичній оцінці акціонерного капіталу / С. В. Калабухова – Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2009. - № 6, т. 2. – С. 206-209.

5. Сарапіна О. А. Методологічні підходи до оцінки підприємств з позиції управління їх вартістю / О. А. Сарапіна. – Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. - № 33. – Ч. 3. – С. 179-183.

6. Недільська Л.В. Основні компоненти зростання капіталізації сільськогосподарських підприємств / Л.В. Недільська. – Наукові читання. – 2018. – С. 73-76

УДК: УДК 658.589:005.591.6

ФУРДЕЦЬКИЙ Р.А., студент

Науковий керівник – **КЕПКО В. М.**, канд. екон. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

furdetskiy2000@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Досліджено основні проблеми, які перешкоджають інноваційному розвитку підприємства та запропоновані напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю в ТОВ “Корсунське” Звенигородського району Черкаської області.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, товариство, управління, технології.

У сучасних умовах, впровадження інновацій є основним способом зміцнення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств досягнення високих темпів розвитку і рівня прибутковості. Для досягнення прийнятного рівня ефективності їм необхідно постійно удосконалювати виробничі технології з метою забезпечення високої якості продукції та оптимізації витрат.

Об'єктом дослідження обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Корсунське» Звенигородського району Черкаської області. Загальна земельна площа ТОВ «Корсунське» у 2021 р. склала 3559,6 га, з якої площа ріллі – 3048 га або 85 %. Середньорічна чисельність працівників зайнятих в сільському господарстві ТОВ «Корсунське» в 2021 році становила 102 працівника. ТОВ «Корсунське» має зерно-молочний напрям спеціалізації з розвиненим вирощуванням технічних культур.

Аналіз інноваційної діяльності досліджуваного підприємства, розглядаючи підприємство як систему, включає в себе аналіз складових діяльності внутрішнього та зовнішнього середовища [1].

Для виявлення прямого впливу можливих факторів виробництва на ефективність функціонування зовнішнього та внутрішнього середовища ТОВ «Корсунське» було проведено SWOT аналіз. Сильними сторонами ТОВ «Корсунське» слід вважати такі: зручне місцерозташування; сприятливі природно-кліматичні умови; забезпеченість трудовими ресурсами; досвід виробництва продукції; наявність матеріальних ресурсів; висока фінансова незалежність; достатній рівень фінансової стійкості; відсутність довгострокової кредиторської заборгованості; стійке майнове становище; наявність попиту на продукцію.

ТОВ «Корсунське» має вже сформований механізм управління інноваційною діяльністю, що наразі допомагає підприємству працювати в ринкових умовах та прибутково вести господарську діяльність.

Як продуктової інновації в рослинництві можна розглядати те, що у 2020 році ТОВ «Корсунське» почало вирощувати озимий ріпак. Це культура, яка останніми роками набула великої популярності серед сільськогосподарських товаровиробників. Стимулом до розвитку зерновиробництва є підтримання високих закупівельних цін на зерно завдяки його експорту. Експортування продукції вирощування олійних культур та продуктів їх переробки також є стимулом для удосконалення технологій їх вирощування. Ріпак є основною олійною культурою, яка використовується для виробництва біопалива. Урожайність ріпаку в 2020 році становила 30,4 ц/га, а у 2021 – 31,1 ц/га. Рентабельність ріпаку в 2020 році – 37,1%, в 2021 році – 49,5%.

Однією з інновацій у товаристві за досліджуваний період було використання фосфоритного борошна. Воно вноситься в ґрунт з метою підвищення його родючості. Фосфористе борошно є водночас і меліорантом, і фосфорним добривом, яке містить близько 32 % кальцію та 20 % фосфору. Фосфорне добриво ефективно розкислює ґрунти, підвищує врожайність приблизно на 10 %, покращує якість продукції (зокрема олійність соняшнику та цукристість буряків), зменшує норму внесення азотних і калійних добрив на 15-25 %, має тривалу післядію – вносить 1 раз на 5 років. Також ТОВ «Корсунське» використовує нові мінодобрива, якими не користувалося раніше, а саме Вуксал Мікроплант (для зернових та зернобобових); гербіциди: Гром, Гранд, Террамін, Екран; пестициди: Байзафон, Джерело, Форсаж

500; фунгіциди: Акробат МЦ, Фольпан.

За досліджуваний період ТОВ «Корсунське» придбало також кілька одиниць техніки. Це, зокрема, зернозбиральний комбайн John Deere 9600, трактор John Deere 7020 та преспідбирач рулонного типу John Deere 592, ґрунтообробні агрегати, причіпні обприскувачі. Найбільш вигідним капіталовкладенням було придбання комбайну John Deere 9600. Він належить до надійних високопродуктивних марок сільськогосподарської техніки, яка обладнана комбінованою системою обмолоту, має молотильний барабан високої продуктивності та два вмонтовані повздовжні пальцеві сепаратори.

У рамках обстеження нами було запропоновано керівникам різних рівнів управління ТОВ «Корсунське» (5 осіб) оцінити наявність негативного впливу низки чинників на започаткування або здійснення інноваційної діяльності. Цілком очікувано найбільш складною проблемою опитані вважають нестачу власних коштів для фінансування інноваційної діяльності. Ще нижче респонденти оцінювали негативний вплив на їх інноваційну активність відсутності кредитів та інших зовнішніх джерел фінансування. Однак відомо, що нерідко агровиробники й не планують брати кредити через високу їх вартість.

Лише 20% обстежених керівників зазначили, що відчували проблеми, пов'язані з нестачею кваліфікованих працівників для впровадження інновацій, хоча за рейтингом негативний вплив цього чинника йде наступним після чинників фінансового характеру. 40% респондентів вказали, що відчували середній за ступенем вплив невизначеності ринкового попиту, що заважало їм впроваджувати продуктивні інновації. Переважна більшість зазначили, що не відчували значних проблем з інформаційним забезпеченням інноваційної діяльності. Загалом не вбачають вони особливих проблем з пошуком партнерів для співпраці при впровадженні інновацій.

Однією із головних складових, яка відображає здатність підприємства до впровадження різного роду новацій є його інноваційна сприйнятливість [2]. Нами проведено експертну оцінку щодо рівня інноваційної сприйнятливості ТОВ «Корсунське». Інтегральний показник інноваційної сприйнятливості ТОВ «Корсунське» демонструє значення, що відповідають низькому рівню ($0 \leq I \leq 0,24$). Це свідчить про недостатню ефективність організації виробничих процесів, спостерігається нестача основних засобів залучених у виробництві, існує дефіцит джерел зовнішнього фінансування, амортизаційні кошти на основні засоби використовуються не на відновлення виробництва, а для фінансування наявної діяльності, обладнання та основні виробничі фонди поновлюються повільними темпами.

Одним із напрямків розвитку інноваційного бізнесу, яку може запропонувати ТОВ «Корсунське» може стосуватися впровадження технології аеробного компостування. Виготовлення компосту за запропонованою технологією дозволяє зменшити використання гербіцидів, значно поліпшити якість ґрунту без внесення великої кількості хімічних добрив. Крім того застосування даної технології дозволить підприємству вирішити проблему утилізації гною. Проект є вигідним та пропонується до впровадження: рівень рентабельності продукту склав 159%, строк окупності – 3,2 роки.

Важливим резервом підвищення ефективності діяльності ТОВ «Корсунське» є впровадження управлінської інновації щодо розробки системи управління якістю.

Нами розраховані витрати на проведення аналітичних робіт по розробці структури СУЯ і визначено, що вони доцільні. На кожен вкладену гривню на впровадження СУЯ ми отримуємо ефект в розмірі 1,53 грн.

Для підвищення ефективності інновацій необхідно удосконалювати існуючу систему стимулювання працівників та спеціалістів за впровадження нових проектів [3].

Таким чином, для здійснення ефективної підприємницької діяльності ТОВ «Корсунське» постійно необхідно розробляти та впроваджувати інновації, удосконалюючи систему управління інноваційною діяльністю. Адже ефективна система управління інноваційною діяльністю може стати дієвим інструментом в сучасній конкурентній боротьбі та джерелом розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Боковець В.В. Удосконалення управління інноваційними процесами на сучасних підприємствах. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2017. Випуск 24. Частина 1. С. 88–92.
2. Лівощко Т.В. Інновації та інноваційна політика підприємства: принципи формування та механізми реалізації / Т.В. Лівощко, Д.С. Дворніченко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. №6. С. 116-124.
3. Череп А.В., Олейнікова Л.Г., Череп О.Г., Ткаченко О.В. Управління інноваційним розвитком підприємств на основі реінжинірингу: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. 270 с.

УДК: 631.15:005.21:330.311.1

ХАХУЛА Б.В., доктор філософії в галузі економіки
Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто питання щодо організаційних засад формування системи управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств. Встановлено, що основним напрямом управлінських підходів до інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є їх інтенсифікація, комплексна механізація та автоматизація виробничих процесів, доступність позикових коштів для розвитку матеріально-технічної бази, використання інвестиційно-інноваційного потенціалу з метою збільшення обсягів виробництва продукції, а отже, зниження собівартості виробництва продукції та нарощення прибутку, ефективне використання якої в подальшому забезпечить високий рівень конкурентоспроможності підприємства та зміцнення їх економічного стану.

Ключові слова: інновація, розвиток, сільськогосподарське підприємство, управління, стратегія.

Управління розвитком сільськогосподарських підприємств являє собою процес розробки перспективної моделі майбутнього стану організації, яка дозволяє враховувати вплив факторів зовнішнього середовища та включає в себе механізми пристосування до них і нейтралізацію їхнього негативного впливу через набір адаптаційних стратегій та стратегій росту.

При прийнятті рішення про вибір і впровадження інновацій в діяльності менеджмент підприємства прораховує ризики окупності та майбутню

прибутковість бізнесу. До основних і найбільш істотних ознак, що визначають тип інноваційної поведінки товаровиробників, відносять: рівень новизни інновацій; характер; орієнтацію та тип товаровиробника; використання стратегії удосконалення сільськогосподарськими підприємствами із низькою ресурсозабезпеченістю; використання підприємствами власних і позикових коштів для впровадження інноваційних технологій.

Оцінювання ефективності діяльності підприємства залежить від типу завдань, які вирішуються, та може проводитися за такими напрямками: визначення економічної ефективності управлінської діяльності; оцінка соціальної ефективності управлінських рішень; визначення технічної ефективності рішень, що приймаються; комплексна оцінка ефективності управлінських рішень з урахуванням економічних, технічних, соціальних та екологічних наслідків. При визначенні оцінки ефективності виробництва сільськогосподарської продукції важливими критеріями є максимізація прибутку та екологічна безпека кінцевої продукції.

При оцінюванні рівня інноваційного розвитку важливо враховувати технологічні прийоми, способи, що використовуються у процесі виробництва продукції. При цьому коефіцієнт рівня інноваційного розвитку в поєднанні з економічними показниками вказує на ефективність інвестицій, спрямованих безпосередньо у виробництво, та є індикатором технічного, технологічного й організаційного розвитку галузі.

Діяльність підприємства, яке об'єднує у своєму складі галузі з індустріальними технологіями та традиційним виробництвом, доцільно оцінювати поетапно. Насамперед проводиться економічна оцінка прогресивної технології основної галузі за визначеною системою показників. Порівняння показників конкретної галузі можливе й за показниками підприємства, якщо неповний обсяг продукції виробляється на індустріальній основі. Потім аналізують результати роботи підприємства в цілому та визначають вплив використання індустріальної технології на ефективність роботи підприємства в цілому.

Актуальними напрямками інноваційного розвитку розглядаються екологізація виробництва, використання біологічних активів, перехід до автоматизації трудомістких процесів, роботизації виробничих процесів. З метою оцінки основних виробничих процесів, які виконуються за допомогою системи машин та обладнання, використовуються такі показники: вартість засобів механізації, обсяг капіталовкладень, трудомісткість виробництва продукції, експлуатаційні витрати, приведені витрати.

При визначенні ефективності виробництва продукції на індустріальній основі першочергове значення має економічна оцінка індустріальної технології. Зазначимо, що освоєння прогресивної технології впливає на ефективність діяльності підприємства в цілому. В умовах вузькоспеціалізованого виробництва, коли діяльність підприємства сконцентрована в основному на окремій стадії виробництва, показники комплексної економічної оцінки технології будуть в основному ідентичні параметрам діяльності підприємства в цілому.

Отже, темпи розвитку сільськогосподарського виробництва у майбутньому будуть визначатися інтенсивністю інноваційних процесів, здатних забезпечити значний ефект та окупність вкладень в інновації у відносно короткий період.

Результати аналізу теоретичних аспектів щодо управлінських підходів до

інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств дають підстави для певних висновків: 1) стратегія розвитку підприємств має бути зорієнтована на ефективне використання умов, які забезпечуватимуть стабілізацію можливостей прирощення економічного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників шляхом удосконалення організації відтворювального процесу в економіці; 2) стратегію розвитку сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі можна визначити як впорядковану в часі систему пріоритетних напрямів розвитку галузі, що охоплюють підвищення якісних характеристик матеріально-технічної бази.

Список літератури

1. Муляр Т.С. Формування і реалізація стратегії підприємств. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 2 (6). С. 289-300.
2. Ткаченко А. М. Наукове передбачення та невизначеність майбутнього у стратегічному плануванні. Економіка промисленості. 2009. Т. 47. № 4. С. 16-18.
3. Патица Н.І. Напрями та перспективи інтеграції сільського господарства України у світовий аграрний ринок. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2021. Вип. 23(2). С. 53–60.
4. Шибаніна О.В., Купчишина О.А. Державна підтримка інноваційного розвитку аграрного сектору України. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2020. № 2. С. 340–352.

УДК 005.21:658.821:664.66

ХМЕЛЬНИЦЬКА С.А., магістрант
Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд.екон.наук
Білоцерківський національний аграрний університет

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНОЮ ПОЗИЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИРОБНИЦТВА ХЛІБА ТА ХЛІБОБУЛОЧНИХ ВИРОБІВ

Ринок хлібобулочних виробів і хлібопекарська галузь, яка його обслуговує, посідають особливе місце у продовольчому секторі, незалежно від географічного розташування, культури споживання та рівня соціально-економічного розвитку країн.

Ключові слова: хлібобулочні вироби, виробництво хліба, управління якістю, конкурентоздатність підвищення ефективності.

Ринок хліба та хлібобулочних виробів в Україні забезпечується продукцією вітчизняних компаній. Здатність хлібобулочних виробів за малий термін лишитися споживчих властивостей та нереальність транспортування їх на досить великі відстані захищає внутрішній ринок від великих обсягів імпорту. В той же час це обмежує діяльність хлібопекарських компаній і змушує їх працювати при умові, що об'єм виробництва має бути рівним спожитому продукту. Впродовж попередніх років на ринку помітне підвищення ціни на хлібопекарську продукцію. Причиною цією ситуації є збільшення вартості сировини: борошна, цукру, яєць, масла та жирних продуктів, разом з тим з ростом цін на енергоносії і паливно-мастильні матеріали.

Вітчизняні експерти стверджують, що падіння випуску хлібобулочної

продукції спричинене зниженням попиту, яке, в свою чергу, є результатом скорочення населення. Факторами, які впливають на цю ситуацію є несприятливі демографічні умови (велика смертність і мала народжуваність), еміграція і наслідки російської агресії в Україні [1].

Зниження об'ємів виробництва спричинене: девальвацією гривні; низькою рентабельністю; зміною смаків споживачів, розвитком ринку заморожених хлібних напівфабрикатів.

Згідно із даними статистики, починаючи з 2000 року виробництво хліба та хлібобулочних виробів в Україні скоротилося з 2,5 млн тонн до 1,1 млн тонн, або у 2,2 рази. При цьому, чисельність населення країни зменшилася на 14%. Примітно, що структура виробництва хліба та хлібобулочних виробів у 2016 році, як і у 2000 році, принципових змін не зазнала. Лівава частка виробництва (52%) — це хліб пшеничний; на хліб житній та хліб із пшеничного і житнього борошна припадає 33%; на вироби булочні, до яких до речі належить батон і багет, припадає 24% від усього виробництва хліба нетривалого зберігання. Разом з тим, виходячи із показників офіційної статистики середньодушове споживання хліба українцями упродовж 2000-2016 років скоротилося з 50 кг до 26 кг на особу на рік. А якщо порівнювати цей показник наприклад із 1995 роком, то споживання хліба зменшилося більш, ніж у 3 рази [2].

Отже, на ринку хліба та хлібобулочних виробів за останні роки в зв'язку з зменшенням попиту спостерігається зменшення виробництва та реалізації хлібобулочної продукції (табл. 1.).

Таблиця – Аналіз виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні

Хліб, хлібобулочні і борошняні вироби	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.
Вироблено, тис.грн	25855586,1	29976633,2	33582649,1	34594594,3	-
Вироблено,млн.тонн	1,1	1,0	0,9	0,8	-
Реалізовано (баз ПДВ), млн.грн	30698,6	33733,7	37543,9	36317,4	46794,2
Кількість діючих суб'єктів господарювання	5060	5302	5552	5442	5286
Валовий операційний дохід, тис.грн	3520007,0	3875710,6	4186839,8	3818762,2	-
Кількість діючих підприємств	1036	1075	1102	1069	1113
великі	1	2	2	1	2
середні	198	210	218	218	218
малі	837	863	882	850	893
Чистий прибуток, тис.грн	135665,2	80721,5	586231,4	213125,0	-114743,7
Рентабельність	3,0	3,2	3,1	1,9	0,9

Примітка: складено автором на основі [3].

Зменшення загального споживання хлібобулочних виробів зумовлено

скороченням чисельності населення, зміною структури споживання харчових продуктів та більш дбайливим ставленням до хліба, зростанням непромислового сектору виробництва. Зниження обсягів промислового виробництва в Україні продовжилося навіть після введення потужних холдингів із замкненим циклом виробництва[4].

Хліб та хлібобулочні вироби мають невисокий ступінь диференціації. В основному вона виражається в якісних смакових властивостях, ціні, упаковці. Найважливішою вимогою споживачів до хліба та хлібобулочних виробів є свіжість продукції. На це вони звертають увагу як при покупці традиційних сортів хліба так і нових.

Даний ринок обслуговують як великі підприємства так і малі, які обирають стратегії відповідно до позиції компанії на ринку, інтенсивності конкуренції, іміджу підприємства. Вони всіма силами намагаються забезпечувати конкурентні переваги. Проте основною такою перевагою все одно залишатиметься якість продукції, що виробляється.

Якість – одна зі складних економічних категорій, яка визначає механізм задоволення різноманітних потреб, при оцінці кінцевих результатів виробничих процесів чи окремих їх операцій, при наданні послуг і виборі стратегії розвитку, резервів підвищення ефективності. Один з найефективніших способів диференціювання – постійна пропозиція якіснішого порівняно з конкурентами продукту. Ключ до залучення цільового сегменту покупців до споживання послуг конкретного підприємства – задоволення очікувань клієнтів щодо якості виготовленої продукції. Покупці вибирають постачальника продукції, і після її надання порівнюють власні враження і очікування. Якщо сприйняття якості не відповідає, попередньому уявленню, покупець втрачає інтерес до продавця послуги. Якщо його очікування задоволені на високому рівні, він схильний знов звернутися до постачальника продукції. Якість продукції – це відповідність продукції очікуванню або встановленим стандартам.

В умовах глобалізації ринку проблема якості є актуальною для всіх підприємств, тому що тільки продукт високої якості може бути конкурентоспроможним. Ця проблема багатогранна й має політичний, соціальний, економічний, науково-технічний та організаційний аспекти. Коли попит великий, існує можливість реалізувати будь-які, навіть найнижчої якості товари. В умовах перевищення пропозиції ситуація повинна змінитися докорінно – якість товарів виходить на перший план, тобто стає дієвим фактором конкурентоспроможності й визначає успіх функціонування підприємства. Якість стала вирішальним показником конкурентоспроможності, ефективності й надійності підприємства.

Конкурентоздатність товару визначається рівнем їхньої якості і ціни.

Оптимальне співвідношення критерію «ціна/якість» послуг є визначальним у забезпеченні високого іміджу і підвищенні конкурентного статусу підприємства на ринку. Це визначає необхідність перегляду основ управління проектуванням якості як позиції дослідження та прийняття передового світового досвіду.

Для вдосконалення управління якістю послуг та їх прогнозуванням необхідно:

- робити акцент на задоволенні покупця;
- керівнику особисто брати активну участь в здійсненні всіх принципів TQM (Total Quality Management – філософія загального управління якістю) і подавати відповідний приклад;

- постійно проводити навчання службовців на всіх рівнях;
  - застосовувати бенчмаркінг – вивчення позитивного досвіду, тобто щоб знайти ефективне рішення необхідно знати досвід інших підприємств, які вже добилися успіхів в схожих умовах;
  - довгострокове уявлення і стратегічний підхід;
  - менеджмент по факту: вимірювання і аналіз;
  - швидкий відгук;
  - безперервне удосконалення [5].
- Заходи, які рекомендовано, щодо реалізації стратегій управління конкурентною позицією для вітчизняних виробників [6]:
- більш виражена персоніфікація обслуговування та використання певних доповнень для збільшення комфортності обслуговування покупців;
  - створення привабливого виду продукції;
  - патентування альтернативних технологій;
  - використання широкомасштабних компаній по просуванню своєї продукції на ринок;
  - заповнення вакантних місць свого підприємства за рахунок переманювання кращих фахівців у інших підприємств;
  - ситуаційний аналіз ринку;
  - виявлення потреб і переваг споживачів;
  - сегментація споживчого ринку;
  - виявлення цільового сегменту створення конкурентних переваг за рахунок унікальності товарного асортименту;
  - високий рівень знання споживчих властивостей виготовленої продукції;
  - надання споживачам спеціальних послуг;
  - забезпечення престижної якості хлібобулочних виробів;
  - використання всіх можливостей для чудового обслуговування покупців;
  - розробка унікальних властивостей хліба й хлібобулочних виробів;
  - зменшення поточного бюджету;
  - зниження реінвестицій до мінімально допустимого рівня;
  - скорочення витрат на придбання нового устаткування або зведення їх до нуля.

Список літератури

1. Урінформ: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2852509-ukrainci-idat-vse-mense-hliba-berezemo-gamanci-zdorova-figuru.html>
2. Agravery.com: веб-сайт. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/za-17-rokiv-virobnictvo-hliba-v-ukraini-skorotilos-u-22-razi> на 14
3. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Тенденції та перспективи розвитку хлібопекарського виробництва в європейських країнах / Сичевський М.П., Шпичак О.М., Коваленко О.В., Куць О.І., Бокій О.В. // Економіка АПК. 2020. № 7. С. 54
5. Кайдзен и Total Quality Management. Японський метод управління: веб-сайт. URL: <https://worksection.com/ua/blog/kaizen.html>
6. Солнцев С. О. Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах марочної та немарочної конкуренції : монографія / С. О. Солнцев, К. В. Бажеріна, Г. М. Гребньов. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видво «Політехніка», 2017. 204 с.

ЧУБАР В.Ю., магістрантка

Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю.С.**, д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проаналізовано основні економічні показники молокопереробного підприємства, за допомогою яких було визначено результативність його діяльності від використання капіталу. Запропоновано шляхи удосконалення матеріально-технічного забезпечення молокопереробного підприємства.

Ключові слова: матеріально-технічні ресурси, виробничі фонди, витрати, стратегія.

Останнім часом українські потужні молокопереробні підприємства дійшли розуміння того, що в основі сучасної системи управління матеріально-технічними ресурсами має лежати стратегічний підхід. Це потребує переосмислення всього комплексу методів управління, які використовувалися багато років. Забезпечення матеріально-технічними ресурсами стає найважливішим елементом процесу стратегічного планування, де на перше місце висуваються вартісні оцінки прийнятих рішень. Пошук оптимальних управлінських рішень у системі матеріально-технічного забезпечення формується специфікою бізнес-середовища в Україні, оскільки лєвова частка витрат (близько 60%) припадає на придбання матеріально-технічних ресурсів. Отже, практичні рішення щодо зниження вартості матеріально-технічних ресурсів сьогодні є особливо актуальним. Слід також зазначити, що прийняття рішень молокопереробними підприємствами щодо управління матеріально-технічними ресурсами здійснюється в умовах високої невизначеності та мінливості економічного середовища.

Матеріально-технічне забезпечення – це процес забезпечення підприємства необхідними видами матеріально-технічних ресурсів у встановлений термін і в обсягах, необхідних для нормальної роботи. Від організації своєчасного надходження матеріальних ресурсів у потрібній кількості, певної якості та асортименту значною мірою залежить рівномірний, ритмічний випуск готової продукції, її якість та ефективність роботи підприємства [1].

Відтак важливим видом господарської діяльності підприємства є його матеріально-технічне забезпечення, оскільки від своєчасності надходження та належного використання всіх видів ресурсів на підприємстві залежить весь виробничий процес. З метою формування ефективної системи матеріально-технічного забезпечення суб'єкта господарювання необхідно враховувати питання ресурсозбереження, забезпечити безперебійне надходження ресурсів на підприємство, оптимізувати витрати підприємства, створити економічно обґрунтовані норми запасів на підприємстві, сформувані ефективну стратегію діяльності підприємства.

Таким чином одним з найважливіших завдань підприємства за сучасних умов високої невизначеності є підвищення результативності діяльності підприємства через ефективність використання основних фондів.

Проведений аналіз фінансової звітності ПрАТ «Данон Кремез» за 2018-2020 рр. дозволив проаналізувати основні економічні показники, за допомогою яких

було визначено результативність діяльності досліджуваного молокопереробного підприємства від використання капіталу. ПрАТ «Данон Кремез» входить до структури групи компаній «Молочний альянс» і являється сучасним молокопереробним підприємством із замкнутим виробничим циклом та максимальною потужністю виробництва молочної та кисломолочної продукції до 112 тис. тонн за рік [2].

Розрахуємо показники ефективності використання виробничих фондів ПрАТ «Данон Кремез» за 2018-2020 роки та проаналізуємо їх результати (табл. 1).

Таблиця 1- Аналіз показників ефективності використання виробничих фондів ПрАТ «Данон Кремез» за 2018-2020 роки

Показник	Роки			Відхилення 2020 р. / 2018 р.	
	2018	2019	2020	тис. грн	%
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	474474	492198	494874	20400	4,3
Виручка від реалізації продукції тис. грн	1498917	1543819	1548988	50071	3,3
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	156159	81898	-35291	-191450	-123
Фондовіддача, грн/од. основних засобів	2,61	2,73	3,05	0,44	16,9
Фондоозброєність, грн/працівника	1546	1443	1398	-148	-9,6
Рентабельність основних фондів, %	32,9	16,6	-7,13	-40,03	-122

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності ПрАТ «Данон Кремез».

З отриманих результатів таблиці 1 видно, що показник середньорічної вартості основних фондів протягом досліджуваного періоду поступово зростає, що свідчить про ріст виробничого потенціалу підприємства. Так, у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 17724 тис. грн, а у 2020 р. порівняно з 2019 р. лише на 2676 тис. грн. Виручка від реалізації продукції також має тенденцію до збільшення, у 2019 р. порівняно з 2018 р. даний показник зріс на 44902 тис. грн, а у 2020 р. порівняно з 2019 р. лише на 5169 тис. грн. Чистий прибуток з 2018 р. до 2019 р. різко знизився на 74261 тис. грн., а у 2020 р. підприємство отримало збиток у розмірі 35291 тис. грн. У значеннях показників фондовіддачі спостерігається поступове зростання, а у значеннях показників фондоозброєності та рентабельності основних фондів спостерігається зниження, і у зв'язку із збитковістю ПрАТ «Данон Кремез» у 2020 р. відповідно і рентабельність становила -7,13%. На нашу думку, для того щоб підвищити ефективність використання основних засобів праці та підвищити рівень виробничої потужності на підприємстві, необхідно збільшити інтенсивність використання та навантаження основних фондів.

Отже, найважливішою умовою реалізації виробничого потенціалу молокопереробного підприємства та зміцнення його конкурентних позицій на ринку є раціональна організація та ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням. Однією з найважливіших ланок стратегічного планування на

підприємстві є пошук шляхів підвищення ефективності використання матеріально-технічних засобів.

Таким чином можна зробити висновок, що скорочення періоду перебування матеріальних ресурсів у виробничих запасах є одним із суттєвих резервів скорочення тривалості виробничого циклу виготовлення молочної продукції. Економічне значення цього явища визначається тим, що його реалізація призведе до прискорення оборотності виробничих фондів, що в свою чергу вивільнить з обороту частину обігових коштів підприємства. Одним із основних напрямів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на ПрАТ «Данон Крємез» за рахунок скорочення тривалості перебування їх у виробничих запасах є удосконалення планування поставок матеріальних ресурсів, підвищення рівня організації їх зберігання та підготовки до використання.

Список літератури

1. Костюченко Л.В. Удосконалення механізму управління системою матеріально-технічного забезпечення підприємств залізничного транспорту України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04. Дніпропетровськ, 2009. 24 с.

2. Офіційний сайт ПрАТ «Данон Крємез». URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod>

УДК 338.515:631.115.11

ЧУБІНСЬКА Н.О., магістрант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.О.**, доктор PhD

Білоцерківський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Розглянуто економічну сутність поняття «домогосподарства» та узагальнено підходи до оцінювання рівня сукупних доходів населення країни. Узагальнено теоретичні засади регулювання доходів, висвітлено методи розрахунку рівня та диференціації доходів населення та рівня бідності, а також зроблено висновок про доцільність використання комплексу показників з метою встановлення обґрунтованої оцінки.

Ключові слова: домогосподарство, сукупні доходи населення, реальний наявний дохід, нерівність доходів.

Важливим питанням на сьогодні є обґрунтування підходів до оцінювання рівня сукупних доходів населення країни та встановлення їх нерівності, що дозволить об'єктивно оцінити рівень якості життя та їх купівельної спроможності. Зазначимо, що при оцінюванні грошових доходів виникають труднощі, які статистика вирішує наступним чином: при встановленні нерівності доходів окремих індивідів, а більшість населення проживають у сім'ях, розраховується середньодушовий дохід сім'ї; з метою нівелювання нерівномірності надходження доходів упродовж року розраховуються середньорічні показники, а також урахування наявності диференціації доходів між окремими регіонами використовують номінальні грошові доходи.

Відомо, що в якості об'єкту дослідження доходів використовують домогосподарстві, але залежно від конкретних соціально-економічних умов це

поняття може набувати різної сутності. Згідно рекомендаціям комісії ООН поняття «домогосподарство» базується на побутовому укладі, у рамках якого окремі особи або групи осіб забезпечують себе продовольством та всім необхідним для життя. У зарубіжній соціології, дефініція «домогосподарство» (household) це людина, яка самотньо проживає, або група людей, які мають одну адресу, ділять один раз в день спільний стіл та (або) користуються спільним житлом. У вітчизняній практиці під домогосподарством розуміють сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують свої кошти та витрачають їх. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких з цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи [1]. Результати вибіркового обстеження бюджетів домогосподарств, який проводиться Державною службою статистики України, дають інформацію про рівень життя, причому до вибірки не включаються колективні домашні господарства (інтернати та інші інституціональні заклади).

Так, під доходом домогосподарства нами розглядається сума грошових ресурсів та матеріальних благ, які одержує або виробляє домашнє господарство за певний проміжок часу та призначених на придбання благ та послуг для особистого споживання. Водночас, розрізняють наявний дохід – це дохід, який може бути використаним домогосподарством на особисте споживання і на особисте заощадження, дорівнює номінальному доходу за вирахуванням індивідуальних податків та зборів.

Важливим індикатором є реальний наявний дохід, який часто використовується для аналізу динаміки наявних доходів, розраховується як ділення різниці номінальних доходів скоригованих на величину податків та обов'язкових платежів до індексу споживчих цін [2]. Так, зниження реальних наявних доходів може бути пов'язано із тим, що зростає частка населення, рівень життя якої нижче прожиткового мінімуму, скорочуються доходи тієї частини населення, яка проживає дещо вище межі бідності.

Особливо гостро проблема розподілу доходів постала у другій половині ХХ століття. У механізмі формування доходів закладена можливість їх нерівності, причинами яких можуть бути численні чинники. Зазначимо, що жодній із економічних систем ще не вдалося ліквідувати нерівність доходів населення. Внаслідок цього провідні країни постійно реалізують заходи щодо скорочення нерівності, оскільки воно може досягти значних масштабів, створюючи загрозу для економічної стабільності в країні. Отже, індивід, який має велику кількість ресурсів та значний запас фізичного, людського та фінансового капіталу, перебуває у більш кращому положенні відносно до інших а має більш високий рівень життя. З метою визначення рівня життя представники різних шкіл використовують різні теорії.

У теоріях, які враховують вплив людського капіталу (Чиказька школа), нерівність розглядався як результат поточних вкладену людський капітал та віддачу минулих інвестицій [3,4]. Дохід у певний період складається із заробітків, одержаних від унікальних здібностей або талантів, та суми вкладених в минулому інвестицій помножених на процентну ставку за вирахуванням поточних інвестицій. Отже, у цій теорії нерівність доходів є результатом індивідуального вибору, оскільки людина сама визначає розміри вкладень у свій людський капітал. Попит

індивідів на капітал також залежить й від спадковості та від оточення.

У імовірнісних теоріях розглядається рівень життя в статистиці та визначається, які дії необхідні для досягнення бажаного результату. Однак у цих теоріях не пояснюється, які економічні джерела доходу, тому дослідники рекомендують їх використовувати у випадку одного джерела доходів [5].

У мультифакторних теоріях, які є поширеними у використанні, визнається, що окрім людського капіталу на індивідуальний граничний продукт впливають чинники, які характеризують розподільчу політику, та зумовлюють відмінності в освіті, соціального, культурного, людського капіталу. Очевидно, що абсолютна рівність у доходах є небажаною, оскільки приведе до відсутності стимулів до продуктивної праці у населення. Кожна людина індивідуальна та має різні здібності, попит на які на ринку праці перевищують пропозицію, що зумовлює підвищення ціни на ринку праці на робочу силу, а відповідно й доходів людини. Однак одні й ті ж обов'язки також виконуються по-різному, із різною продуктивністю та якістю продукції. Якщо оплачувати однаково ці відмінні результати праці, то людина, яка працює із вищою продуктивністю та наділена корисними суспільству талантами, буде невдоволена та перестане працювати на повну силу. Отже, результативність праці такої людини до рівня найменш обдарованих, що зумовить зниження економічного прогресу країни та уповільнення темпів зростання добробуту всіх громадян. Саме тому оплачувати діяльність людей приходиться оплачувати по-різному.

Різна величина доходів, кількість утриманців, стан здоров'я зумовлюють до диференціації доходів населення, яка є результатом взаємодії економічних, демографічних і соціальних чинників. Надмірна диференціація населення, а також регіональна ускладнюють проведення єдиної соціальної політики. На рівні країни чи окремого регіону диференціація доходів розраховується до рівня доходів на душу населення або на одного зайнятого.

Для кількісної оцінки диференціації доходів використовують різні показники. Ступінь нерівності доходів характеризує крива Лоренца, що показує, якою часткою сукупного доходу володіє та чи інша кількість (у процентах від загального числа) сімей.

Водночас, для характеристики розподілу сукупного доходу між групами населення використовується індекс концентрації доходів населення – коефіцієнт Джині, який характеризує ступінь відхилення лінії фактичного розподілу загального обсягу грошових доходів населення, або кривої Лоренца, від лінії їх рівномірного розподілу. Чим більшою є величина цього коефіцієнту, тим сильнішою є нерівність, тобто чим вища ступінь поляризації суспільства за рівнем доходів, то більш нерівномірно розподілені доходи у суспільстві, а значення показника наближається до 1. При вирівнюванні доходів у суспільстві коефіцієнт Джині дорівнює нулю.

Часто використовують децильний коефіцієнт для характеристики доходів населення, який розраховується як співвідношення мінімального рівня доходів серед 10% найбільш забезпеченого населення до максимального рівня доходів серед 10% найменш забезпеченого населення. Отже, цей показник характеризує ступінь соціального розшарування, який показує у скільки разів мінімальні доходи 10% найбільш забезпеченого населення перевищує максимальні доходи 10% найменш забезпеченого населення.

Коефіцієнт фондів також характеризує ступінь соціального розшарування та характеризується співвідношенням між середніми доходами 10% найбільш високооплачуваних осіб і середніми доходами між 10% найменш забезпеченими верствами населення. У провідних країнах світу (9-кратний перепад доходів вважається граничним). Як тільки країна наближається до значення цього показника, то починають запроваджувати всі види соціального захисту населення.

Підсумовуючи вищезазначене, усі розглянуті способи оцінки нерівності не є ідеальними. Наприклад, крива Лоренца показує індивідуальний розподіл доходу, який враховує величину трансфертів, але не враховує відрахування із заробітної плати податків. Всі показники розраховуються в певні моменти часу та порівнюються між собою або із теоретичними значеннями в умовах повної рівності або нерівності, не досяжних в реальних умовах. Вважаємо, що визначення диференціація доходів населення за будь-яким підходом, або в комплексному їх використанні, дозволяє одержати чітку уяву про рівень добробуту індивідів.

Список використаної літератури

1. [Методологічні пояснення до статистики домогосподарств в Україні](https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/7232-2010-11-24-10-00-48.html). Електронний ресурс: Режим доступу: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/7232-2010-11-24-10-00-48.html>
2. Державна служба статистики України. Експрес-випуск статистики України: Електронний ресурс: Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/express/expr2021/03/37.pdf>
3. Shultz T. Investment in Human Capital. N.Y.; L., 1971. P. 64-65.
4. Becker G. The Economics of discrimination. Chicago: Univ. Chicago Press, 1971. 347 pp.
5. Брюховецька Н.Ю., Іваненко Л.В. Оцінювання людського капіталу та доданої вартості підприємств: теорія та практика: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2020. 184 с.

УДК 330.341.1'06(477)

ЦИБА Ю.І., магістрант

Науковий керівник – **БАТАЖОК С.Г.**, канд.екон.наук

Білоцерківський національний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Інноваційно-орієнтований тип економіки властивий всім розвинутим країнам світу, який є фактором та наслідком економічного зростання країни.

Ключові слова: інноваційний розвиток, економічна діяльність, джерела фінансування, сталий розвиток, промислові підприємства, інвестиційна інфраструктура.

Згідно Global Innovation Index 2021, Україна посідає 49 місце серед 132 економік. У 2021р. Україна має кращі результати за інноваційними показниками, ніж у попередні роки й посідає третє місце серед 34 країн з нижчим за середній рівень доходу, та загальне 32 місце серед 39 економік Європи. Серед наших кращих показників – традиційно висока якість людського капіталу, а найгірші – це стан інституцій та інфраструктури (відповідно 91 та 94 місця) [1].

Частка вітчизняних компаній, які впроваджують нововведення є незначною. Питома частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі

промислової впродовж 2010 - 2020 рр. має тенденцію до зменшення. Так в 2010 році показник становив 3,8%, що на 1,9 % більше чим у 2020 р.

У 2018-2020 роках кількість інноваційно-активних підприємств становила 2281. Частка кількості інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств за цей період складає 8,5%.

Загальний обсяг витрат за напрямками інноваційної діяльності промислових підприємств: дослідження і розробки(в тому числі внутрішні і зовнішні НДР) – 26,4%; придбанням машин, обладнання та програмного забезпечення – 68,1%; придбання зовнішніх знань – 0,38%; інші наукові роботи – 5,3%.

Аналіз показників за видами економічної діяльності свідчить про те, що найбільша частка інноваційно активних компаній за видами економічної діяльності припадає на: виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів 38,3%; виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної техніки 27,2%; виробництво транспортних засобів 24,5%; виробництво електричного устаткування 19,9%; виробництво машин і устаткування (які не введено в інші угруповання) 15,7%; виробництво продуктів харчування 14,8%; промисловість 12,9%.

Варто відмітити, що у 2020 р. на впровадження інноваційних процесів підприємства витратили 14406,90 млн грн., на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки 3486,3 млн грн., інші витрати на інновації становили 10920,6 млн грн. У 2020 р. витрат на інновації збільшилися на 1,3% порівняно з 2019 р. Проте, зменшились частки інноваційних витрат на науково-дослідні розробки (НДР) з 4537,5 млн. грн. у 2018 р. до 3762,7млн.грн. у 2020 р. (17,1%). Наявна тенденція до збільшення частки витрат на рекламну діяльність і дослідження кон'юнктури ринку в 2018 р. витрати склали 21,2млн.грн., а в 2020 р. збільшилися більше ніж у 5 раз, та склали 117,8 млн.грн.[2].

Аналізуючи показники 2018-2020 рр. можна стверджувати, що Україна значною мірою покращила свій інноваційний потенціал. Обсяг реалізованої нової продукції для ринку у 2018 р. становив 39121,4 млн.грн., а в 2020 р. показник був на рівні 59509,0 млн.грн. (табл. 1).

Таблиця 1 – Обсяг реалізованої інноваційної продукції в Україні за 2018-2020 рр.

Показники	2018 р.	2020 р.
Всього, млн.грн.	39121,4	59509,0
% до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств відповідного виду економічної діяльності, млн.грн.	0,7	1,1

Джерело: [2].

Отже, спостерігається тенденція щодо збільшення обсягу принципово нової продукції для ринку на 20387,6 млн.грн. (52%). Це є досить вагоме досягнення для компаній України.

Основним джерелом фінансування інноваційного розвитку в 2010-2020 рр. були власні кошти підприємств, питома вага яких у 2020 році складала 85,4 % у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій (табл. 2.).

Таблиця 2 – Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

Роки	Витрати на інновації, млн грн	Власні кошти підприємств, %	Кошти державного бюджету, %	Кошти інвесторів нерезидентів, %	Кошти інших джерел, %
2018	12180,1	88,2	5,2	0,9	5,7
2019	14220,9	87,7	3,9	0,3	8,1
2020	14406,7	85,4	1,9	0,9	11,8

Джерело: [2].

Фінансування за рахунок коштів державного бюджету за весь період мало незначну частку в структурі витрат, питома вага коштів державного бюджету, і їхній обсяг знизилась в порівнянні із 2018 р. на 3,3%. Фінансування інноваційної діяльності на державному рівні є недостатнім, а приватні інвестиції переважають у великих інтегрованих бізнес-структурах.

Низька інноваційна активність компаній України спричинена [2]:

Направлення стратегії на швидке повернення інвестицій, де не потрібно вкладати капітальні інвестиції в інфраструктуру інновацій (лабораторії з їх обладнанням, центри R&D, наукоємні розробки), а достатньо просто мати хороші ідеї та програмістів. Застосування інновацій на рівні програмних розробок в секторах, які покривають масові ринки й швидко масштабуються – це торгівля, фінанси, охорона здоров'я, автоматизація бізнес-процесів (в будь-яких сферах). За оцінкою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) Україна займає 92-ге місце по вкладу в промислове заростання зі 100 країн світу.

Незначним фінансуванням складних та наукоємних розробок. Все що дорого та складно, потребує значно більших вкладень. Головною перешкодою інноваційного розвитку є відсутність фінансування.

Дефіцит інвестицій в інноваційну інфраструктуру. Держава повинна фінансово сприяти та забезпечувати ефективний інноваційний та інвестиційний розвиток відповідно до вимог ринку та трансформацій зовнішнього середовища.

Відсутність єдиних пріоритетів та стратегії інноваційного та цифрового розвитку

Вихід з кризового стану та переорієнтація економіки на сталий розвиток можливі лише за умови широкомасштабної реалізації інноваційних проектів.

Напрями розвитку інноваційної діяльності: підвищення рівня інноваційного менеджменту; формування інституційних і законодавчих умов для позитивних вживань в інноваційній сфері; залучення іноземних інвестицій для модернізації підприємств, налагодження кооперації в конкурентоздатних виробництвах, що мають високий науково-технічний потенціал; створення промислових комплексів з повним циклом переробки ресурсів; збереження і розвиток фундаментальних досліджень, відповідних світовому рівню; формування системи інвестиційної інфраструктури, що включає інформаційне, фінансово-економічне, виробничо-технологічне забезпечення.

Список літератури

1. Інноваційний розвиток в промисловості веб-сайт. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/innovacijnyj-rozvytok-v-promyslovosti-shho-maye-zminyty-vijna/>
2. Державна служба статистики веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ШАРАБОРІН Я. І., магістрант

Науковий керівник – ВИХОР М. В., канд. екон. наук,

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СЕРТИФІКАТУ ТИПУ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Досліджено сутність та значення сертифікації як інструменту управління якістю. Розкрито особливості сертифікації сільськогосподарської техніки через проходження процедури затвердження типу. Окреслені основні переваги для виробників сільськогосподарської техніки в отриманні сертифікату типу на свої вироби.

Ключові слова: якість, управління якістю, сертифікація, сертифікат типу, сільськогосподарська техніка.

Keywords: quality, quality management, certification, type certificate, agricultural machinery

Сертифікація є важливою складовою частиною у системі управління якістю продукції, робіт, послуг. У загальному розумінні сертифікація визначається як дія третьої незалежної сторони, яка документально підтверджує, що ідентифікована відповідно до встановлених процедур продукція, процес чи послуга відповідають вимогам стандартів або інших нормативних документів [1, с. 178]. Такою третьою стороною, як правило, виступають органи сертифікації, які акредитовані у встановленому порядку і мають право здійснювати процедуру сертифікації та надавати відповідні сертифікати.

Процедура сертифікації у повній мірі стосується і сільськогосподарської техніки, яка нараховує значну кількість різних технічних засобів, що використовуються для автоматизації та механізації виробничих процесів у сільськогосподарському виробництві. Сертифікація сільськогосподарської техніки є процедурою, яка проводиться з метою підтвердження відповідності обладнання та машин, устаткування вимогам, які пред'являються до їх безпеки та якості. Ця процедура є обов'язковою вимогою щодо всіх виробників та імпортерів цього різновиду товарів.

Нормативно правовою базою сертифікації сільськогосподарської техніки є Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15 січня 2015 року [2] та відповідні технічні регламенти України [3,4]. Зокрема, «Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 1367 від 28 грудня 2011 року, визначає вимоги до безпечності сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів, установлює порядок введення їх в обіг та процедуру затвердження типу [3]. Його дія поширюється на сільськогосподарські та лісогосподарські трактори, їх причепи і змінні причіпні машини, конструкційна швидкість яких становить не менш як 6 кілометрів на годину.

Процедура сертифікації сільськогосподарської техніки передбачає затвердження типу транспортного засобу, компонента, у результаті проведення

якої орган затвердження типу документально засвідчує, що певний тип транспортного засобу, його компонента відповідає вимогам Технічного регламенту. По завершенні зазначеної процедури відповідний орган затвердження типу надає сертифікат затвердження типу, тобто документ, який підтверджує, що тип транспортного засобу, компонента затверджено відповідно до вимог технічних регламентів, інших нормативно-правових актів або нормативних документів.

Зауважимо, що з липня 2021 року процедура сертифікації нових типів сільськогосподарської техніки була призупинена, оскільки Український державний центр випробувань та прогнозування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва, а також Науково-технічний центр сертифікації «АГРОСЕПРО» Національної академії аграрних наук України втратили акредитацію на проведення оцінки відповідності сільськогосподарської техніки. Така ситуація призвела до припинення продажу нових видів сільськогосподарської техніки, обмеження доступу сільськогосподарських виробників до нових моделей, зменшено відповідні надходження до Державного бюджету України.

З травня 2022 року Верховна Рада України прийняла в другому читанні та в цілому Закон № 2296-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо здійснення функцій технічного регулювання у сфері агропромислового комплексу». і машинобудування для агропромислового комплексу» [4]. Він дав можливість розблокувати сертифікацію нових видів сільгосптехніки та діяльність НТЦ «АГРОСЕПРО».

Основним елементом підтвердження відповідності техніки, яка використовуються у сільськогосподарському виробництві, є проведення випробувань. Великогабаритна техніка, у більшості випадків, тестується за місцем її перебування за встановленим переліком параметрів. За результатами досліджень оформляється протокол, на підставі якого заявнику видається сертифікат підтвердження типу. Це можливо лише при умові, що технічні засоби за всіма показниками відповідають вимогам, що висуваються.

Здійснення процедури сертифікації сільськогосподарської техніки та отримання сертифікату підтвердження типу, з нашої точки зору, надає заявникам очевидні переваги, серед яких можна назвати наступні:

- підвищується рівень якості сільськогосподарської техніки;
- формується позитивний імідж фірми та зміцнюються її позиції на ринку;
- зростає рівень конкурентоспроможності та привабливості для інвесторів;
- відкриваються нові можливості участі у тендерах та співпраці з великими аграрними підприємствами на вигідних умовах;
- спрощується доступ нові ринки збуту;
- зростає рівень довіри покупців до продукції виробників сільськогосподарської техніки.

Таким чином, сертифікація типу є важливою складовою частиною у системі управління якістю і безпечністю сільськогосподарської техніки.

Список використаних джерел

1. Момот О. І. Менеджмент якості та елементи системи якості: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2017. 368 с.
2. «Про технічні регламенти та оцінку відповідності». Закон України № 124-VIII від 15. 01. 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>.

3. Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1367-2011-%D0%BF#Text>.

4. Технічний регламент щодо складових частин і характеристик колісних сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1368-2011-%D0%BF#Text>.

5. «Про внесення змін до деяких законів України щодо здійснення функцій технічного регулювання у сфері агропромислового комплексу». і машинобудування для агропромислового комплексу». Закон України № 2296-IX від 21 травня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2296-20#Text>.

УДК 551.583.2-044.332

ШЕЛЯГ І. А., ЛОБАНЬ Є.С., магістранти

Науковий керівник – **ГРИНЧУК Ю. С.,** д-р екон. наук, професор

Білоцерківський національний аграрний університет

АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІН КЛІМАТУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Адаптацією до кліматичних змін є пристосування людських або природних систем до очікуваних чи фактичних кліматичних впливів або ж їх наслідків. Вона допомагає зменшити шкоду і використати можливості, такі як створення нових додаткових робочих місць або економія коштів, що використовуються задля ліквідації наслідків НС.

Ключові слова (Keywords): кліматичні зміни, адаптаційна політика, модернізація, зона ризику, ерозія ґрунтів, надзвичайні ситуації.

Адаптаційні заходи щодо кліматичних змін мають різні формати та форми реалізації. Вони залежать насамперед від унікальності контексту країни, регіону або ж громади. Не існує універсального вирішення для тієї чи іншої проблеми. Адаптація у своїх проявах варіюється між: створенням систем раннього попередження циклонів, побудовою засобів захисту від повені і переходом на посухостійкі культури.

Адаптація може відбуватися на довільному рівні суспільства, починаючи з особистості та закінчуючи національним та міжнародним рівнями.

На Конференції сторін у 2010 році (COP16) був створений Комітет з адаптації. Його головна мета – сприяння здійсненню активних і послідовних заходів із адаптації. Варто зазначити, що для кожної країни важливим є створення своєї адаптаційної політики. Так як прояви кліматичних змін іноді дуже різняться, то заходи і політики адаптування повинні розроблятися із урахуванням конкретних особливостей тої чи іншої країни або галузі.

Гарними прикладами з адаптації до кліматичних змін є: побудова і підвищення рівня дамб задля захисту від повеней; адаптація будівельних норм до кліматичних умов майбутнього та екстремальних погодних явищ; розвиток посухостійких сільськогосподарських культур; створення систем раннього попередження різноманітних циклонів.

Наприклад, у місті Арнем, що в Нідерландах, уряд та решта небайдужих людей поставили собі ціль - зняти 10% асфальтового покриття і замінити його на газони, кущі та дерева протягом наступних 10 років. Це означатиме, що 90% дощової води зможе вільно потрапляти в ґрунт, що запобігатиме затопленню

тротуарів і доріг у періоди сильних злив. До того ж, зелені зони сприяють незначному зменшенню температури в певному радіусі [1].

Дерева чи газони також можуть висаджуватись на дахах будівель. В Данії ще у 2010 році вирішили, що модернізовані будинки і новобудови з пласкими дахами повинні озеленюватись. Лише в Копенгагені уже нараховують більш як 40 подібних об'єктів.

Мабуть найважливішим наслідком зміни клімату є підвищення рівня моря. Деякі острівні держави, до прикладу, Фіджі, Кірібати, Маршалові острови вже піддаються значному впливу в результаті збільшення рівня моря. Такі європейські країни, як Британія, Нідерланди, Греція, також перебувають в зоні ризику.

Ще одним доречним прикладом адаптації є використання поєднання мангрових лісів владою Фіджі. Вони, за рахунок надпотужної кореневої системи взмозі ефективно нівелювати енергію хвиль і захищати ґрунт від різного роду ерозії. Серед альтернативних способів – будівництво морських стін, котрі також можуть забезпечити місцевих жителів у період надзвичайних ситуацій.

Україна, підписавши Рамкову конвенцію ООН про кліматичні зміни, зобов'язалась адаптуватися до змін клімату. Саме тому питання адаптації мають включатися і враховуватись в національну стратегію та програму розвитку економіки держави. Країна мусить підтримувати постійне оновлення оцінок моделювання змін клімату у мабутньому та проводити ефективну адаптацію до можливих наслідків для секторів економіки, територіальних громад та екосистем природи [2].

У співпраці з німецько-українським агрополітичним діалогом у сфері адаптації до кліматичних змін було створено проект Стратегії адаптації до зміни клімату лісового, сільського і рибного господарств в Україні до 2030 року включно. Стратегія ставить за мету створення умов для радикального підвищення продуктивності та ефективності даних господарств.

Для того, аби попередити спеку в деяких містах створюються блакитні або ж зелені зони – висаджуюються кущі, дерева і газони; відновлюються річки; створюються фонтани та озера. До прикладу, в Києві встановлюють дерев'яні рамки, котрі розпилюють воду і допомагають перехожим охолодитись під час надмірної спеки. А от у Львові така громадська організація, як «Плато», збудувала цілий дощовий садок, аби уповільнити процес застоювання води на дорогах поблизу будинків. Також на стіні будівлі небайдужі активісти висадили саджанці винограду і плюща, котрі через певний час сприятимуть так званому вертикальному озелененню стіни та запобігатимуть її перегріванню.

В умовах сьогодення, Україна знаходиться у першій двадцятці країн світу, що найбільше забруднюють атмосферу викидами парникових газів. Національний екологічний центр України намагається контролювати діяльність Українського уряду та здійснювати вплив на його рішення стосовно скорішого впровадження певних кліматоохоронних програм [3].

Зміни у кліматі внаслідок глобального потепління чинять великий вплив на сільське господарство. Покращення практик управління ризиками, що пов'язані з кліматичними змінами та адаптація систем захисту рослин та рослинництва вцілому до змін у погодних умовах, є пріоритетними напрямками агровиробництва.

Сьогодні можемо із твердою впевненістю зазначити, що значні кліматичні зміни уже відбуваються. За відсутності активних дій з нашого боку, невдовзі

зможемо наблизитися до межі, після якої зупинити глобальну зміну клімату вже буде неможливо. Життя на Землі у майбутньому опиниться під загрозою існування.

Ми мусимо пам'ятати правила, що роблять нас повноцінною частиною нового «зеленого» світу:

- зберігайте природні ресурси та енергію, а водночас – і власні кошти;
- надавайте перевагу велосипедам/самокатам, пішим прогулянкам та громадському електротранспорту – зведіть користування автомобілем до мінімуму;
- намагайтеся вживати локальні екологічні продукти;
- купуйте речі та товари із низьким вуглецевим слідом;
- генеруйте та споживайте власну «зелену» енергію;
- спонукайте політиків до активних дій «за» клімат;
- об'єднуйтеся з громадськими організаціями для досягнення першочергових кліматичних цілей.

Список літератури

4. Мельник Л. Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій): підручник / Суми: Університетська книга, 2019. 463 с.

5. Маркевич К., Омельченко В. Глобальні енергетичні тренди крізь призму національних інтересів України. / Аналітична доповідь. – Київ: Заповіт, 2016. 118 с.

6. Проданець Б. І. Особливості адаптації інфраструктури міста при кліматичних змінах. Енергоефективність в галузях економіки України: зб. матеріалів Міжнародної науково-технічної конференції 12-14 листопада / Вінницький НТУ. Вінниця, 2019. С. 235-236.

УДК: 334

ЯКОВИШИН Я.В., магістрант

Науковий керівник – **ШЕМИГОН О.І.**, канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Звернуто увагу на те, що підприємництво в Україні, попри свій досить юний вік, має неабиякий вплив на формування ВВП країни. Наголошено на впливі окремих негативних чинників на останній, особливо війни з росією*.

Ключові слова: підприємництво, малий і середній бізнес, управління, втрати, розвиток.

Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством[1].

Підприємництво є соціально-економічним інститутом і невід'ємним складником господарської системи країни. Відповідно до цих положень підприємницька діяльність є узаконеною формою господарювання.

Термін розвитку українського підприємництва налічує лише декілька десятиліть, тому ця соціально-економічна категорія потребує глибоких теоретичних досліджень, чіткого визначення місця цього явища в суспільстві та державі, виокремлення пріоритетів та шляхів розвитку з метою подолання економічних та соціальних негараздів і кризових суспільно-економічних

проблем[2].

Також вважаємо за доцільне вказати на чинники, що негативно впливають на розвиток малого підприємництва, такі як високі ставки для отримання кредиту (від 19% до 30% річних), інфляція, нестабільна податкова система, нерівні умови конкуренції, корупція, адміністративні перешкоди в реєстрації підприємства.

Л.Мороз [3] зауважує, і ми з нею погоджуємося, що проблема сьогодення полягає у тому, що якісний рівень підприємців недостатньо високий, тому особливої уваги та безпосереднього вивчення потребують саме особисті якісні риси підприємця, серед яких визначальним чинником є організаторський талант, від якого залежить якість управління підприємницькою діяльністю та дисципліна в підприємницькій структурі.

Але, не дивлячись на все це, понад половину вітчизняного ВВП — прямо чи опосередковано – формує малий та середній бізнес (МСБ). На це вказує аналітика експертного центру Case Ukraine, що ґрунтується на даних Держстату. Той, у свою чергу, вважає малим бізнесом юридичних осіб зі штатом до 50 людей і річним доходом до 10 млн євро. Діяльність, що не досягає цього рівня, — то вже мікробізнес.

Середній рівень – це 50–250 працівників і річний дохід у 10–50 млн євро.

Частка малих підприємців в українській економіці досить стрімко зростає. Якщо в 2013-му внесок цього сегменту у ВВП становив лише 14%, то у 2020-му він забезпечив у ньому кожен четверту гривню[4].

Малий бізнес зазнав колосальних втрат у зв'язку з війною. Так, 15% підприємств втратили понад 100 тисяч доларів, 28% – від 10 до 50 тисяч доларів, 40% – до 10 тисяч доларів. При цьому у кожного п'ятого втрати сталися безпосередньо внаслідок бойових дій. На основі даних опитування ми порахували, що сума збитків, яких було завдано підприємствам, становить близько 2 млн доларів. Водночас тільки 6% змогли пройти перші два місяці війни без втрат.

Отже, більшість малих підприємців втримали удар негативних наслідків воєнного стану, але дорогою ціною. У час, коли їм самим потрібна допомога, компанії продовжують працювати на благо своєї країни. Переважна більшість підприємців – 71% залишилися на своїх місцях. Лише приблизно 10% перевезли свій офіс чи виробництво до безпечних регіонів України та 4% за кордон. Український мікро бізнес вірить в перемогу та налаштований рішуче протриматися до цього моменту. І дуже хочеться вірити, що перемога вже «не за горами»[5]!

Україна – це сильна незалежна країна, наголошує А. Амелін - співзасновник та директор економічних програм Українського інституту майбутнього в якій живуть заможні, забезпечені та щасливі люди. А чи можуть бути ті, хто цю тезу буде заперечувати? І коли ми визначаємо мету таким чином, далі продовжує добродій Амелін, то підприємці — це власне громадяни України, для яких ми повинні створити максимально комфортні умови для праці. Держава має бути сервісом для них і для всіх інших громадян. Відповідно, якість сервісу має бути високою, зарплата у держслужбовців повинна бути адекватна ринковій. Але при цьому має бути серйозна відповідальність за порушення, які вони допускають. Крім того, не треба нав'язувати людям послуги, які вони не замовляли. Потрібно визначити перелік базових послуг держави, за які ми платимо податки: це безпека на вулицях, оборона, судова система та держрегулювання [6].

Розвиток підприємницької діяльності, так само як і його стримування, є

залежним одразу від багатьох факторів. Дія у часі останніх, наголошує О. Шемігон [7], рівень і характер їх виникнення зумовлює потребу керованості таких процесів, що в свою чергу має забезпечуватися комплексом зважених підходів.

А ці підходи, на нашу думку, у кожному конкретному випадку, є унікальними.

Проте, ключовим у підприємстві, з нашої точки зору, - є перший крок, який ми зробити і ні на хвилину не пожалкували.

Список літератури

1. Закон України Про підприємництво. URL: <https://ips.ligazakon.net/>
2. Міца В. В. МАЛИЙ БІЗНЕС ЯК СУБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/>
3. Мороз Л.І. Особисті якості підприємця як складові розвитку підприємницької діяльності. Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф.; 27 черв. 2013 р. К.: МІБО КНЕУ; Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. С.124-126.
4. Хребет національної економіки. Чим живе малий і середній бізнес в Україні та як він відвойовує свою частку у національному ВВП. URL: <https://biz.nv.ua/>
5. Як себе почуває малий бізнес країни? <https://eba.com.ua/>
6. Підприємці — це люди, які визначають майбутнє України. URL: <https://uifuture.org/publications/24183>
7. Шемігон О.І. Сучасні фактори впливу на здійснення підприємницької діяльності в Україні. підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф.; 27 черв. 2013 р. К.: МІБО КНЕУ; Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. С.209-211.

*слово «росія» свідомо написано з маленької літери.

УДК 373.2.091:35.072.1:351/354

ЯЦЮК Н.В., магістрантка

Науковий керівник – **АРБУЗОВА Т.В.**, канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Розглянуто зміст, джерела, переваги та ризики запровадження фінансової автономії закладів дошкільної освіти. Доведено, що фінансова автономія є ефективним інструментом публічного управління діяльністю закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: заклади дошкільної освіти, фінансова автономія, фінансування, публічне управління, інструмент управління.

Чинний механізм бюджетного фінансування недостатньо стимулює заклади дошкільної освіти (ЗДО) до оптимізації їхніх бюджетних та позабюджетних витрат. Разом з тим, ті заклади, які мають можливості для збільшення надання додаткових освітніх послуг (обладнання, ділянки, вільні приміщення) і залучення позабюджетних ресурсів, обмежені в своїх діях і, як наслідок, матеріально-технічна база не використовується ефективно. Під час аналізу зазначених чинників та при прийнятті рішень про запровадження фінансової автономії закладу дошкільної

освіти необхідно виявити переваги, врахувати ризики та зробити спробу їх мінімізувати.

Конституція України проголошує доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти з використанням бюджетних інструментів. Але насправді, бюджетне фінансування дошкільної освіти є недостатнім. З урахуванням інфляційних процесів реальний рівень фінансування освітньої сфери зменшується, попри номінальне зростання обсягів. Фінансування ЗДО під час її реформування відіграє одну з важливих ролей тому, що незаперечно впливає на якість, доступність та ефективність отримання освітніх послуг здобувачами освіти, що значною мірою залежить від ресурсного забезпечення.

Фінансова стабільність та розвиток закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення можливі завдяки зміні механізмів публічного управління та фінансування на основі запровадження соціальних і освітніх стандартів, нових фінансових нормативів і автономії закладу освіти.

Поняття «автономія» означає самостійність, володіння правом самостійного вирішення питань внутрішнього значення. Запровадження фінансово-економічної самостійності на законодавчому рівні сприяє ефективному використанню ресурсів бюджету та залученню в освіту коштів з інших джерел [1]. Фінансова автономія передбачає децентралізацію фінансового управління закладами дошкільної освіти та сприяє розвитку всієї системи освіти і поліпшенню якості послуг, що надаються.

Закон України «Про освіту» визначив автономію закладів освіти як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, кадрових, фінансових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [2].

Ієрархію складових автономії візуалізуємо у вигляді моделі (рис. 1).

Рис. 1. Ієрархія складових автономії закладів дошкільної освіти

Всі складові автономії ЗДО нерозривно пов'язані між собою, а, отже, формують цілісну систему його функціонування задля досягнення мети освітньої діяльності з урахуванням потреб, запитів учасників освітнього процесу, можливостей та завдань засновників, цілей державної політики в галузі освіти. Разом з тим, норми Закону України «Про освіту» не дають прямих відповідей на те, як ефективно впровадити та реалізувати автономну модель управління закладами освіти та забезпечення їх ефективного функціонування.

Стаття 37 Закону України «Про дошкільну освіту» визначає, що фінансово-господарська діяльність ЗДО здійснюється відповідно до Закону України «Про освіту», законів про бюджет, власність, місцеве самоврядування та інших нормативно-правових актів. Утримання та розвиток матеріально-технічної бази закладів дошкільної освіти фінансуються за рахунок коштів засновника (засновників) цих закладів, а джерелами фінансування закладу дошкільної освіти

незалежно від форми власності можуть бути кошти: засновника (засновників); державного та місцевих бюджетів; батьків або осіб, які їх замінюють; добровільні пожертвування та цільові внески фізичних і юридичних осіб; інші кошти, не заборонені законодавством [3].

Джерелами фінансування закладів дошкільної освіти, заснованих на умовах публічно-приватного партнерства, є кошти засновників. Обсяги співфінансування визначаються засновниками на умовах договору.

Чинне законодавство про освіту в Україні має достатні можливості для початку забезпечення фінансової автономії закладів дошкільної освіти. З цією метою необхідно впроважувати дієвий механізм визнання органами публічного управління закладів дошкільної освіти повноправним економічним та господарським суб'єктом з наданням йому статусу самостійної юридичної особи. Для закладу це буде означати низку можливостей, серед яких: перехід від отримання коштів за кодами економічної класифікації до фінансування єдиною сумою; можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів, зокрема, запровадження додаткових освітніх послуг, отримання спонсорської допомоги, залучення благодійних внесків безпосередньо на свої реєстраційні рахунки та використання їх на актуальні потреби закладу; економія на комунальних платежах; самостійне прийняття рішення щодо витрат, зокрема, першочергових; формування якісного кадрового потенціалу, оскільки ЗДО зацікавлені в якості роботи; здорова конкуренція між закладами освіти, що призводить до підвищення загальної менеджерської культури їхніх керівників, адже ЗДО зацікавлені у комплектації груп відповідно до норм та надання здобувачам освіти якісних освітніх послуг; право на самостійний вибір організацій, установ для укладання договорів на отримання послуг і товарів, самостійне здійснення процедур закупівлі товарів, робіт і послуг.

Як перевагу у фінансовій автономії варто окреслити можливість упровадження сучасних програмних продуктів і систем бухгалтерського обліку та спрямування заощаджених коштів на преміювання працівників закладу. Це сприятиме стимулюванню сумлінної праці, підвищенню якості освітніх послуг.

Зважаючи на вище вказані переваги, фінансова автономія передбачає надання ЗДО таких прав: самостійне розроблення і затвердження бюджету у межах державних асигнувань на основі формули; самостійна тарифікація педагогічного персоналу згідно з чинним законодавством; самостійне розроблення і затвердження штатного розпису непедагогічного персоналу в умовах конкретних потреб відповідної установи; преміювання працівників у межах бюджетного ліміту або економії заробітної плати з метою забезпечення якості освіти; виявлення додаткових джерел фінансування.

Звичайно, фінансова автономія передбачає вміння керівника закладу реалізувати себе як успішного менеджера, який має високий ступінь відповідальності. Загалом вся управлінська діяльність ускладнюється, директор має володіти інноваційними технологіями управління справами.

Разом з тим, не можна оминати увагою низку ризиків, які можуть виникнути в процесі запровадження фінансової автономії закладу дошкільної освіти: збільшення навантаження на керівників бухгалтерських відділів, зростання чисельності працівників бухгалтерських служб, додаткові логістичні витрати для віддалених від центру закладів (на доставку товарів, продуктів, документів тощо) т.

і. У випадку фінансової автономії засновник уже не може перерозподіляти кошти за рахунок інших закладів. Тому, коли виникає дефіцит бюджету, на допомогу може прийти фонд громади, але це рішення не має бути постійним. Таким чином, виникає ймовірність послаблення фінансової дисципліни та зниження ефективності використання коштів.

Отже, фінансова автономія дозволить закладу дошкільної освіти активніше залучати додаткові кошти, отримувати благодійні внески безпосередньо на свої реєстраційні рахунки та використовувати їх на актуальні потреби, здійснювати закупівлі без тендерних процедур, преміювати працівників за досягнення в роботі і як результат – забезпечення якості дошкільної освіти, підвищення відповідальності всього колективу за результат діяльності.

Список літератури

1. Особливості функціонування закладів освіти. Фінансова автономія шкіл : *Decide*. URL: <https://decide.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/finasova-avtonomiya-shkil.pdf> (дата звернення: 05.11.2022).
2. Автономія закладів освіти: чи все так просто? : *Factor*. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2021/december/issue-12/article-118591.html> .
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. Дата оновлення: 02.04.2022: *Протокол: Юридичний інтернет ресурс*. URL: https://protocol.ua/ua/pro_doshkilnu_osvitu_statyya_37/ (дата звернення: 11.11.2022).

UDC 336.71

RIZNYK K.O., undergraduate.

Supervisor – **DRAHAN O.O.**, Candidate of Economic Sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE BANK'S PROFIT MANAGEMENT

The concept of improving the profit management mechanism of a commercial bank has been developed, which guarantees the maximum welfare of stakeholders and bank owners at the present time and in future periods under conditions of complete satisfaction of the needs of individuals and legal entities in the bank's services.

Keywords: bank, financial resources, financial results, profit.

The understanding of the definition of "bank profit management" is still controversial, which is why there are several ways to formulate the concept and essence of bank profit management.

In many definitions, much attention is paid to the management organization. This is caused by the fact that, during the transition to the market, the organization of profit management has significantly expanded and is being studied both from the outside (interaction between the bank and the external environment) and inside the system.

The main goal of profit management is to ensure the maximum welfare of stakeholders and owners of the bank in the present period and in the future, in conditions of complete satisfaction of the needs of individuals and legal entities.

Having determined the goal, it is also appropriate to find out the existing tasks in the management of the bank's profit, the solution of which can be guaranteed by solving managerial functions.

We believe that before making any management decision, it should be analyzed, moreover, the analysis should take place at all stages of the profit management process of JSC CB "PrivatBank".

The largest volume in the structure of PrivatBank's income is occupied by interest income. Also, the volume of income from trading activities is growing quite quickly due to the strengthening of the bank's trading activities on the securities market and the foreign exchange market.

The largest amount of expenses of JSC CB "PrivatBank" is occupied by interest expenses. Analyzing the structure of the bank's income and expenses, it is worth noting that in order to improve the financial results of JSC CB "PrivatBank" it is necessary to direct the bank's activities in the following priority directions:

- increase in income as a result of providing atypical financial services for the bank;
- reducing the cost of resources and reducing commission costs.

The effectiveness of commercial bank profit management is evaluated based on the following indicators: return on assets, net spread, return on capital and net interest margin.

Improvement of the profit management mechanism should be based on the following principles:

- efficiency - is formed as a result of directing efforts to increase the effectiveness of the bank's activity;

- reliability – provides for the creation of conditions favorable for carrying out its activities continuously, with minimal risks and guaranteeing the safe operation of the bank in a certain area;

- systemicness - means that the bank's profit management is a system that consists of several stages of decision-making and a set of some elements that are in a strong relationship with each other;

- unity of strategies - indicates that every management decision should be aimed at approaching the bank's strategic goal;

The goal of the concept of improving the profit management mechanism of a commercial bank is to guarantee the maximum welfare of stakeholders and bank owners at the present time and in future periods under conditions of complete satisfaction of the needs of individuals and legal entities in the bank's services.

Therefore, the stated principles and the defined goal are reflected in the solution of the following tasks:

- increasing the bank's profitability and profit;

- compliance with the optimal ratio between the permitted level of bank risks and the level of profit;

- formation of high-quality profit;

- creation of conditions for the formation of profit of share capital and income of banking investors above the average market level;

- increasing the amount of equity capital of JSC CB "PrivatBank" at the expense of profit in accordance with the development tasks of the future period.

- growth of the bank's market value;

- improvement of the conditions of effective programs for the participation of employees in the bank's profitability.

According to the concept, the implementation of the specified tasks can be achieved using a mechanism that consists of the following elements:

- state regulatory and legal management of issues of distribution and generation of profit, which includes the adoption of normative acts and laws governing the formation and distribution of profit;

- the market system of regulating the formation and use of profit, which is formed by the method of calculating the integrated bank profitability index, which is formed from indicators of net spread, profitability of bank assets, gross income and assets that are income, net interest margin to net assets.

- an internal management system for certain aspects of the formation, use and distribution of the bank's profit, which is created within the bank itself, in turn regulating separate effective management decisions regarding the formation, distribution and use of the bank's profit;

- the mechanism of certain techniques and methods of managing the bank's profit, which can be achieved during planning, analysis and control over the formation and use of the bank's profit.

So, our study confirms the theoretical significance and practical feasibility of the analysis as the primary and leading element of the profit management process of JSC CB "PrivatBank", which influences the essence of the effectiveness of management decisions at each stage of this process. The given concept of improving the profit management mechanism of a commercial bank can be used to identify reserves for revenue growth, cost reduction, and profitability growth of both a specific bank and the entire banking system of Ukraine.

References

1. Alekseev I. V. (2017). Money and credit. Lviv. [in Ukrainian].
2. Gerasimovych, A. M., and Kochetkov, I. M. (2020). Analysis of banking activity. Kyiv. [in Ukrainian].

UDC 336.89

SOLOMENNYK A.R., undergraduate.

Supervisor – **DRAHAN O.O.**, Candidate of Economic Sciences

Bila Tserkva National Agrarian University

FINANCIAL CONTROLLING IN THE FINANCIAL POLICY MANAGEMENT SYSTEM IN THE BANK

The controlling system of a commercial bank is considered. The implementation of the controlling system in JSC KB "PrivatBank" has been developed and substantiated, which will help the management in making correct, well-founded decisions, created to achieve the bank's strategic goals.

Key words: bank, system, financial resources, financial policy, controlling.

In many countries, controlling systems are widely used in banking. Ukrainian banks are at the initial stage of implementation of controlling systems. Control as an economic category is interpreted in different ways: a concept, a system, one of the mechanisms and tools, a philosophy and way of thinking, future management, a management function or technology, a subsystem of the management system, an integrated system of information-analytical and methodical support for managers, activity, synthesis, elements of training, analysis, control, planning, etc.

The controlling system is a set of all elements, subsystems and communications

between them, as well as processes created to support the specified characteristics of the functioning of organizations. The controlling system should ensure interaction and systematic organization and coordination of information flows, process management, functional areas, organizational divisions and achieving orientation of the management process in the field of preparation and implementation of management decisions.

The purpose of the implementation of the controlling system in JSC CB "PrivatBank" is to assist the bank's management in making correct, well-founded decisions, created to achieve the bank's strategic goals.

The bank's controlling system should include the following subsystems and elements:

1. controlling methodology:

- purpose and task;
- methodology and methods;
- technologies;

2. controlling process:

- communication network;
- process scheme;
- development and implementation of problem solving methods;
- information support;

3. controlling structure:

- organizational chart;
- staff competencies;
- functional structure;

4. controlling technique:

- Computer Engineering;
- office equipment;
- office furniture;
- communication network;
- document circulation system.

The implementation of the controlling system in JSC CB "PrivatBank" will allow to increase the efficiency of banking activity.

Controlling is not identified with control, because the main function of control is the assessment of factors that have occurred, and controlling is aimed at the future. It should also be noted that controlling performs certain control functions.

The main role of controlling in the financial planning of JSC CB "PrivatBank" should be to support and provide assistance to the bank's management in management, planning and decision-making.

On the basis of accounting and accounting, controlling studies the situation happening in the bank, comparing the planned and obtained results, analyzing the reasons for deviations and proposing ways to improve the situation. The financial controlling system in the bank is designed to determine the financial strategy of behavior in order to achieve the bank's strategic financial objectives, to coordinate the activities of divisions, to solve the tasks that arise in the way of conducting effective activities.

The main function of controlling management in JSC CB "PrivatBank" should be to ensure that the activities of the entire bank, as well as its individual structural units, are largely aimed at increasing profitability due to effective financial planning with the help of integrated banking management concepts.

Financial controlling tools are divided into operational and strategic level tools. Financial controlling allows for constant monitoring of the achievement of both strategic and operational financial goals of the organization. Therefore, controlling as a system includes two main aspects: strategic and operational.

The formed model of financial controlling of the bank is a modern management concept based on the latest management paradigm, which ensures the stability of the bank's development. A financial controlling model was built for JSC KB

"Privatbank" its main elements in the relationship will allow to effectively integrate the controlling unit into the organizational structure of the bank, determine the goals, principles and functions of the controlling system, which will contribute to the achievement of the bank's strategic goals.

The financial controlling service in the bank at the initial stages may consist of four employees: the chief controller (the head of the controlling unit), the controller-curator of branches, the controller of management accounting and the controller of information technologies. The collection of information should be as automated as possible to avoid errors, corrections and inaccuracies.

Therefore, by implementing the financial controlling system of JSC KB "Privatbank", the bank will get better performance and efficiency of operations, because the controlling system in the bank is designed to: perform integrated, coordination and information functions; form alternatives; design and configure business processes; carry out information analysis for decision-making; identify and assess risks; to provide reliable information for the bank's management; create and maintain a single information space; orient the organization to the future and the market.

References

1. Iorhachova M.I., Kovalova O.M., Kotsiurubenko H.M. (2021) Finansovyi rynek Ukrainy: suchasnyi stan osnovnykh sehmmentiv [The financial market of Ukraine: the current state of the main segments]. *Efektivna ekonomika*. № 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8654>
2. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. Available at: <http://www.bank.gov.ua> (data zvernennia: 10.11.2022)
3. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku. Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/strategy_fs_2025.pdf?v=4

УДК 339.138:005.21:658.11

ДУРДУКА Д.О., студент 4 курсу

Науковий керівник – **НЕПОЧАТЕНКО А.В.**, канд. екон. наук

Білоцерківський Національний Аграрний Університет

andrii.nepochatenko@btsau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Розкрито сутність поняття «маркетингова стратегія». Виділено основні чинники, які впливають на її формування. Висвітлено основну мету розробки маркетингової стратегії підприємства й розглянуто основні етапи її розробки.

Ключові слова: маркетингова стратегія, маркетинг, збут, стратегія просування.

Сьогодні серед науковців немає єдиного погляду на такі поняття, як: «маркетинг», «маркетингова стратегія», а також алгоритм формування оптимальної маркетингової стратегії, що є серйозною перешкодою на шляху забезпечення

конкурентоспроможності продукції підприємства у довгостроковій перспективі. Наприклад, Г. Армстронг та Ф. Котлер під поняттям «маркетингової стратегії» розуміють генеральну програму діяльності компанії на цільових ринках, яка включає в себе головні напрями маркетингової діяльності підприємства та інструментарій комплексу маркетингу. Натомість вітчизняний вчений С.С. Гаркавенко вважає, що «маркетингова стратегія» – це докладний і всебічний план організації по досягненню її маркетингових цілей» [1].

Маркетингова стратегія підприємства є одним із елементів корпоративної стратегії, поряд із стратегією виробництва, кадровою стратегією, інвестиційною, інноваційною стратегіями. Всі вони повинні бути єдиним цілим, не суперечити один одному. У свою чергу, маркетингова стратегія є системним утворенням і включає декілька напрямків ринкових активностей: товарна стратегія, стратегія позиціонування, ціноутворення, стратегія маркетингових комунікацій, стратегія просування товару.

На формування підприємством маркетингової стратегії впливають чинники, що визначають політику і конкурентні переваги цієї компанії на ринку (рис. 1).

Стратегічне планування у комплексі з аналізом маркетингової інформації є реальним фактором розвитку компанії. Воно дає змогу своєчасно відстежувати економічні тенденції, структурні зрушення, зміну свідомості споживачів.

При розробці нової стратегії керівництво фірми має ухвалити рішення: освоювати одночасно ряд ринків або зосередити зусилля на порівняно невеликому колі сегментів для того, щоб завоювати більш сильні позиції.

Рис. 1. Чинники, які впливають на формування маркетингової стратегії підприємства

Джерело: складено на основі [2].

Розробка маркетингової стратегії включає такі основні етапи:

- дослідження стану ринку;
- аналіз внутрішнього середовища фірми і її поточного стану;

- аналіз конкурентів і оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства;
- визначення основних цілей маркетингової стратегії;
- проведення сегментації ринку і вибір цільових сегментів;
- оцінка стратегічних альтернатив і вибір маркетингової стратегії;
- розробка позиціонування;
- проведення попереднього економічного оцінювання стратегії та визначення інструментів контролю;
- реалізація маркетингової стратегії та її коригування (у разі необхідності) за результатами проведеного моніторингу [3].

Розробка маркетингової стратегії необхідна задля забезпечення ефективності проведених маркетингових заходів і вимагає від компанії гнучкості, здатності розуміти, пристосовуватися і, в окремих випадках, впливати на дію ринкових механізмів за допомогою спеціальних маркетингових методів. У маркетинговій стратегії має бути чітко прописано поточне та майбутнє позиціонування компанії, а також шляхи, способи та методи, що планують використовуватись за для досягнення намічених цілей фірми.

Необхідно розробити генеральну маркетингову стратегію для компанії в цілому та маркетингові стратегії щодо кожного збутового напрямку. У генеральній маркетинговій стратегії має бути прописано які збутові напрямки компанія планує розвивати. При цьому мають бути зафіксовані всі основні стратегічні завдання (проекти) розвитку (як по компанії загалом так і по кожному збутовому напрямку). Також має бути зафіксована цінова політика компанії. По всіх збутових напрямках повинна бути розроблена детальна маркетингова стратегія, яка повинна включати опис:

- каналів збуту, які компанія планує використати для реалізації своєї продукції;
- стратегії просування продукту за кожним каналом (інструментом) просування;
- програми просування;
- маркетингового бюджету.

Таким чином, реалізація маркетингової стратегії повинна забезпечити досягнення компанією бажаного нею (цільового) позиціонування. Розроблена програма просування та маркетинговий бюджет повинні забезпечити реалізованість бюджету продажів. При цьому необхідно пам'ятати, що має бути певний взаємозв'язок між бюджетом продаж та бюджетом комерційних витрат підприємства.

Список літератури

1. Ковальчук В.В. Маркетингова стратегія підприємства: суть поняття, особливості формування в сучасних умовах господарювання. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 9. С. 156–165. URL: <https://cutt.ly/FN66NQN>
2. І.Ф. Прокопенко, Л.П. Радченко, В.В. Соляр, Цянь Чжу Маркетингова стратегія як засіб розширення горизонтів діяльності підприємства в контексті сучасних ринкових тенденцій. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка»* / за заг. редакцією акад. НАПН України І.Ф. Прокопенка. Харків: ХНПУ, 2021. Вип. 19. С4–27. URL: <https://cutt.ly/9MqqSO6>
3. Кобець Д.Л. Теоретичні підходи до формування маркетингової стратегії на підприємствах. *Економіка та суспільство: електрон. наук. фахове вид. Мукач. держ. ун-ту*. Мукачево, 2017. Вип. 13. С. 502–506.
URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/82.pdf

ЗМІСТ

Аболешев А. В., Рибак Н.О. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У МЕДИЧНИХ УСТАНОВАХ.....	3
Артюшок М. І., Мальчик М. В. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ NFT ДЛЯ БРЕНДІВ.....	5
Бабенко Д. О., Гринчук К. В., Гринчук Ю. С. КЛІМАТИЧНІ ЗМІНИ, ЇХ МІЖНАРОДНА ОЦІНКА ТА ПРОЯВИ НА ЕКОСИСТЕМУ УКРАЇНИ.....	8
Безрукова А.О., Ткаченко К.В. ОЦІНКА РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....	10
Бабенко Д. О., Гринчук К. В., Гринчук Ю. С. ПРАКТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ.....	13
Баліцька Н.І., Панасюк В.І. ДІДЖИТАЛ–ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК КРОК ДО ЦИФРО-ВІЗАЦІЇ КРАЇНИ Й ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ «NEW PUBLIC MANAGEMENT».....	15
Батажок О.В., Юхименко П.І. УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	17
Бараненко О.М., Варченко О.О. ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	21
Баліцька Н.І., Сокольська Т.В. ПУБЛІЧНО – ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	24
Баліцька Н.І., Арбузова Т.В. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ІНКЛЮЗИВНОГО Й БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА СУСПІЛЬСТВА.....	26
Бедрій Є.О., Сокольська Т.В. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЦСР).....	29
Вовчок Я.І., Герасименко І.О. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	31
Ганошенко Т.С., Ксьонжик І.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ.....	33
Герман М.В., Артимонова І.В. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	35
Гудик Т.А., Батажок С.Г. ПРОБЛЕМИ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ АПК.....	37
Данилюк Д.Ю., Мальчик М.В. МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ УТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ МАЙСТРА-ВІЗАЖИСТА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РИНКУ Б'ЮТІ ІНДУСТРІЇ.....	39
Дмитревич А.С., Поліщук С.П. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА ЗМІНИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	43
Загребельний Я. В., Арбузова Т. В. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	45
Касянюк О.І., Панасюк В.І. ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	47
Карпенко О.І., Арбузова Т.В. НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....	50
Кудрицька В.М., Сокольська Т.В. ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ... 	52
Ковальчук О.М., Артимонова І.В. ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТП БАНК».....	56
Кудрицька В.М., Арбузова Т.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	58
Кукліч І.В., Герасименко І.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	61

Левкуц Н.В., Хомовий С.М. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ ЇЇ ВИКРИВЛЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	63
Лобунець А.Р., Сокольська Т.В. ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	65
Махня В. В. , Вихор М. В. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ.....	68
Музиченко С.К., Однорог М.А. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ.....	70
Нагалецька Н.В., Панасюк В.І. МІСЦЕ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	71
Пономаренко О.В., Прокопчук О.Т. СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	73
Пономаренко А.В., Мальчик М.В. МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ У СФЕРІ НЕРУХОМОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	75
Пилипенко Н., Заболотний В.С. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	78
Проценко А.А., Шемігон О.І. УПРАВЛІННЯ ІМІДЖЕМ ЯК СКЛАДОВОЮ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	80
Пуцько Ю. М., Коваль Н. В. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ПОКАЗНИКИ, ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ	82
Рашківський В.О., Варченко О.М. ІНСТРУМЕНТАРІЙ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	84
Саакян М.М, Томілова-Яремчук Н.О. АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	86
Саєнко В.Е., Максимець В.В., Шевченко А.О. БРЕНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	89
Свінцицька Я.Ю., Хомяк Н.В. АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ АУДИТОРСЬКОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	91
Склярська О.В., Панасюк В.І. СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	94
Сорочан Н.Г., Ксьонжик І.В. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАКУПІВЕЛЬ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ ЗА БЮДЖЕТНІ КОШТИ.....	96
Студзінський О.О., Панасюк В.І. УДОСКОНАЛЕННЯ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ ЦЕНТРОМ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ.....	98
Фурсенко А.С., Варченко О.М. ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	101
Фурдецький Р.А., Кепко В. М. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	104
Хахула Б.В. УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	107
Хмельницька С.А., Батажок С.Г. СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНОЮ ПОЗИЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИРОБНИЦТВА ХЛІБА ТА ХЛІБОВУЛОЧНИХ ВИРОБІВ.....	109
Чубар В.Ю., Гринчук Ю.С. УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	113
Чубінська Н.О., Варченко О.О. ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ.....	115
Циба Ю.І., Батажок С.Г. СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	118
Шараборін Я. І., Вихор М. В. РОЛЬ ТА МІСЦЕ СЕРТИФІКАТУ ТИПУ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ.....	121
Шеляг І. А., Лобань Є.С., Гринчук Ю. С. АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІН КЛІМАТУ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	123
Яковишин Я.В., Шемігон О.І. ДО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	125
Яцюк Н.В., Арбузова Т.В. ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ	

ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	127
Riznyk K.O., Drahan O.O. DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE BANK'S PROFIT MANAGEMENT.....	130
Solomennyk A.R., Drahan O.O. FINANCIAL CONTROLLING IN THE FINANCIAL POLICY MANAGEMENT SYSTEM IN THE BANK.....	132
Дурдука Д.О., Непочатенко А.В. ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА.....	134